JACK LONDON

DEMİRYOLU SERSERİLERİ

SELKAN YAYINLARI

SEL—KAN YAYINLARI : 2

Yazan : Jack London
Çeviren : Sevgi Karaca
Kapak Düzeni : Mustafa Delioğlu
Dizgi : Erenler Matbaası
Baskı : Haşmet Matbaası
Kapak baskı : Zafer Ofset
Kapak film : Zafer Ofset
Birinci Baskı : Aralık 1974

SEL—KAN YAYINLARI
Nuruosmaniye Cad. 38/2
Cağaloğlu/İSTANBUL

Jack London

DEMİRYOLU SERSERİLERİ

Çeviren

Sevgi KARACA

SEL—KAN YAYINLARI

ÖNSÖZ

AÇLIK DESTANI

Demiryolu serserileriyle Jack London, Charlie Chaplin'in inatla gösterildiği bir dönemde, Amerika'nın sevmediği, efsanesine uymayan unutmak ve unutturmak için her şeyi yaptığı bir yüzünü göstermeye devam ediyor.

Sefaletin yüzünü.

Demiryolunun her iki yanında üzgün ve belirsiz manzaralar geçit yapıyorlar; şarampoller, su hazneleri, puslu topraklar, sessizlik içinde kaderlerinin belirlenmesini bekleyen vagonların bulunduğu garlar. Çöplük kenarlarında, gecenin karanlığını delen zayıf bir ateş etrafında yorgun yüzlü ve hırpani giysili adamlar, gün boyunca dilenilerek bulunmuş yiyeceği konserve kutusunda ısıtmak için birbirlerine kenetlenmişler.

1894 yılında kapıları aşındıran, karnı tok sırtı pek aynasızlarla saklambaç oynayan, yük trenlerine atlayan ve zaman zaman en ıssız yerlerde dışarı atılan binlerce kişidir bunlar. Vagon çatılarında, altında veya vagonların içinde saklanan binlerce kişi I Mayıs günü buluşup iş ve ekmek istemek için Capitol önünde yürüyüş yapmak üzere Waşhington'a yöneliyorlar.

İşsiz olan Jack London, kendilerine «sanayi ordusu» adını veren bu çapulcu takımına karışır. 9 Nisandan 24 Mayısa kadar onları izler. Bu tarihte, iyi bastırılmamış bir açlık dürtüsüyle, bir gerçeği kavrar: korku veren bir nicelikte bir kalabalığın ortasında bulunmaktansa, tek başına daha iyi sadaka toplayabilecektir. Şansını tek başına denemek için «firar» eder. Böylece 1894 kasımları ortasında baba ocağına dönmeden Kanada ile Birleşik Devletler arasında, meteliksiz binlerce kilometre kateder

Onu Behring denizinde fok balığı avından kuzey Kanada'nın karlarında altın arayıcılığına, Kore'de Rus-Japon savaşından geçerek, Meksika savaşına, güney denizlerinden seçim toplantıları dalaverelerine, sanayi zindanlarına ve kısaca zindanlara sürükleyen ya da sürükleyecek renkli yaşantısında bir macera!

Bu garip açlık seferine neden katılmıştı? Kaderini, (parasızlık, işsizlik) paylaştığı adamlarla olan dayanışmasından daha çok macera zevki yüzünden.

Amerikan tarımı önceki yıllarda deneyi görülen zorlukların üstesinden geldiği sırada, sanayi, 1929 yılındaki hariç, en büyük krizi geçirmek üzereydi. Sadece 1893 yılında, beşyüz banka ile onaltı bin işletme yeri iflas etti ve kepenklerini kapadı.

1894 yılı başında her dört Amerikan işçisinden biri işini kaybetti: toplam üç milyona yakın işsiz.

Her ne kadar bugün saçma gözüküyorsa da, başkan Grover Cleveland -demokrat adayı- durumu Pontius Pilatus gibi değerlendirmektedir. Ağırlığını ve zararlı yanlarını yadsımaksızın, düzeltmek için müdahale edilecek bir durum olmadığını düşünmektedir. Ekonomik mekanizmaya karışmak Federal iktidarın görevleri arasında değildir; sanayinin kendi bileceği işti sorunlarını halletmek. Herkes zenginleşmekte -beceremiyorsa- fakirleşmekte serbestti. Bu dönemde bütün kesinliğiyle hüküm süren doktrin liberalizm- uygun düşen politik bir tavırdır. Bu doktrin Lacordaire tarafından «özgür tavuk kümesi içindeki özgür tilkinin serbestliği» olarak tanımlanmaktadır.

Böylece Ohio'nun bir küçük sanayicisi federal hükümeti iş görebileceği bir alana getirme olanağını buluyor.

Bütün Birleşik Devletler topraklarında «mamur yollar» inşaatını finanse etmek için Kongre'nin beş yüz milyon dolar krediye (aydan aya yirmi milyon şeklinde) oy vermesini öneriyor. Bu programda, ücret saat başına bir buçuk dolar ve mesai günde sekiz saat olarak müracaat eden bütün işsizler kullanılacaktı.

Sanayi kölelerine hayal kurduracak bir durum...

«Good Roads Bill» Kongre üyelerinin kayıtsızlığını siliyor. Müteşebbis, onları harekete geçirmek için büyük şamatayla, yüzbin işsizi kendisiyle birlikte, Waşhington'a veya yürümeye davet ediyor, orada 1 Mayıs 1894 te büyük bir gösterişle dilekçeyi sunuyor. Bu sanayi devrinin keşiş Pierre'i Jacob Sechler Coxey'dir Derinliğine araştırılmaya lâyık, peygamber gibi bir şahsiyet: adam macerasından sonra dahi kendisinden bahsettirmeye devam etti.

16 Nisan 1854 de Selinsgrave (Pensilvanya) da doğan Jacob S. Coxey, London'un hayatına girdiği sıralar, Massillon (Ohio)nun küçük bir sanayicisiydi. Şehrin yakınlarında kumtaşı ocağı işletiyor; Kentucky'de de cins at yetiştirme harası bulunuyordu.

İlk ergenlik çağından beri, Demokrat Parti'de görev almış fakat 1876 da «Wall Street'e satılmış»lıkla suçlayarak ayrılıyor. Bu partinin sol kanadında «greeen backer» kâğıt dolar partizanı olarak görev alıyor. Kendisine göre, kağıt dolar bankaların rölünü azaltmaya yarayacaktı. 1881 yılından beri Ohio'ya yerleşiyor. Dört yıl sonra, enflasyonist bir programı savunup, bütçe açığını kâğıt parayla basıp örterek Devlet senatörlüğünde yer kapmaya çalışıyor. O devir için düşünceleri aşırıydı. Bu seçim girişimlerinin birinci başarısızlığı oldu.

Büyük bir şevkle 4 Temmuz 1892 de «plutokrasi ve monopollere» karşı mücadele vermek amacıyla kurulmuş People's Party'ye girdi; o da, kâğıt para partizanıydı. Demokrat Partinin burjuvalaşmasından doğan üçüncü parti, Birleşik Devletlerin güneyinde ve batısında bazı başarılar elde edecektir. Adayı 1892 Kasımında Birleşik Devletler başkanlığında üç milyon oy alacaktır. Popülist

bir görüntü altında, Coxey 1894 yılında Ohio temsilcisi olarak Kongre'ye 1897'de Devlet başkanlığına; 1916 da federal senatörlüğe aday gösterilecektir.

Bu arada, 1914 de yeni bir sarsıntının yaklaşmasıyla Waşhington üzerine ikinci bir yürüyüş örgütlemiş ve Capitole basamaklarında nutuk atmayı başarmıştır. 1922 de üçüncü bir yürüyüş tehdidi karşısında Beyaz Saray tarafından kabul edilmiştir. Başkan Warren G. Harding para reformu tasarılarını, nezaketle fakat yarım kulakla dinlemiştir. 1928 de yorulmaz fikir ajitatörü, -ordusuz olarak- sosyal durumun ağırlığı (beş milyon işsiz) karşısında Temsilciler Meclisinde bir çare önermek için Waşhington'a gelmektedir. Söz konusu olan faizsiz borç vermektir, pek tabiî bu tasarı da suya düşer.

Jacob Coxey geç vakit yetmiş yedi yaşında- ilk seçim başarısını tadar. Tarihi yürüyüşünün sıçrama noktası, Massillon kentinde belediye başkanı seçilmesini Cumhuriyetçi Parti'nin güven verici etiketine borçlu olacaktır. Programında, % 0,10 faizle iki yüz bin dolarlık belediyeden alınacak borç uygulaması gözükmektedir. Ayrılan para belediyenin yeni faaliyet harcamalarına veya işsizlere tazminat vermeye yarayacaktı. Coxey, cömert hiç şüphesiz çok cömert arzularına rağmen 1934 da yeniden görev alabilmesi için cumhuriyetçi seçmenlerden oy alamadı.

Zaten 1932 de, kendini, Birleşik Devletler Başkanlığına da yeni bir etiket Farmer Labory Party etiketiyle takdim ediyordu. .Sonuç düşüktü: 7309 oy... Fakat cesaretini kırmak için daha da az gerekirdi. Aynı partinin 1936 başkanlık seçimi için yeniden aday oldu. 1935 ten itibaren seçim kampanyası için gerekli parayı toplamak için, kendi bileşimi olan bir şurup «Cox-E-Lax»ı, şişeşi 1, 25 dolardan satmak için ülkeyi baştan başa arabayla dolaştı: seksen bir yaşındaydı...

1938 de bir kere daha Kongre'de Ohio temsilciliği için sandalya kapmaya çalıştı. Programı, haftada otuz saat çalışmayı; saatte asgari taban ücreti olarak bir doları; bir yıl boyunca federal vergilerden muaf tutulmayı; fe-

deral harcamaları finanse etmek için elli milyar dolar kağıt para tedavüle çıkarılmasını öngörüyordu. Kaybederek, gelecek 1942 seçimlerinde yine ortaya çıktı. Ama yine bir şey elde edemedi.

Her zaman genç kalan gönlü ve kafasıyla seksen dokuz yaşındaydı 1943 yılında demokratik Parti Massillon belediye başkanlığına aday olarak gösterildi. Adaylığı, toplumsal, aşağı yukarı dostça vaatlerle doluydu: seçimi kazanırsa, sarhoş polisler tarafından hapsedilmek yerine, onların eşliğinde evlerine götürüleceklerdi. Ve 1 Mayıs 1944 de elli yıl önce söylenmesi engellenen söylevi hatırlatmak için Capitole tepesine çıkıyordu.

Jacob S. Coxey, doksan yedi yaşında, 14 Ocak 1951 yılında ölümü kabullenebilmişti. Yerinde duramıyan bu insanı ütopizmle değerlendirmek yanlış olur. Daha kendi zamanında «yayılmaya başlamış» olan Coxey'ın dü şünceleri, ileri görüşlüydü. Aynı düşünceler daha kesin sistemleştirilmiş olarak, iki dünya savaşı arasında J. M. Keynes tarafından İstihdam, Gelir ve para Teorisi'nde formüllendirilmiş olarak bulunmaktadır. Meşhur İngiliz iktisatçısı ivedi olarak gerekmese bile kamu çalışmalarında tam gün çalışmayı sağlamayı önerdiğine göre, «mamur, yollar programı»nı kötülemiş olmaktadır. Şakayla renklendirmekten çekinmediği önerisi: Devlet durgun ekonomiyi canlandırmak amacıyla bir yandan boş şişeleri gömmek için işsizlere para vererek, diğer yandan başka işsizlere onları topraktan çıkarmak için ödenti yaparak bu alım gücünü düzenleyecek kadar ileri gitmelidir. Kamu yatırımlarını finanse etmek için borçlanma bugün artık klasik bir yöntemdir.

Aynı şekilde, kararlı bir ekspansiyon taraftarı olan Keynes tam gün çalışmayı sağlamak için enfilasyonist bir bütçeyi onaylamaktan çekinmemiştir. Bütçe açığını kapatmak pahasına fazla kâğıt para çıkarmak: altın para, sebep olabileceği spekülasyon ve para birikimi tehlikeleriyle, doğru olan bütün iktisadi politikayı engeller, tehlikeye sokar. Bütün bunlar burjuva hükümetlerinin ortadoksçuluk olarak ilân ettikleri fikirlerden daha çok Coxeyin cömert fikirlerine daha yakın teorilerdir. Bu-

nunla birlikte, onlar bu teorileri iki yüzlülükle, bir çok defa fakat bölük pörçük ve olayların baskısı altında uygulamışlardır.

«Mamur yol» yapımıyla işsizliği önlemek fikri Coxey'e 1891-1892 kışında gelmiş olmalı. Onu yaymak için «Good Roads Association of the United States»ı kurarak kendini başkan ilân etti ve hemen tanıtmaya başladı. Bir süreden beri, reform önerilerinin karambola gelmesine izin verenler arasında, radikal -yani aşırı uçta- bir gazete **The Open Letter**'in eski redaktörü, meşhur bir Carl Browne bulunmaktadır. Sağ kolu olunca, 1893 aralığında Şikago'da toplanan American Federation of Labor kurultayıyla, «mamur yollar» programını kendi adıyla onaylattı.

Bu güvenceyle kuvvetlenen Coxey ne federal makamların uyuşukluğunu ne de programını hor görmelerine tahammül edemiyecektir. Kendi işçilerinden bir kısmının işine son verdiği için duyduğu acıdan dolayı, 23 ocak 1894 yılında, şiddetli çatışmalara kendini kaptıran yeni bir gazete çıkardı: yüz bin işsize Waşhington'da toplanmak için çağrıda bulundu. Onları 25 Mart günü Massillon (Ohio)da kendisiyle birlikte yürümeye ya da 1 Mayısta Capitole basamaklarının dibinde buluşmaya davet etti.

Basın, bu meydan okumaya büyük yer verdi. Ve Jacob Coxey hemen ardından ilk masraflar için para yardımı toplamaya başladı...

Daha sonra, Orta Çağ'da çapulcu sürüsünün yaptığı gibi kent sakinlerinin sırtından geçinilecekti. Geçmiş mücadelerde söz sahibi olan ve Capitol'u sebepsiz yere bitiş olarak almayan bu yeni Keşiş Pierre «sanayi ordusu»na «Commonweal of Christ» adını verdi.

Taban kuruluşu olarak bu Marshall tarafından kumanda edilen beş kişilik bir grup vardı. Bir subay tarafından kumanda edilen, otuz, otuzbeş kişilik bir bölük; alay ikiyüz onbeş ilâ bin elli beş bölüğü içermektedir. «Subaylar» ve «assubaylar», «askerler» tarafından seçilmektedir.

Ordu Napolyon'unki gibi, bir bültenden (sadık Carl Browne tarafından kaleme alınan) ve numaralanmış günlük emirlerden yararlanmaktadır. Kırküç gazeteci (bunlardan ondokuzu Waşhington'a kadar izleyecektir) ve dört telgraf operatörüyle donatılmıştı. Jack London'a göre doktor -işsizdi-, hatta bayıltma ilaç olmadığı zaman sabır (!) vermek için birçok gönüllü ve pazulu hizmetçiler hatta dişçiler de eksik değildi. Bir kaç haftalık yürüyüşten sonra diğerlerinden ayırdedilmeyen tam dilenciler dahil bütün zenaat loncalarının temsilcileri mevcuttu.

Massillon'da kardan rahatsızlanan ancak beşyüz adam vardı, fakat yol boyunca eski kuvvetlerini buldular: New Liverpool (Ohio) da yüz kadarı bitkin, düştü Beaver Falls'ta' yüz otuz diğeri, ve böylece devam etti... Ve Coxey yerel komitelerinin itimiyle, diğer yedi ordu, Waşhington'da başbuğa kavuşmak için Birleşik Devletlerin çeşitli noktalarından hareket etmeye hazırlanıyorlardı.

Şikago (geçen yıl Coxey'in yardımcısı, Carl Brown vaaz vermeye gelmişti) -sivil hayatında doktor- «general» J. H. Randall'ın ordusu 800 kişi, Saint-Lous'den» general «J.K. Morrison'un ordusu. Los Angeles'ten general Fry'nin ordusu: 1000 kişi. Hogan' da (Montana) da 500 kişi. Oregon ordusu: 900 kişi. Nihayet, en kalabalık, olanı San Fransisko'dan «general» Kelly'nin, ordusuydu: 2000 kişiden fazla, bunlar arasında Jack London da bulunuyor. **New York Times** ordunun bütün askerlerini 6500 kişiden fazla tahmin ediyor; Tabii aşağı yukarı her bir yerden harekete geçmiş, demektir, sayılması güç bir alay çeteyi hesaba katmıyor.

Sayı, Coxey'ın ümit ettiği 100 000 kişiden düşük fakat rahat gönüllere korku salmak için yeterli. Bu aç ve bitkin çapulcu takımına yapılan karşılanıa törenleri şehirlere göre farklı: sıcak, sinirli, düşmanca.

Popülist Parti'nin tutunduğu, sendikaların etkili, çiftçi halkın sayıca çok olduğu yerlerde karşılama sıcak. O zaman, heyecanlı binlerce insan yürüyenleri karşılamaya geliyordu. Yola çıkışta, komşu kente kadar yol göstericilik yapıyorlardı. Arada, yiyecek dağılımı, şehir otelinde söylevler, yerel ekiplerle «ordu»nunkiler arasında sportif karşılaşmalar.

Daha burjuvalaşmış kentlerdeki karşılamalar sinirliydi. Karşılama komitesi, yürüyenleri en uzak konak yerlerine yerleştirmeye ve konaklamalarını mümkün olduğu kadar kısa kesmeye çalışan polisler tarafından oluşturuluyordu. Şehrin yüksek makamları, demiryolu işletmelerine baskı yapma işine kendini adamış, istenmiyen konukları en az zararla ve en çabuk yoldan uzaklaştırmak için değişik tarifeler istiyorlardı.. Irmak kenarlarında kurulmuş Orta Çağ kentlerinin daha uzaklara atmak istediği delilerle yüklü büyük yelkenliler geliyordu akla...

Tren işletmeleri her zaman yufka yürekli olmuyorlardı. Jack London örnek olarak «Omaha ve Council Bluffs burjuvaları, ileri gelenleri çırpındı durdu. Ayak takımını, Council Bluffs garından, bize göndermek ve emrimize vermek için, bir treni ele geçirmeye iteledi.» diye anlatır.

Başardılar. Fakat bir mühendis ve memur «rayları kaldırarak imdat trenimizi raydan çıkarmaya çalıştı.» Bundan sonra, bu tür «ödünçleri» kendileri temin etmek, yada yeni ulaşım araçları yaratmak için yürüyüşçülerin hiç bir yardıma ya da tahrike ihtiyaçları olmayacaktır. Kelly ordusu, özel olarak bu durum için halk tarafından yapılan sallar ve gemilerle Des Moines (İowa) kentini terketti.

Düşmanca karşılama: toplanmış milis ve polisler şehre girişi yasaklıyorlar; tıpkı Şikago kentinde Kelly'nin gelişine karşı göreve çağırıldıkları gibi. O zaman adamların yiyecek olmadan daha uzağa gitmeyi reddetmeleri üzerine iğrenç pazarlıklar başlıyordu. İnatları karşısında, onlara aşağı yukarı her yerde: şehir otelinin salonunda veya ticaret odasınınkinde, okullarda hatta hapishanede uyumalarına izin vermek gerekiyordu.

Hareketin başlangıcında, mahalli politikacılar treni ama daha çok yürüyüşteki orduyu alarak onu zafere itiyorlardı. Waşhington'da popülist adayları general Coxey'in uyarılarını almak için bir komite gönderil-

mesi için genel kurula yalvarıyorlardı. Fakat birliklerin ilerlediği ölçüde hava değişiyordu. Waşhington belediye yetkilileri Coxey'in adamlarını karşılamaya ve yiyecek vermeye müsait olmadıklarını bildiriyorlar ve geri dönmelerini rica ediyorlardı. Ardından, Kolombiya eyaletine girmesi tutuklama cezasıyla yasaklandı. Havayı gerginleştirmek için Yargıtay, ülkenin bütününü felce uğratmak tehlikesiyle karşı karşıya bırakan, Şikago bölümündeki bir grevi durdurmayı reddetmesi üzerine, American Union Railway (Demiryolu) başkanı sosyalist Eugene Debs'i tutuklayacaktı. Artık mülkiyete saldırmaya alışmış Demir yolu sendikalarıyla Kelly'nin ajitatörleri arasında bir işbirliği kaçınılmazdı.

Daha önce, politikacı korkaklığının klasik bir örneği çıktı ortaya: Popülist Parti program benzeşmesine rağmen, «general Coxey»in girişimlerini desteklemediğini bildirdi. Değişmeyen bir şekilde, kararlaştırılmış tarihte, yüz kişiye inmiş bir ordunun başında Waşington'a girdi. Bitkin, toz içinde fakat düzenli bir halde, ilginç bir yazıyla donatılmış bir pankartla yürüyüş yaptılar: «Yeryüzünde iyi niyetli insanlara huzur ve çıkarcı borçlara ölüm.»

«General» Coxey ağzını açmaya vakit bulamadan, en adi bahanelerle tutuklandı: adamları Beyaz Saray'ın çimenlerini çiğnemişti. Generalleri Kongrenin bir alt komisyonunda suçlamalara cevap verirken «askerleri» bir kampta kapatıldı; ordunun geri kalan kırıntıları da oraya getirilecekti. Önce 3 Mayıs'ta Galvin ordusu; 26 Haziranda 200 adamla Los Angeles'li Fry ordusu, üç ay on günlük yürüyüşten sonra; 15 temmuz, Şikago'dan Randall ordusu. Kelly ve 600 kişi Waşington'a 12 temmuzda, üç ay yedi günlük bir yürüyüşten sonra varmışlardı.

Kelly ordusuna katılmayı düşündüğü sıra on sekiz yaşındaki Jack London, erken ve enerji dolu bir arayış içinde olmasına rağmen henüz yolunu çizmemişti.

1876 da çok fakir bir aileden doğan J. London bir konserve fabrikasına girdiği zaman on beş yaşında yoktu. Orada günde on saat, yıpratıcı bir hayat sürdürüyordu, daha sonraları «Dönek» öyküsünde anlatılmıştır. 1892 de oradan kaçmak için ,zenci süt annesi Memmy Jeny'-

den üçyüz dolar borç aldı. Bununla Fransız Frank'a, istiridye tarlalarını talan etmeye oldukça uygun küçük gemiyi **Razzle** Dazler'i alacaktır. Görüşleri değişince, bir yıl müddetle karasuları devriye subayı olur. **Sophie Sutherland**'da denizci olarak maceraya koşmak için jandarma görevini terkeder. Bu seksen tonluk iki direkli yelkenli, Japon kıyılarından Sibirya'ya kadar geçmişti, fok sürüleri avlamaktadır.

Üç ay sonra, denizci London San Fransisko'da gemiden iner. İş olarak tek bulabildiği, bir kendir fabrikasındaki iştir: bir dolar için günde on saat .Annesi onu **San Fransisco Call** edebiyat yarışmasına girmeye iter. Birincilik kazanır, **Sophie Sutherland** kenarındaki köyünden esinlenerek yazdığı hikâye ile: **Typhon off the Coast of Japan** 12 Kasım 1893 te yayınlanan yapıtı bu on yedi yaşındaki yazara umud ettiği gibi gazeteciliğin kapılarını açmaz.

Cesareti kırılır, çalışarak kendini unutmaya ve mümkün olduğu kadar para kazanmaya karar verir. Bir termik santralde ateşçi olarak görev alır. Sıcaklığı, pazar izni almaksızın günde onüç saat çalışma süresi ve delice hızı bakımından cehennemî bir iş. Sonunda, değersiz bir günlük karşılığı, fabrikanın kendisini almak için kovduğu iki adamın işini çıkardığının farkına varır. Adamlardan biri, aile reisidir, yeni iş bulamaz ve intihar eder. London bunu öğrendiğinde alt-üst olur, üzgün küreğini gerisin geriye teslim eder ve evine döner.

Ve işte o zaman, otuz iki yaşındaki sosyoloji öğrencisi,. San Fransisko'lu linotipçi Charles Kelly tarafından kumanda edilen işsizler ordusunun yakında yola koyulacağını öğrenir. Jack'ın babası ,annesi, kardeşi ve eniştesi ona yolluk hazırlamak için masrafı ortaklaşa görürler. Fakat 6 Nisan 1894 te arkadaşı Frank Davis'le toplantı yerine geldikleri zaman ordu orayı çoktan terketmiştir. Sinirlenen Kaliforniya yetkilileri, gidişi hızlandırmışlar ve ikibin insanın emrine onları Sacremento'ya kadar götürecek bir tren vermişlerdir.

İki arkadaş oraya geldikleri zaman, ordu dört saat önce Ogden'e gitmek üzere yola koyulmuştur, Jack Frank'ın girmeyi başardığı trenden atılmıştır. Birbirlerini sadece 10 Nisanda Nevada çölüne kurulmuş bir kent Winnemuca caddesinde bulurlar. Bir gece sonra, Reno'nun denetimi altındaki müfrezeye ulaşmaya karar verirler. Fakat ertesi gün, çarşamba 11 Nisan, delicesine macerasının sonuna kadar kurşun kalemle karalayacağı güncesine şunları kaydeder:

«Dün gece kar yağdı. Reno kalabalığına boş vermek ve mümkün olduğu kadar çabuk Ogden'e gitmeye karar verdik. Bu gün öğleden sonra, Frank ve ben bir gözlemde bulunduk. Frank için yolun hiç bir çekiciliği kalmamıştı. Macera ve çekicilik kayboldu ve bizi bekleyen zorlukların katı gerçekliğinden başka bir şey kalmadı. Yeniden batıya hareket etmek istiyor fakat bu deneyin ona faydalı olacağına, onun fikirlerini olgunlaştıracağına, emekçi sınıflarını daha iyi anlamasına yarayacağına ve serserilerle karşılaştığı zaman onlardan daha oturaklı olduğunu görerek onlara karşı daha iyilik sever davranacağına eminim. Bu gece, batıya doğru gidiyor ve ben bu geceyarısı doğuya gidiyorum. (...) Buradan Carlin'e kadar 131 mil boyunca lokomotiflerin üstünde kömür kıracağım.»

Çoğu kez- -Tabii genç ve kuvvetli bir ateşçiye rasgelmezsen- «kaçak seyahat» başka deyişle: bedavadan yolculuk olanaklarından biriydi. Fren memuru tarafından yakalanmak, trabzona sertçe düşmek demektir, eğer tabii avcı avın yerine geçmezse... Bazen rüşvet trende kalmaya izin veriyordu. 13 Nisan London bu şekilde, ilk aşkı Lizzie Connoly'nin verdiği bir altın yüzükten ayrılmak zorunda kaldı. Fakat en güvenilir yol beklenmeyen bir yerde, örneğin bir frigorifik (soğutucu) vagonda saklanmaktı.

Arada geçen birçok olaylardan sonra, London, 17 Nisanda Laramie ve Cheyenne arasında Reno müfrezesine ulaşmayı sonunda başarır. Telgraf gibi kısa yazılmış güncesi, Kelly'in yönettiği yürüyüşe ayrılmış **Vagabonds du rail** bölümleri doğrulamaya ve tarih sırasına göre

dizmeye izin vermektedir. Council Bluffs'ta meydana gelen bir lokomotifin çalınışı 19 Nisanda olmuştur. Gemiyle lowa devletinin Des Moines dan Keokuk (Missuri) ye geçişi 9 - 18 mayıs arası olmuştu: bu sefer deliler gemisi mücadeleyi kazanıyordu.

Son büyük, romantik macera, diğer birçokları gibi, Jack London maceradan olmasa bile en azından ordu donatım zorluklarından sıkılmaya başlamıştı. Yiyecek bulmak için günlük gürültü patırtının biteviyeliği ona kararını verdirdi. 24 Mayıs akşamı Hannibal'a (Missuri) gelerek güncesine şunları yazdı: «Akşam yemeğini yemeden yattık. Kendi başımın çaresine bakacağım, açlığa dayanamam.» Ertesi gün, arkadaşı «Bakırcı», «Balık» ve «İskoçyalı»nın da katılmasıyla bir sandal bulurlar ve «kirişi kırarlar».

Birçok kere balasta itilerek ve yalnız kalarak, sonunda 29 mayıs günü sabahın 7 sinde Sikago'ya vardı. Kardeşi Eliza tarafından gönderilen dört kıymetli doları postadan çektikten sonra, bir eskiciden giyindi şehri tanımaya çıktı ve iki aydan beri ilk defa Kurtuluş Ordusunda yatakta yatabildi. Ertesi gün, fuarı ziyaret etti. Daha ertesi gün (31 Mayıs) Saint-Joseph (Mişigan) da daha önce tanımadığı annesinin kardeşi Mary Everhard'a gitti. Kuzeni Ernest Everhard'la geçirdiği hoş günlerin anısına Demir Ökçe'deki kahramana isimlerini ve soyadını verecektir.

Saint-Joseph'ten gidişi, London'un yolu daha belirsiz oluyor. Bize yalnız günceden bölümler ulaştı. Fakat Canada'ya «kaçak yolculuk» ettiği, Montreal ve Ottawa'yı ziyaret ettiği kesin. Acaba Niagara Falss'de serserilik yüzünden tutuklanması hemen bunun ardından mı oluyor? Erie cezaevinde çekilen otuz günün öyküsü, hâlâ seksen yıl sonra «cezaevlerinin haliperişanı» diye adlandırmaya devam ettiğiniz klinik bir araştırması için ilk elden bir belgedir.

Serbest bırakılınca, «Kaydıraç Pullman»larda yani hayvan furgonlarında yolculuk yapmaya devam etti. Boston, Pittsburgh, Baltimore... konaklamalar yaptı. Güncesinin bir sayfası, az önce ve 9 Ağustostan sonra Waş-

hington'da kalarak bir araba ahırında kapıcılık yaptığını öğreniyoruz. Azıcık kazancı batakhanelerde eriyip bitiyor. Bir gece toplu tutuklamalardan kurtulmak için ilk gelen trene atlıyor: tren onu Baltimor'a götürüyor; oradan New-York'a geçecektir.

Jack London'un bütün biyografları birbirlerinden kopya ediyorlardı, serseriliklerini Kanada'da bitirdiğini ve Oakland'da aile ocağına dönmek için Vancouver'de **Umatilla** vapuruna bindiğini doğruluyorlar. Vagabonds **de rail** yazarının ölümünden sonra 1917 de yayınlandıysa da, yeni keşfedilmiş, ilginç yapıtını tanımış olsalardı, bu hataya düşmemiş olacaklardı.

Söz konusu olan **From Coast to Coast with Jack London, by Anoı «the famous tramp» who travelled 500000 miles for 761** (*) yazar hesabına yayınlanmış sade bir kitap.

Leon Ray Livingston olarak tanınan yazar orada tarihleri, en azından New York'tan London ailesinin konukseverliğiyle karşılaştığı Oakland'a kadar serserilikleri-nin kronolojisini vermektedir.

İki maceranın karşılaşması New York'da alışılagelmemiş bir şekilde, **Sunday World** gazetesi salonunda olmuştur. Magazin bölümü redaktörü, Godwin'in hiç şüphesiz yazı kıtlığından biletsiz yolcunun marifetleri üzerine «A noı» ile konuşma yapmıştı. Bunun karşılığında biraz töre dışı bir bildiriyi yayımlama fırsatını elde etmişti: «Kaliforniya'ya kadar zor yolculuğa atılacak avare yolculuk arkadaşı aranıyor. Çabuk - Git, posta kutusu, **New York World'e** bildirilmesi.»

Ertesi gün bir alay cevap alan «A noı», onsekiz yaşlarında, ince uzun, *elâ gözlü, sık kestane rengi saçları* olan, kasketli, denizci mavisi yün bir gömlek giymiş, ceketli fakat yeleksiz bir delikanlı tarafından sorguya çekildi. Birbirlerinden hemen hoşlanan iki adam aynı ak-

(*) 7,61 dolar için 500 000 milyon olan «meşhur serseri», A noı 'den Jack London'la bir uçtan bir uca.

şam uğursuzluklarla başlayacak bir yolculuğun gidişini saptamaya karar verirler. Önce 42. Caddenin yolcu garından kovularak, 152. Caddede yer alan marşandiz garına Lexington caddesini yürüyerek geçerler. Gara yerleşirler fakat yol arkadaşlarından biri, derin uykularından yararlanarak ceketlerini ve pabuçlarını çalar. Bir kaç saat sonra bir su haznesinin taşırdığı suyla yapacakları duş bu sadeleştirilmiş kılıkları içinde olacaktır.

London, Boston'a doğru kıvrılmak istemektedir fakat «John Laws» lar ve «Bulls»lar onu Clevelan'a doğru saptıracaklardır. Port - Clinton'da, frencilerin vagonlar altına tutunmuş kaçakları ortaya çıkarmak yol boyu tren altına salıverdikleri demir parçası, «sefillerin ölüm sarkacı» deneyini yaşayacaklardı. Bazılarının **Vagabond** du **rail** da anlatıldığı çeşitli olaylar dizisinde, iki adamın Batı'ya yaklaşmaları izlenebilir: Graytown, Elkhart, Şikago (orada, 1907 de London'un yatı **Le Snark**'ta ahçı ve tayfa olacak Martin Johnson'u tanırlar), Fairfax, Omaha, Julesburg, Cheyenne, Laramie, Salt Lake City Reno (orada, 1. bölümde anlatılan hayâli abla olayı geçer), Truckee, Auburn, New Castle, Sacramento ve kasım ortalarında ulaşılan Oakland.

Macera bitmişti.

Maceranın da farkında olmadığı halde, macera, yol gösterici bir yolculuk olmuştu. Burdan, hayatına nihayet bir yön vermiş olarak dönüyordu.

Sadece romantizmle, değişiklik hevesiyle gitmişti. Bir yığın hareketi, zaten ilgilenmediği toplumsal uğraşlardan sevinç duyma isteğiyle yönlendirilmemişti. Kalabalığın bağrında sürekli bireyci bir tavır takınmıştı: onlardan daha iyi yerleşmek ya da daha iyi beslenmek için, herkesten önce birinci gelmek. Küçük bir grupla paylaştığı kardeşlik duyguları da aynı şekilde arkadaşlık ve çıkar sağlama alanlarını geçmiyordu.

Benzerlerini ya da eşitsizliklerinin adaletsizliğini hor görüyor değildi.. Fakirlik içinde geçen ergin çağı onları bilmemesine izin vermemişti; anı defterinde, Frank'a veda satırları bunu doğrular. Fakat dört bir yandan gelmiş.

feleğin çemberinden geçmiş serserilerin işsizlerle ilişkilerinde bir değişiklik meydana gelir ve belirtileri çok sonraları kendini gösterir. Kardeşlik duyguları dar bir korporatist çerçeveden (**Sophie Sutherland**, Oakland'daki dostları, kenevir fabrikası) çıkacak ve giderek duygusal yerini bilinç olacak, dayanışma duyusu alacaktır. Ve daha sonra da sınıf dayanışmasına dönüşecektir.

Vagabonds du rail'ın farklı uslubu bazen bu fikir değişikliğini saklıyorsa da, unutturamamaktadır. Jack London kendi yaralarını, sefaletini, heyecanlarını göstermeyi sevmiyordu; hayli şahısların gizli aracılığını tercih ediyordu.**Vagabonds du rail**'da olduğu gibi sahneye çıkmaya karar verirse, okuyucunun acıma duygusu tehlikesine karşılık gülünç ara olaylar sunmayı asla eksik etmezdi.

Coxey'in iş edindiği iki haftalık açlık destanına katılış ve bir kaç aylık serserilik hayatının bütün yönünü değiştirecek ona belirgin bir zenginlik kazandıracaktır.

İlk önce edebiyatçı yönü. Yıllar boyu gerçeği yansıtan kelimeyi, bakışı, ayrıntıyı bulmak için anılarına başvurmaktan başka bir şey yapmamıştır. Dilenebilmek ya da her düzenin polisinden kaçmak için serseri kurnazlıkları hayâl gücüne arpej görevi görecektir.

Birçok kez kalemini serseri roman kahramanı için oynatmıştır. Konular: 1897'de The Road: 1897 eylülünde, **Worker's Tribute to the Tramp**; 1901 ekimindeThe **Comrade**. da; Londra'nın kenar mahalleleriyle ilgili röportaj: Uçurum İnsanları, 1902 de. «Womens Press Association kadınları tarafından Kyling'dan bahsetmesi için San Fransisko'ya davet edilir, beklenmedik bir şekilde, serseriliğe ait iyi düşüncelerini dile getirir. Konuşma 1904 Şubat ve martında Wilshire's Magazine (x) de yayınlanacaktır. Nihayet 1907 mayısından 1908 ocağına kadar kendi **anıları The Cosmopolitan'**da: My **Life in the Underwold yer alır.**

Kişiliğinin gelişmesi, hayata bağlılığının doğuşu, bunları iki serseriye borçludur (bunlardan biri Anol ola-

---

(*) Yours for Revolution'da derlenmiştir.

bilir). Azledilmiş bir dava vekili ona kültür susuzluğunu tattırır; Akıntıya kapılmış bir entellektüel Boston karşılaşmasında Marx ve Spencer'in tutkusunu ona aşılar.

Ardından Oakland'a dönünce Komünist Manifesto'yu edinir ve üniversite'ye hazırlanmak için okula kaydolur... En iyi üniversitenin hayat olduğu gerçeğini edininceye kadar. O zaman, 1896 nisanında, Socialist Labor party'e katılmasıyla, bilinen Martin Eden'in doğmasına sebep olan yoksul hayat başlar.

İTİRAF

Nevada eyaletinin bir yerlerinde, iki saatlik gevezelik sırasında utanmadan yalan söylediğim bir kadın var. Burada hiç bir şekilde özür dilemek istemiyorum, tam tersine! Yalnız kendimi anlatmaya çalışıyorum. Ne yazık ki ismini bilmediğim gibi bugünkü adresini de bilmiyorum. Eğer, bir raslantı sonucu bu satırlar gözüne çarparsa, bana yazacağını ümit ederim.

1892 yazı boyunca, panayır zamanı Rèno'da bulunuyordum. Şehir, kendisini konukseverlikten vaz geçirecek kadar aç **hobo** (1) sürüsü bir yana eşkiya ve çapulcu takımı tarafından talan ediliyordu. Çoğu kez evlerin kapılarını çaldıklarından ev sahipleri artık çareyi onlara cevap vermemekte bulmuşlardı.

Bana gelince, ağzıma tek lokma koymamış-

(1) Hoboe; Topluluklar halinde yaşayan serserilere Amerikalıların verdiği ad.

tım. Buna rağmen bize yemek uzatmak, masaya buyur etmek ya da bir sent vermek için açılan her kapı gürültüsüne diğerleri kadar hızlı koşuyordum.

O sıralar öylesine tersoydum ki, bir gün garda memuru atlattıktan sonra, trenin kalkacağı anda bir milyoner için ayrılmış kompartımana kaydım. Bir adım ötemde memur beni engellemeye çalışırken kararlı bir halde zengine yaklaştım. İzleyicim tam üzerime atılacağı sıra milyonere seslendim. Fakat terbiyede hiç kusur etmiyordum:

«Yemek için bana bir çeyrek (2) verin!» diye haykırdım.

Varlığım kadar hakikat, adam elini cebine attı ve bana... tamamı tamamına... bir çeyreği uzattı. İsteğim onu öylesine şaşırtmıştı ki, bir makine gibi bana itaat etti: o zamandan beri de bir dolar istemediğime esef etmişimdir; çünkü muhakkak elde edebilecektim.

İndiğim zaman henüz sahanlıkta olan memur suratımın ortasına bir tekme atmak istedi ama boşa gitti. İstediğim olmuştu!

Gelelim şu Rèno'daki kadına. Son günün gecesi şehirden geçiyordum. Bir at yarışına katılmıştım ve öğlen yemek yemediğim için açlıktan ölüyordum. Bütün bunlar yetmezmiş gibi daha bu sabah, benim gibi açlıktan ölenlerden şehri kurtarmak için bir Kamu Güvenliği Komitesi kurulmuştu. Avare kardeşlerimden bir kısmı da

(2) Yirmibeş sent

Jean-la-Loi tarafından toplanmıştı. Sierras'ın karlı tepelerinin ardında Kaliforniya'nın güneşli vadilerinin çağrısını duyar gibi oluyordum... Rèno'nun tozundan pabuçlarımı kurtarmak için geriye halletmem gereken iki şey kalıyordu: önce biraz yiyecek bulmak, sonra Batı'ya giden gece posta trenini yakalamak. Genç olmama rağmen, bütün gece boş karınla, kar sığınaklarının ,tünellerin ve gökyüzüne kadar yükselen dağların arasından son hızla giden bir trenin dışında yapılacak yolculuk beni düşündürüyordu.

Fakat bu yemek sorununun halledilmesi imkânsız gibiydi. Hareketlerle cevap verilen ya da bana lâyık tek mekân olarak hapishaneyi gösteren bir düzine kapıda bütün yardım isteklerim reddedilmişti. Bu tür öneriler ne yazık ki, çok doğru olmaktan öteye geçememiştir! Ve bu nedenle aynı gece Batı'ya gitmeye karar verdim. Açların ve yersiz yurtsuzların soruşturmasını yapan Akrep Jean şehrin her yerinde hüküm sürüyordu.

Diğer evler, benim terbiyeli ve alçak gönüllü isteklerimi kısa kesmek için kapıyı yüzüme çarpıyorlardı. Bir evde ise hiç açmadılar. Camlı taraçanın altındaydım ve kapıyı çalıyordum: ordakiler bana bakmak için pencereye geldiler. Hatta, yiyecek hiç bir şeyi olmadığından evlerine gelen bir serseriyi görebilmesi için, iri yarı bir erkek çocuğunu omuzlarına aldılar.

En üzücü zorunluğu, serserilerin yardım kaynağını oluşturan, fakirlere başvurmayı bile göze

almaya başlamıştım. Onlara her zaman güven duyulabilirdi: dilenciyi asla geri çevirmezlerdi. Birleşik Devletlerde, bir çok defa, tepelere kurulmuş evlerde benden ekmek esirgenmişti. Ama, işten çökmüş ve kırış kırış olmuş yüzüyle bir annenin farkedildiği, kırık kiremitlerin paçavralarla tıkandığı, derenin ya da bataklığın yanındaki küçük bir kulübede ekmek daima verilirdi. Ey, yardımseverlik için vaaz veren sizler! Fakirlerden örnek alınız, çünkü yalnız onlar bu erdemi kullanmasını bilirler. Onlar kendilerine gereksiz olanını vermezler çünkü fazlası ellerinde yoktur. Hatta bazen kendilerine olanı bile seve seve verirler. Köpeğe atılan bir kemik yardımseverlik örneği değildir. Yardımseverlik, en az onun kadar aç olunduğu zaman kemiği köpekle paylaşmaktadır.

Aynı gece, yemek odası pencerelerinin camlı taraçaya açıldığı bir villadan kovuldum. Kocaman etli böreği gövdesine indiren bir adam gördüm. Açık kapı önünde ayakta duruyordum ve benimle konuşurken yemeğine devam ediyordu. Zevkten dört köşe oluyordu ve daha az zengin olan hemcinslerine karşı belirgin bir hınç duyuyordu.

Şu sözlerle isteğimi kısa kesti:

— Sizin hiç de çalışmak ister bir haliniz yok.

Bu konuda tek kelime söylemediğime göre bu yargı, en azından yersizdi. Ben yalnızca yiyecek birşeyler istiyordum. Gerçekten de çalışmayı değil, ama aynı gece Batı trenine binmeyi düşünüyordum.

— Size fırsat verilse bile, çalışmazsınız! diye kükredi.

Karısının utangaç yüzüne bir bakış fırlattım ve anladım ki bu gardiyan olmasa lezzetli etli börekten ben de bir parça koparabilecektim. Fakat pisboğaz tabağına atıldı ve o zaman küçük payımı alabilmek için biraz yağ çekmem gerektiğini anladım. İçimi çektim ve dediklerini kabul ettim. Cüretle:

— Fakat, ben iş arıyorum, diye belirttim.

— Bir kelimesine bile inanmıyorum! dedi burnundan soluyarak.

— Bir kere deneyin! diye - en iyi yalanlarımı savurmaya devam ederek - yineledim.

— Pekâlâ. Yarın sabah şu ve şu caddelerin kavşağında olun (tam adresi unutmuşum). Yanan evin nerede olduğunu biliyorsunuz. Sizi tuğlaları atmak için tutacağım.

— Peki efendim. Orada olacağım.

Homurdandı ve tıkınmaya devam etti. Ben hâlâ bekliyordum. İki dakika sonra. «Bak hele ben sizi gitti zannediyordum.» diyen gözlerini bana dikti.

— Eee?

— Be... Ben yiyecek bir şeyler bekliyordum, diye yumuşak bir sesle cevap verdim.

— Ah! ah! Çalışmak istemediğinizi çok iyi biliyordum zaten! diye böğürdü.

Doğru olduğu kadar hakkı da vardı: fakat bu yargıya herhangi bir muhakemeden çok düşüncelerimi okuyarak varmıştı. Kapıdaki dilenci ise alçak gönüllülük deneyi göstermek zorundaydı: ahlâk derdini kabullendiğim gibi mantıklı iddiasını

da kabullendim. Sesimi daha da yumuşatarak:

— Anlayacağınız, şimdi açım. Yarın daha da aç olacağım .Ağzıma bir lokma koymadan, yarın tuğlaları atarken bütün gün ne derece zorlanacağımı düşünün! Halbuki siz beni biraz desteklerseniz çalışmak için tam formumda olacağım. Etli böreğini tıkınmaya devam ederken iyice düşündü. Karısı titreyerek, benim lehime taraf tutmaya çalıştı, fakat kendini tuttu.

— Bakın ne yapacağım, diye iki lokma arasında açıkladı. Yarın şantiyeye gelin, günün ortasında yemek yiyebilmeniz için size yeterince avans vereceğim. O zaman içten olup olmadığınızı göreceğiz.

— Beklerken, diye başladım; fakat sözümü kesti.

— Şimdi size birşeyler verirsem, sizi bir daha göremem. Ah! Sizin gibileri iyi tanırım! Bana iyice bakın. Hiç kimseye bir şey borçlu değilim. Hayatımda asla yiyeceğimi dilenecek kadar alçalmadım: daima alnımın teriyle kazandım. Sizde hoşuma gitmeyen, tembel ve sefih oluşunuz. Bunu yüzünüzden okuyorum. Ben dürüsttüm ve kıyasıya çalışıyordum. Ben eserlerimin sahibiyim. Siz de benim gibi yapınız: çalışınız ve dürüst kalınız!

— Sizin gibi mi? diye sordum.

Maalesef, hiç bir nükte işten sersemlemiş bu adamın karanlık ruhuna etki etmiyordu.

— Evet, benim gibi, diye ısrar etti.

— Siz böyle hepimiz için mi konuşuyorsunuz?

— Tabii kı, hepiniz için, diye yanıtladı inanç dolu bir sesle:

— Fakat hepimiz sizin gibi olursak, diye sürdürdüm, söylememe izin veriniz, tuğlalarınızı atmak için adam kalmazdı.

Eşinin gözlerinde belli belirsiz bir gülümseme gördüm. Ona gelince, ağzı açık kalmıştı ama bu tuğlalarını atmak için adam bulmasını engelleyecek baskılı bir hayat görünüşünden dolayı mı, yoksa küstahlığımdan dolayı mı, bunu hiç bilemeyeceğim.

— Senin için nefes tüketecek değilim! diye haykırdı. Defol burdan, nankör dilenci!

Gitmek istediğimi belirtmek için bir adım geri çekildim ve ekledim:

— Eee! Hiç bir şey yiyemeyecek miyim?

Birden ayağa kalktı. Hayvan gibiydi. Şehrin yabancısıydım ve Jean-la-Loi peşimden koşturuyordu. Kirişi kırdım. Fakat bu hıyarağasının neden bana «nankör dilenci» dediğini kendi kendime soruyordum. Nankör diyebilmek için bu Allahın belâsı herif bana ne vermişti? Arkama baktım. Pencereden babalığı yine gördüm, yeniden etli böreğine yumulmuştu.

Sonunda cesaretimi kaybetmiştim. Kapıyı çalmaya cesaret edemeden bir yığın evin önünden geçtim. Hepsi birbirine benziyor ve hiç biri de konuksever gözükmüyordu. Nihayet umutsuzluğumdan sıyrıldım ve kendime güvenim biraz geri geldi. İnsanın yiyeceğini dilenmesi oyundan başka bir şey değildi ve elimdeki kozlar hoşuma gitme-

diği takdirde daima yenilerini isteyebilirdim. Böylece şansımı bir kere daha denemeye karar verdim. Karanlık basarken bir eve yaklaştım, çevresini dolandım ve mutfak kapısında dikildim.

Kapıya yavaşça vurdum. Kapıyı açan, yaşını tam göstermeyen fakat geçkince kadının dürüst yüzünü gördüğüm zaman, ona nasıl bir masal anlatmam gerektiğini anladım. Şunu bilmelisiniz ki bir dilencinin başarısı anlatma yeteneğine bağlıdır. Kurbanını her şeyden önce bir bakışta «tartması» ondan sonra da ,o insanın nabzına uygun bir martaval okuması ve onu zayıf noktasından yakalayabilmesi için de uydurabildiği kadar uydurması gerekir. İşte en büyük güçlük burada başlar: kimden iş çıkacağını anladığı andan itibaren, dilenci masala başlar. Hazırlanması için, ona bir dakika bile verilmemiştir. Şimşek gibi bir hızla müşterisinin huyunu anlaması ve hedefe ulaştıracak söylevi kafasında hazırlaması gerekir. Hobo kendisine kapıyı açan; erkek, kadın veya çocuk, asık suratlı, cimri yada cömert, güleryüzlü ya da kötü kalpli, musevi veya Hristiyan, siyah ya da beyaz, ırkçı önyargıları olsun veya olmasın ,ister ileri görüşlü, ister geri kafalı olsun uyduracağı masalı kendi hayalgücü ürünleri arasından değil, kapıyı açan kişinin yüzünün ifadesine göre kendiliğinden yaratabilecek bir sanatkâr olmalıdır. Anlatım başarımın büyük bir bölümünü, serserilik günlerimin bu özel antrenmanına borçlu olduğumu çoğu kez düşünmüşümdür. Yiyeceğimi elde etmek için, gerçeğe uygun masal-

lar dizmem gerekiyordu. İnsafsız gerekliliğin zoruyla, iyi romancıların özellikleri olan nitelikler, ikna yeteneği ve heyecan uyandırmakta bir hayli ustalık kazanılıyor. Öyle sanıyorum ki beni gerçekçi yapan, serseriliğin çıraklık dönemi olmuştur. Biraz sadaka elde edebilmek için, gerçekçilik mutfak kapısının önünde tek geçer akçedir.

Sonuç olarak, sanat kotarılmış bir ustalıktan başka bir şey değildir ve birazcık beceriyle en hayâsız yalan bile kabullendirilebilir. Bir gün Manitoba'da Winnipeg Polis Karakolunda bulunuyordum. **Canadian Pacifik** şimendiferiyle batıya gidiyordum. Polisler «hikâyemi» öğrenmek istediler ve şipşak... onları uyuttum. Herifler karadan başka bir yeri kurcalamıyorlardı: onlara denizden söz etmekten daha iyi ne yapabilirdim? Bu konuda söylediklerimin doğruluğunu kontrol etmeleri imkânsızdı. Böylece onlara cehenneme benziyen **Glenmore** gemisindeki hayatımdan dokunaklı bir sahne sundum. (**Glenmor**'u yalnız bir kere, San Fransisko fiyortunda demir atmış olarak görmüştüm.)

Bir İngiliz muçosuydum. İngiliz şivesiyle konuşmadığımı anında yüzüme çarptılar. Ayak üstü bir şeyler açıklamam gerekti: Amerika Birleşik Devletleri'nde doğmuş ve orada büyümüştüm. Büyüklerimin ölümüyle. İngiltere'ye, beni **Glenmore**'a muço olarak sokan dedemin ve ninemin yanına göndermişlerdi. Ümit ederim ki **Glenmore**'un patronu beni affeder; o gece Winnipeg Karakolunda, onu en korkunç karalamalarla kötüledim.

Ne büyük insafsızlık! Ne büyük kabalık zorluk karşısında şeytansı zekâ! İşte Montréal'de **Glenmore**'dan kaçışımı hazırlayan sebepler.

Peki madem ki ninem ve dedem İngiltere'de oturuyorlardı, ben niçin Kanada'nın göbeğinde ve batıya doğru yönelmiş bulunuyordum? Anında Kaliforniya'da oturan evlenmiş bir kızkardeş icatettim. Bundan sonra benimle o ilgilenecekti. Şefkatli yaradılışını anlatmayı uzattıkça uzattım. Fakat bu taş kalpli polisler beni bırakmak istemiyorlardı. İngiltere'deyken **Glenmore**'a katılmıştım, iyi hoş ama Montréal'den kaçışımı izleyen iki yıl boyunca bizim gemi ne olmuştu? Nerelerde yüzmüştü? Tek gemiye ayak basmamış bu polislere dünya gezisi yaptırdım. Bulut yığınlarından etkilenerek ve dalgaların zerrecikleri yüzlerine çarparak Japonya'nın geniş kıyılarında bir tayfuna karşı benimle birlikte mücadele ettiler. Benimle birlikte yedi derya limanlarında yükleri kaldırıp indirdiler. Onları Çin'e, Rangoon'a, Hindistan'a götürdüm, Cap Horn'un civarında çekiçle buzları kırdırdım ve nihayet Montréal'de demir attırdım.

Bir dakika beklememi rica ettiler bir taraftan sobada ısınıp bir taraftan da başıma örecekleri çorabın ne olduğunu tahmin etmek için kafamı çalıştırırken polislerden biri gecenin karanlığında kayboldu.

Polisin ardından gelen adamı gördüğüm zaman kendi kendime lânet etmeye başladım. Kulak memelerine taktığı iki küçük altın halka **Bohem** gösterişi olsun diye takılmamıştı, hiç bir ova

rüzgârı kalın bir köseleye çevrilen bu deriyi solduramamış: dağlardaki bir kar fırtınası yürüyüşüne bu unutulmaz sallanmayı verememişti. Ve yüzüme dik dik bakan bu gözlerde, güneşte parıldayan denizi gördüm. Yazık! geliştirmem gereken bir konu sunuluyordu; Çin denizlerinde asla yalpalamamış, Cap Horn'u dönüp dolaşmamış, Rangoon ve Hindistan'ı gözlerimle görmemiş olan ben ne yapacağımı düşünmeye çalışırken polisler beni inceliyordu.

Hapı yutmuştum. Felâket bu yanık tenliyle kulakları altın küpelerle süslü Okyanus çocuğu görüntüsüne bürünmüş bir halde önümde bitiyordu.

Kimdi? Nereden geliyordu? O düşüncelerimi okumadan benim tahmin etmem gerekiyordu. Bu kötü polisler beni hücreye, mahkemeye ve ardından hapishaneye götürmeden tavrımı değiştirmem gerekiyordu. Kim olduğunu bulmadan ilk önce o bana sorarsa halim dumandı:

Winnipeg Karakolunun polislerine gözünden hiç bir şey kaçmayan bu heriflere açık vereceğimi mi sandınız? Bilâkis. Boğulmakta olan ve son bir hareketle umutsuzca kurtarıcısına sarılan adamın rahatlığıyla ışıl ışıl parlayan neşeli gözlerle bu eski deniz kurdunu kucakladım. İşte nihayet bu aptal aynasızların yüzüne karşı anlattıklarımın, en azından ona kesebileceğim rol kadar doğruluğunu anlayacak ve onaylayacak biri çıkmıştı. Üstüne atıldım, soru yağmuruna tuttum. Yargıçlarımın önünde, imdadıma koşmadan önce kurtarıcımın iyi niyetini gösterecektim.

O, sütü temiz, mert bir denizciydi. Polisler ise sorularımdan yorulmaya başlamışlardı. Nihayet bir tanesi susmamı emretti. İtaat ettim, fakat kafam yoğun bir şekilde bundan sonraki olayın senaryosunu hazırlamakla meşguldu. Şimdilik başımın çaresine bakabilmek için yeterince bilgi edinmiştim. İhtiyar denizci bir Fransızdı. Bir İngiliz gemisi yolculuğu hariç, daima Fransız ticarî yük gemilerinde bulunmuştu. Ve sonuç olarak -Alaha şükür!- yirmi yıl var ki denizciliği bırakmıştı!

Aynasız, bana soru sorması için onu sıkıştırdı.

— Rangoon'u ziyaret ettiniz mi? diye sordu.

Onaylayıcı bir işaret yaptım.

— O şehirde bizim üçüncü kaptanı ateşli bir hastalık yüzünden toprağa verdik.

Eğer bana hangi hastalık olduğunu sorsaydı, özellikleri hakkında hiç bir şey bilmediğim halde belki de «bağırsak iltihabı» diye vevap verecektim, ama ısrar etmedi; devam etti:

— Rangoon'u beğendiniz mi?

— Çok güzel. Sadece kaldığımız sürece çok yağmur yağdı.

— Size izin verildi mi?

— Tabiî, diye cevap verdim. Karaya üç muço çıkmıştık.

— Tapınağı hatırlıyor musunuz?

— Hangi tapınağı?

Zaman kazanmaya çalışıyordum.

— Büyüğünü, merdivenin üstünde.

Tapınağı hatırlarsam, tasvir etmem gereke-

cekti. Önümde bir uçurum açılıyordu. Kafamı salladım.

— Limanın her yanından görülür, dedi. Bu tapınağı farketmek için şehre inmek bile gerekmez.

Rangoon'daki tapınak kadar hiç birini böylesine lânetlememiştim. Ama buna rağmen işin içinden çıktım.

— Ne limandan, ne şehirden hatta ne de merdivenin üstünden görülmez. Şu sebeple ki... (durumumu kurtarmak için durakladım.). Şu sebeple ki tapınak yoktur.

— Fakat kendi gözlerimle gördüm; diye haykırdı.

— Hangi yıldaydı?

— Yetmiş birde.

— 1887'deki büyük yer sarsıntısında yıkılmıştı, diye anlattım. Çok eskiydi.

Yeniden ara. İhtiyar denizci, gençliğinde gördüğü, deniz kenarındaki bu şahane tapınağı yıpranmış gözlerinde yeniden canlandırmak üzereydi.

— Merdiven hep var, diye yardımına koştum. Gerçekten de limanın her yanından farkediliyor. Limana girildiği zaman sağdaki küçük odayı hatırlıyor musunuz? (Onu diğer tarafa taşımaya hazırdım fakat hiç kuşkusuz o yerde bir ada olmalıydı çünkü onaylayıcı bir hareket yaptı.)

Soluk almaya vakit bulabilmiştim. O, yılla-

rın getirdiği değişimleri düşünürsek, ben masalımın son kısımlarını hazırlıyordum.

— Bombay gümrüğünü hatırlıyor musunuz?

Hatırlıyordu.

— Yangında yerle bir oldu, diye kestirip attım.

— Peki Jim Wan, onu hatırlıyor musunuz? diye sordu, sıra ona gelince.

Pamuk ipliğinde cambazlık yapıyordum. Hemen sordum:

— Ya Şanghay'ın Billy Harper'ini.

Eski denizci belleğini yokladı, fakat hayâlgücümün Billy Harper'i belleğinin sınırlarını aşıyordu.

— Hadi canım, amma yaptınız, Billy Harper! diye üsteledim. Orada herkesce bilinir. Kırk yıldır da orada yaşıyor. Hem de devamlı orada.

O anda mucize oldu. Denizci Billy Harper'i hatırlıyordu. Belki bir Billy Harper vardı, belki de kırk yıldır Şanghay'da oturuyordu ve hâlâ orada yaşıyordu; bu benim için ,yeni bir haberdi.

Yarım saat boyunca denizciyle bu şekilde gevezelik ettik. Nihayet aynasıza benim sahtekâr olmadığımı açıkladı. Bir gecelik misafirlik ve yemekten sonra ertesi sabah bırakıldım ve San Fransisco'daki evli ablamı aramak üzere batıya doğru yoluma devam ettim.

Akşamın alaca karanlığında bana kapıyı

açan Reno'lu kadından biraz uzaktaydım. İyilik dolu yüzünü farkettiğim anda, rolümün havasına girdim. Yumuşak başlı, masum, zavallı, ağzı var dili yok bir çocuk olmuştum. Şimdiye değin hayatımda asla ekmek dilenmemiştim. Sonsuz sıkıntımı görmek üzüntü vericiydi. Utancımın ağırlığı altında eziliyordum. Dilenciliği neşeli bir oyun sayan ben, burjuva ahlâkının ağır yükü altında iki büklüm olarak Bayan Grundy'nin (1) öz oğlu olmuştum. *Sadece açlığın boğucu* sıkıntısı, beni kapıları çalmak gibi böylesine alçakça bir yola baş vurmaya zorluyordu. Bu arada suratıma hayatı açlıkla geçen saf bir gencin endişe verici solgunluğunu vermeye çalışıyordum.

— Acıkmışsınız, zavallı çocuğum.

İlk önce onun konuşmasını beklemiştim. Başımla onayladım ve mırıldandım:

— İlk defa oluyor ki... dileniyorum.

— Haydi, giriniz!

Kapı ağzına kadar açıldı.

— Yemeğimizi bitirdik ama ateş hâlâ yanıyor, şimdi size bir şeyler hazırlarım.

Lâmba yüzümü aydınlattığı zaman beni dikkatle inceledi.

— Oğlumun da sizin kadar sağlam olmasını çok isterdim, dedi. Fakat kuvvetli değil sonra nöbeti geliyor ve bazen yere düşüyor. Bugün öğle-

---

(1) İngiliz burjuvazisinin yapmacık fazilet taslayan simgesel kahramanı.

den sonra yine oldu ve zavallıcığın çok canı yandı.

Anlatamayacağım kadar şefkatli bir sesle onu öyle bir okşadı ki içimi çektim. Masanın diğer yanında oturan, zayıf ve solgun yüzlü kafası sarılı genç adama baktım. Kımıldamıyordu, fakat parlak gözleri lâmbanın ışığında şaşkın bir bakışla beni süzüyordu.

— Aynen zavallı babacığım gibi ,dedim. O da nöbet geldimi yere düşerdi. Doktorları bile şaşırtan bir baş dönmesi. Bu hastalığın sebebini asla bulamadılar.

—Öldü mü? diye sordu şefkatli bir sesle önüme birkaç haşlanmış yumurta koyarken.

— Evet öleli iki hafta oluyor. Felâket geldiği zaman onunla birlikteydim. Yolu birlikte geçiyorduk. Birdenbire düştü ve kendine gelemedi. Bir eczaneye götürdüler. İşte orada son nefesini verdi.

Bunlarla yetinmeyip babamın acınacak yaşantısını ballandıra ballandıra anlattım. Annemin ölümünden sonra San Fransisco'ya gitmek için ikimiz de çiftliği terketmiştik; emekli maaşı (eski bir askerdi) ve elindeki az bir para geçimine yetmiyordu. Kitap satmak için bir yer edinmeye çalışmıştı. Aynı şekilde, bu melek kadına babamın ölümünden sonra San Fransisko yollarında yalnız ve terkedilmiş bir halde günlerce çektiğim acıları da anlattım.

İyi kalpli kadın ekmekleri kızartıp diğer yu-

murtaları pişirirken, önüme koyduklarını aceleyle yutuyor ve kafamda yarattığım zavallı öksüz imajını büyüttükçe ayrıntılara giriyordum. Öyle ki kendimi bu zavallı çocuk gibi hissetmeye başlamıştım. Yuttuğum leziz yumurtalara ne kadar inanıyorsam var olduğuna da o kadar inanıyordum kötü talihim için ağlayabilirdim. Biraz sonra, sesim ağlamaklıydı. Elde edilen sonuç ise hayli şaşırtıcıydı.

Gerçekten de çizdiğim tabloya eklediğim her ayrıntıda bu iyi insan bana yeni bir yemek getiriyordu. Yolluk olarak da soğuk yemekler hazırladı. Diğer şeyler arasına birçok kaynamış yumurta, karabiber, tuz ve büyük bir elma koydu. Çok kalın üç çift kırmızı yün çorapla takviye etti, temiz temiz mendiller, şimdi unuttuğum başka şeyler verdi. Bir taraftan da ben yedikçe, yenilerini pişirmekten geri kalmıyordu. Aç bir kurt gibi tıkınıyordum. Doğrusunu söylemek gerekirse, bu işi bir posta treninin üstünde Sierralar Geçidinde uzun bir yolculuğa çıkacağım için yapıyordum. Kadının talihsiz çocuğu ise sessiz ve hareketsiz bir şekilde masanın diğer yanında oturuyor ve dik dik yüzüme bakıyordu. Hiç kuşkusuz onun gözünde esrarlı bir roman kahramanı macerayı ve kendisinde titreşen zayıf hayat ışığının reddettiği bütün her şeyi temsil ediyordum. Yine de bir iki kere sahtekârlığımı anlayıp anlamadığını kendi kendime sorduğum oldu.

— İyi ama nereye gideceksiniz? diye sordu annesi.

— Salt Lake City'e. Orada evli bir ablam var (Onu Mormon (1) olarak göstermek üzereydim ama fikir değiştirdim.) Kocası tesisatçı, tesisat ustası.

Çok iyi biliyordum ki tesisat ustalarının her zaman için çok para kazanmak gibi bir şöhretleri vardır. Ama bir kere söylemiş bulundum. Geriye bir açıklama hazırlamam kalıyordu.

— Eğer isteseydim, yolculuk parasını muhakkak yollarlardı, dedim fakat hastalık ve iş sıkıntılarıyla karşılaşmışlardı. Ortağı enişteni dolandırmıştı. İşte bu nedenle, para istemek için onlara yazmamıştım. Salt Lake City'e gidecek bilet paramın olduğuna onları inandıracağımı ve ne yapıp, ne edip oraya gidebileceğimi çok iyi biliyordum. Ablam o kadar güzel ve iyiydi ki! Bana karşı daima iyi niyetli davranmıştı. Bir dükkânda çalışmayı ve zanaat öğrenmeyi düşünüyordum. Benden daha ufak iki kızı vardı. Bir tanesi henüz bebekti.

Birleşik Devletler'in çeşitli şehirlerinde icat ettiğim evli ablalar arasında en çok Salt Lake City'li olanı tercih ediyordum. Ondan bahsettiğim zaman gerçekten varmış gibi bir duyguya kapıldım: görebiliyordum onu, onu ve iki küçük kızını ve de iyi kalpli tesisatçı kocasını. O, daima iyi yemekler pişiren, değişmeyen mizaçlı kadınlardan, tatlı bir şişmanlığa yüz tutmuş anaç tavırlı

(1) Mormon: Bir Amerikan mezhebi.

bir esmerdi. Eşine gelince, onu dünyanın en iyi adamı olarak düşünüyordum. Kim bilir? Bir gün karşılaşabilecek miyiz acaba? Şu ihtiyar denizci, asla var olmayan Billy Harper'i nasıl hatırladıysa, ben de bir gün Salt City'deki ablamı ve kocasını bulabilirdim.

Buna karşılık, sayısız anne, baba ve dedelerimi asla görmiyeceğime inanıyordum zira, gördüğünüz gibi onları hep öldürüyordum. Kalp hastalığı annemden kurtulmak için kullandığım en beylik numaramdı; buna rağmen, bazen onu ateşli tifo, zatürre ya da tüberküloz kurbanı olarak kaybettiğim de oluyordu. İngiltere'de akrabalarımın olduğu doğruydu - Winnipeg polislerinin tanıklık edebileceği gibi - o kadar uzun zaman geçmişti ki, artık ölmüş olabilirlerdi. Şu veya bu şekilde yaşadıklarına dair hiç bir bilgim olmadı.

Reno'lu kadın bu satırları okursa, pişkinliğimi ve kalleşliğimi inşallah affeder. Biraz önce de dediğim gibi kendimi affettirmeye çalışmıyorum, çünkü hiç pişmanlık duymuyorum. Beni sadece gençlik, yaşama sevinci ve macera zevki onun kapısına sürükledi. Tecrübelerim bana faydalı olmuştu. Bu mükemmel kadında insanlığın özünde bulunuan iyiliği tanıdım. Dilerim ki, bana yaptığı iyiliğin karşılığını görür. Her şeye rağmen, durumumu tüm ayrıntılarıyla öğrenince kahkahalarla gülebilir.

Ona göre «masalım» doğruydu. Bana ve bütün aileme inanıyordu. Salt Lake City'e varmadan önce gerçekleştirmek zorunda olduğum tehlikeli yol-

culuğu düşünerek beni şefkate boğdu. Bu cömertlik bende az kalsın ciddi sıkıntılara sebep olacaktı. Kollarım hediyelerle dolu, ceplerim yün çoraplarla şişmiş bir halde dinlenirken gece kaçak yolculuk yapacağım treni hesaplıyordum. Birden kadıncağız, o gece aynı trenle gelecek postacı akrabası, dayısı veya eniştesini hatırladı. Ona göre her şey kendiliğinden çözümleniyordu! Beni gara kadar götürerek, akrabasına başıma gelen felâketleri anlatacak ve beni posta vagonunda saklamasını rica edecekti. Böylelikle, Ogdene kadar tehlikesiz bir şekilde rahat gidebilecektim. Salt Lake City ancak birkaç kilometre uzaklıktaydı. Bayılacak gibi oldum. Kadıncağız tasarısını anlatırken heyecanlanıyordu ve ben bitkin bir halde zorluklarımı yenmek için hızır gibi yetişen bu çareye karşı sonsuz bir hayranlık ve neşe duyuyormuş gibi rol yapmak zorunda kalıyordum.

İşin garipliğine bakın! Daha o gece batıya gitmek istiyordum ve işte şimdi doğuya gitmek zorunda bırakılıyordum. Ne kötü şakà! Serüvenimin iğrenç bir yalandan başka şey olmadığını ona itiraf etmeye cesaretim yoktu. Neşemden kabıma sığmayacak gibi olduğuma onu inandırmaya çalışırken bir yandan da kaçma olanağı bulmak için kafa patlatıyordum. İmkânsız. Beni posta trenine götürmek için can attığını söylüyordu. Daha sonra postacı akrabası beni Ogden'e kadar götürebilirdi yüzlerce kilometrelik bu ıssız yolu yeniden tepmem gerekecekti:

Fakat şansım yardım etti. Hostesim şapkası-

nı giymek için hazırlandığı sıra bir hata yaptığını farketti. Akrabası bu gece gelemezdi: yolu değiştirilmişti ;iki günden önce görüşülemezdi. Kurtulmuştum, çünkü deli gençliğim o kadar uzun süre beklememe izin vermeyecekti. Eğer derhal yola koyulursam, Salt Lake City'e daha çabuk varacağıma, onu güleryüzle ikna ederek veda ettim. Kadının duaları ve iyi dilekleri hâlâ kulaklarımdadır.

Yün çoraplar çok güzeldi. Doğrusu onların kıymetini iyi biliyordum. Çünkü aynı gece bir çiftini batıya giden posta treninin damında deldirdim

II

KAÇAK YOLCULUK NASIL YAPILIR VEYA BİLETSİZ YOLCULUK YAPMA SANATI

Gençlik ve çeviklikle bezenmiş ismine lâyık bir hobo, bir kaza olmadığı takdirde, memurların onu bir «çukura atıvermek» için harcadıkları bütün gayrete rağmen trene asılmayı başarabilir. Bu işin gece yapılması ise başarıda başlıca etkendir. Bu gibi şartlar altında bir hobo «kaçak yolculuk» yapmayı kafasına koyarsa ve de bir yere tutunabilirse o iş olmuş demektir. Cinayet ihtimali bir yana, hiç bir memur onu trenden aşağı atamaz. Gerçekten de, tren personelinin cinayete yatkın olmadığı inancı serseri takımı içinde yaygındır. Fakat denemediğim için kesin bir şey diyemem.

Vagonların altındaki dingillere kaymayı ba-

şaran bir arkadaş, tren -hareket halindeyse- durmadan önce, imkânı yok yer değiştiremez. Bogi (1) üstünde iyi sığınmışsa, sakinse, etrafında dört tekerlek bütün çatı, tren ekibini yaya bırakarak yoluna devam eder ve en azından «belalı» hatta düştüğü güne kadar öyle düş görür.

Yolculuk yapılan yolun belalı hat diye adlandırılmasının sebebi, bir süre önce bir ya da birkaç memurun serserinin biri tarafından öldürülmesi yüzündendir. Bu hattaki trenlerde yakalanan zavallıya Allah acısın, çünkü tren saatte seksen kilometre bile yapsa onun hesabı önceden görülmüş demektir.

Fren memuru, haksız yere meşgul edilen boginin önüne yerleştirilen sahanlığa, tanderin (2) çanını çalmaya yarıyacak uzunlukta bir ip ve çift uçlu çivi götürür. Çiviyi ipe bağlar, iki vogonun arasına kaydırır ve oyuna başlar. Çivi raylar arasındaki traverslere çarptıkça, vagonun tabanına doğru yukarı sıçrar, yeniden traverslere düşer ve bu olay böylece sürüp gider. Fren memuru ipi sarkıtarak, uçan silâhı bir o yana bir bu yana sıçrayacak şekilde hareket ettirir onu öne arkaya doğru hareket ettirir. Her darbe öldürücü olabilir ve saatte seksen kilometreyle bu gerçek bir ölüm

---

(1) Bogi: Uzun demiryolu araçlarının dönemeçleri düzgün izlemesini sağlayan, ana şasiye bağlı iki dingilli şasi.

(2) Tander: Buharlı lokomotiflerin arkasında yedek su ve kömür taşıyan açık vagon.

dansı olur. Ertesi gün kaçak yolcunun yol boyunca parçalanmış cesedi toplanır ve yerel gazete bu garibe bir iki satır ayırır: «serseri olduğu muhakkak olan biri, muhtemelen içkili olup raylarda uyuya kaldığından...»

Usta bir hobonun kaçak yolculuk yapmayı nasıl başardığına tipik bir örnek olarak, kendi başarılarımdan birini ayrıntılarla anlatacağım.

Canadian Pacific'le batıya doğru yolculuk yaptığım bir sırada Ottawa'da kalmıştım. «Önümde üç bin kilometrelik bir demiryolu uzanıyordu. Sonbahardı, Manitoba'yı ve Rocheuse dağlarını geçmek zorundaydım. Dondurucu bir soğuk vardı ve gecikilen her gün yolculuğun zorluklarını arttırıyordu. Cesaretimin kırıldığını hissediyordum. Montreal - Ottawa arasındaki uzaklık yüz seksen kilometreydi. İyi biliyordum çünkü bir zamanlar bu yolu yürüyerek katetmiştim ve bu yolculuk, Kanadalı Fransız köylülerinden elde edilen ve azıcık, katıksız kuru ekmekten başka bir şeyle beslenmediğim altı günümü almıştı.

Üstelik giysi aramak için geçen bir günün yorgunluğuyla bitkinliğim daha da artmıştı. Ottawa, her şeyde rekor kıran başkent Vaşhington'dan sonra, Kanada ve Birleşik Devletler'de insanlarının eski elbiselerini atmak için fazla sabırsızlık göstermediği bir şehirdi. Vaşhington'da ise bir çift ayakkabı bulabilmek için iki hafta kaldım ve sonunda başarı sağlayamadan Jersey City'e gitmem gerekti.

Neyse, gelelim Ottawa'ya. Saat tam sekizde elbise avına başladım. Yemek yemeye bile vakit

bulamadan en azından altmış kilometre yol aldım ve bin bir kapı çaldım, hiç durmadan çalışmaktan imanım gevredi. Nihayet, akşamın altısında yıpratıcı ve zorlu bir aramadan sonra sadece bir tek gömleğim eksik kalmıştı; elde ettiğim pantolon çok dardı üstelik de lime limeydi.

Saat altıya doğru biraz yiyecek bulma umuduyla demir yolunun yakınlarına ulaşmak için, ne bulduysam attım.

Fakat şanssızlık peşimi bırakmıyordu. Sert bir şekilde kapıdan kapıya gönderiliyordum. Nihayet «elime sıkıştırılan sadaka» beni biraz yüreklendirdi. Bu sadaka uzun ve çeşitli deney süresi içinde bir daha göremiyeceğim kadar cömertçesine verilmiş orta boy bir bavul boyutlarında, gâzete kâğıtlarına sarılmış bir paket şeklindeydi. Tenha bir köşeye doğru atıldım ve paketi açtım; ilk anda pastalar, sonra yine pastalar gördüm. Pastalardan nefret ederim! Ve önümde her cins ve her şekilde pastalardan oluşan bir çığ yuvarlandı...

Bir zamanlar Babylon ırmağı kıyısında oturup ağlarlardı! Aynı şekilde ben de Kanada'nın bu kibirli başkentinde, bir pasta yığını önünde gözyaşları dökmek için çalılar arasına çöktüm. Ölen oğlunun yüzünü seyreden bitkin bir annenin ümitsizliğiyle seyrediyordum onları

Hiç şüphesiz beni nankör bir dilenci sanacaklar. Geçen akşamki gibi, toplantı yapan bir evin cömert davranışlarına katılmayı daima reddetmişimdir. Anlaşılan konuklar da pastaları be-

ğenmek zorunda değillerdi.

Bu felâket, bana talihimin döneceğini bildiriyor gibiydi: gerçekten de, bundan daha kötü neyle karşılaşabilirdim! İyimser bir düşünceyle, şartlar düzelecekti.

Öyle de oldu. Yandaki evde «sofraya davetle» ödüllendirildim. Mutluluğun doruk noktasıydı bu. İçeriye alınıyorsunuz; çoğu kez yüzünüzün yıkanmasına izin veriliyor ve ardından ziyafet saati geliyor. Hele masa altında ayaklarını uzatmak, ipsiz takımı bayılır bu işe.

Yoldan oldukça uzakta geniş, gölgelik bir yerde yüksek ev hayli büyük ve konforluydu, evdekiler yemeklerini henüz bitirmemişlerdi. Beni doğrudan doğruya yemek odasına aldılar. Bu oldukça az rastlanan bir davranıştı, çünkü genellikle sofrada yemesi kabullenilen oldukça şanslı bir dilenci mutfaktan başka bir yere kabul edilmez. Kırçıllaşmaya yüz tutmuş saçlarıysa rahat tavırlı bir İngiliz, orta yaşlı karısı, ve genç, güzel bir Fransız açlığımı dindirirken benimle sohbet etmek istediler.

İstasyona vardığımda trenlere atlamaya hazır en az yirmi kişilik bir «acemi grubu»nun bekleştiğini gördüm. Trenin «kör vagonunda» iki-üç tanecik serseri olsa, neyse zaten farkedilmezler. Fakat yirmisi! Durum hiç te iyi gözükmüyordu, memurlar hepimizi birden kabullenmeye asla razı gelmiyecekti.

Bunlara neden «kör vagon» dendiğini size anlatayım. Bazı posta vagonlarının iki ucunda da

kapı yoktur. «kör» adı da buradan geliyor. Diğer vagonları ise anahtarla normal olarak kapanıyor.

Farzediniz ki, tren hareket ettikten az sonra bir adam bu vagonlardan birinin içine yerleşiyor. Ama kapı olmadığına göre ya da kapalı olduğuna göre, hiç bir kondüktör, tren memuru bilet sormak için ya da onu dışarı atmak için kendisine ulaşamaz. O halde, gelecek istasyona kadar emniyette demektir. Tren durmadan önce yola atlayıp, trenin baş kısmından karanlıklara kaçmak, hareket edince de vagondaki yerini almak kuraldır. Fakat sizin de birazdan anlayacağınız gibi davranış var davranışcık var.

Tren sarsıldığı zaman, benimkilerin yirmisi birden vagona atıldılar. Tren bir araba boyu bile ilerlemeden vagona tırmandılar. Kendi hesaplarına şahane bir salaklık! Ve de aceleleri yüzünden verdikleri fiyaskonun ilk tanığı ben oldum. Tren ekibi hemen alarma geçti ve ilk durakta durum karışmaya başladı. Atladım, diğerlerinin de eşliğinde yol boyunca ileriye doğru kaçtım. Bu kuralı biliyorlardı: bu gibi durumlarda tren durduğu zaman daima baş kısma gitmek gerekir. Böylece koştum, öğrencilerim de bana kaçak yolculuk sanatındaki cesaret ve beceriklilikleri göstererek bir bir yola atladılar.

Bu işin nasıl olduğunu size anlatayım. Trenin hareket ettiği anda fren memuru vagondan iner. Diğer vagonlara gidebilmek için yük vagonundan inmekten ve kapısı kapalı olmayan bir vagonu yakalamaktan başka çaresi yoktur.

Tren hızını aldığı zaman, ama fazla olmamak şartıyla, çünkü memur tehlikeyi göze almaya cesaret edemez yük vagon'undan iner, birkaç, bölmenin geçmesini bekler ve kapısı açık bir vagona yeniden biner. İşini kıvıracağı anda, memurun önceden vagonu terketmiş olması için ipsizin yeterince baş kısımda olması gerekir.

Çömezlerimin sonuncusuyla aramda yirmi metre bırakarak bekledim. Tren ilerledi. Birinci vagonun üstünden gözcü gardiyanın el fenerini seçebiliyordum. Demiryolu boyunca dikilen salaklar atlamak için en ufak bir hareket belirtisi göstermeden trenin gözlerinin önünden geçip gittiğini gördüler. Zavallılar kendi acemilikleri yüzünden daha başlangıçta saf dışı edilmiş bulunuyorlardı.

Onların ardından dalgayı biraz daha iyi çakanlar sıralanıyordu. İlk «kör vagon»un ve gözcünün geçmesini bekledikten sonra ikinci, üçüncü vagona atıldılar.

Pek tabiî gözcü yerinden inerek bir sonraki sahanlığa atladı ve oranın işgalcilerini dışarı atmak için cebelleşmeye koyuldu.

Fakat işin acıklı yanı: birinci vagon benim boyuma geldiği zaman, memur aradan inmişti ve ikinci vagonda çırpınıp duruyordu. Yeterince avans alan en tecrübeli ipi kopuklardan altısı bana yetişebilirdi.

Bir sonraki istasyonda dövüşe katılmış olan koşucuları saydım. Onbeşten fazla kalmamışlardı: beşi saf dışı edilmişti.

Bu imha hareketi istasyondan istasyona sü-

rüp gitmek zorundaydı. On dört, sonra on iki, sonra on bir... dokuz... sekiz...den fazla kalmadık. O şarkıdaki on küçük zenciyi düşünüyor ve hepsinin sonuncusu olmaya kesinlikle karar veriyordum. Neden olmasındı? On sekiz yaşımın baharı içinde gençlik, çeviklik ve kuvvetle ödüllendirilmemiş miydim? Bütün gücüme sahip değil miydim? Hepsinden öte «serseriler kralı» değil miydim?

Diğerleri benimle karşılaştırılınca çömezlerden, lapacılardan, aylaklardan başka neydi ki? Eğer şarkıdaki son küçük zenci olmayı başaramazsam her şeyi yüz üstü bırakıp nereye olursa olsun, hatta isterse Alfa Fidanlığına bile olsa gidecektim.

Sayımız dörde inince, bütün tren ekibi bu aza ilgi göstermeye başladı. Bu ustalıklı saldırı ve stratejide memurların elindeki kozlar daha çoktu. Geriye kalan diğer üçünü birer birer ektim ve sonunda yalnız kaldım.

Göğsüm gururla kabarıyordu: Bir Krezüs bile milyonları için bundan daha kibirli olmamıştır! Tek başıma iki fren memuru, bir kondüktör, bir ateşçi ve bir makiniste karşı direniyordum.

İşte taktiklerimden bir tanesi:

Karanlıkta, trenin baş kısmında, tren memurunun bana ulaşmak için vagondan inemeyeceği kadar uzak bir mesafede bekler, ve tekrar tırmanırım. Mükemmel! Kazanılmış bir istasyon daha.

Bu istasyonda öne doğru kaçma manevrası-

na yeniden başlarım. Tren yeniden hareket eder: onun ilerleyişine bakarım. Vagonda fener yok. Bölmeyi terk mi ettiler? Garip. Fakat hiç bir şey denemez ne olursa olsun, her türlü ihtimale karşı hazırlıklı olmalı. İlk vagon bana ulaşıyor... atlamak için hız alıyorum... Gözcünün sahanlıkta gizlenip gizlenmediğini farkedebilmek için gözlerimi açıyorum. Gizlediği feneriyle pek âlâ orada olabilir ve bu fener basamağa atladığım anda kafamda kırılabilir. Ne söylediğimi çok iyi biliyorum: bu kaza iki üç kere başıma geldi.

Ama hayır... sahanlık boş: trenin hızı artıyor. Hop! Bir istasyon daha... Acaba? Bana öyle geliyor ki yavaşladılar. Anında dikkat kesiliyorum. Bana karşı komplo hazırlanıyor: Nasıl bir oyun acaba? Önümdeki kömür vagonundan gözlerimi ayırmadan, trenin iki tarafını da aynı anda görmeye çalışıyordum. Düşman bu yönlerden birinden ya da aynı anda üç taraftan beni kıstırabilir. İşte. Gözcü lokomotifte duruyor. Sahanlığın sağ basamağındaki sesten anlıyorum. Şimşek hızıyla sola atlıyor, ileri doğru koşuyorum. Kayboluyorum gecenin karanlığında. Ottawa'dan beri durum değişmedi. Trenin baş kısmında duruyor ve yoluma devam etmek için konvoyun geçmesini bekliyorum. Yeniden binme şansım gene aynı kalıyor.

Bütün dikkatimi topluyorum. Bir el feneri lokomotife doğru ilerliyor... sonra görmez oluyorum. Yukarıda kalmış olmalı ve gözcünün feneri ortasından kavramış olması kuvvetle muhtemel. Tren hareket ediyor, birinci vagon serbest, ona

biniyorum. Tren yeniden yavaşlıyor, gözcü benim sahanlığa atlıyor, diğer yana atlıyorum ve ileriye kaçıyorum.

Beklerken bir gurur dalgası her yanımı kaplıyor. Ben, yoldaki basit bir hobo yüzünden tren iki sefer durdu. Yalnız ben durdurabilirim iki kere yolcularla dolu koca treni, devletin kuryelerini ve lokomotifle zorlanan iki bin beygirlik buharı! Üstelik seksen kilo ağırlığında ve cebinde metelik olmayan biri.

El fenerinin lokomotife doğru ilerlediğini yeniden görüyorum. Bu sefer açıkça ilerliyor... biraz fazla oluyor ve bundan gıcık alıyorum. Her şeye rağmen lokomotifteki gözcüden daha fazla korkacak çok şey var. Tren yeniden sarsılıyor. Tam zamanı. Atlayacağım sıra, birinci vagonun üstünde, bu sefer fenersiz olan bir gözcünün karanlık silüetini görüyorum. Trenin hızlı gitmesine aldırmıyor ve kendimi ikinci vagona hazırlıyorum. Fakat adam bana yetişiyor. Bir de lokomotifin üstünde olanın fenerini farkediyorum. O da indi ve işte ikisi de yolun aynı tarafında peşime düşüyorlar. Bu sırada ikinci vagona sokuluyorum. Fakat orada kalmıyorum; şimdi karşı -manevrayı gerçekleştireceğim. Tam sahanlığı geçerken, basamakta arkamdaki gözcünün adımlarını duyuyorum. Diğer yana atlıyor ve trene paralel olarak koşuyorum. İsteğim, birinci vagonu yakalayabilmek.

Tehlikeli bir durum:: Trenin hızı artıyor ve gözcü beni yakından takip ediyor. Buna rağmen, koşuda üstün olduğumu farkediyorum, çünkü

başarıyorum, basamaktan beni izlemesine bakıyorum: üç metre arkamda bana ulaşmaya çalışıyor. Fakat tren hemen hemen eski hızına dönüyor ve aramızdaki uzaklık aynen kalıyor.

Haykırarak ona cesaret veriyor, elimi uzatıyorum, gelgelelim o sunturlu küfürler savuruyor, koşmayı bırakıyor ve en sondaki vagona biniyor.

Tren havayı yararak gidiyor ve kendimi kutluyorum, tam o sırada hiç farketmediğim bir anda ve birdenbire dökülen bir su beni sırılsıklam ediyor, Ateşçi hortumun ağzını bana doğru tutmuş. Sahanlığı terkediyor ve siperliği beni koruyan kömür deposuna yapışıyorum, saldırıda bulunmadan başımın üstünden geçip gidiyor. Ellerim, kömür deposundan inmek ve kötü şakayı yapanı kömür yağmuruna tutmak için kaşınıyor. Bunu yapmasına yaparım ama o zaman da, makinistin yardımıyla eşek sudan gelinceye kadar döver bu yüzden vazgeçtim.

Bir sonraki istasyonda aynı oyun. Bu sefer hareket ederken iki fren memuru ilk sahanlıkta duruyorlar. Ne yapmak istediklerini tahmin ediyorum: yolumu kesmek istiyorlar. Birinci sahanlığa çıkabilmek için ikinci sahanlığa çıkabilmem imkânsız. Vagon boyuma geldiği anda orayı terkediyorlar ve yolun her iki yanında yer alıyorlar. Aniden, beni takip edip sıkıştıracaklarını anlayıp ikincisine atlıyorum. Bu tuzak kurala uygun fakat yine de kurtuluş ümidi var: istikbal göklerdedir!

Takipçilerime iyice dikkat etmeye çalışıyorum. Sahanlığın demir parmaklığından iniyorum ve fren kolunun üstünde dikiliyorum. Fakat kazandığım bir kaç saniye kayboluyor ve iki yandaki basamaklarda ayak sesleri duyuyorum. Bakacak zaman bile yok. Kollarımı havaya kaldırıyorum. İki vagon arasına asılıyorum. Bu arada gözcüler de geliyorlar. Arkama bakamıyacak kadar meşgul olmama rağmen bunu hissediyorum. Her şey bir anda olup bitiyor. Bacaklarımı imdada çağırıyorum. İşte şimdi ellerimin üstünde dengede duruyorum. Bacaklarımı çektiğim sırada gözcüler beni yakalamak için sıçrıyorlar ve boşluktan başka bir şey yakalayamıyorlar. Aşağıya baktığımda onları görüyor ve beddualarını duyuyorum.

Çok kötü bir durumdaydım: iki vagon arasında asılı kalmıştım. İsabetli bir hareketle, hızla ellerimi vagonlardan birine ve ayaklarımı da diğerine yerleştirdim. Sonra vagonların saçaklarına tutunarak vagonun çatısına ulaşmayı başardım ve kocaman bir aspiratöre iyice tutunarak soluk almak için oturdum. İşte bu tür yolculuğu isimlendirdiğimiz gibi söyleyecek olursak «güvertedeydim.» Böyle bir işi genç ve kuvvetli bir hobonun göze alabileceğini söylememe izin veriniz; üstelik sinirlerin de sağlam olması gerekir.

Kısacası, tren yoluna devam ediyordu. Gelecek durağa kadar kendimi emniyette hissediyordum... ama o kadar da değil: eğer vaktinde çatıdan ayrılmasaydım, gözcüler beni taş yağmuruna tutacaklardı. Güçlü kuvvetli bir kimse iki bu-

çuk kilodan on kiloya kadar ufacık, sevimli bir kaya parçasını «birçığ tanesi» gibi, bir dam yüksekliğince atabilir ya da düşürebilir. Öte yandan, gelecek durakta gözcülerin çıktığım yerden ineceğimi beklemeleri muhakkaktı. Sıvışması bana kalmıştı.

Bundan sonraki kilometrelerde hiç bir tünel olmayacağı umudunu kuvvetle besliyerek ayağa kalktım ve beş altı vagon ilerledim. Sizi temin ederim ki bu tür bir gezinti için ürkekliği bırakmak en hayırlı yoldur: yolcu kompartımanlarının üstü, gece gezmelerine hiç de uygun değildi! Aksini iddia edene denemesi bedava. Hele bu acemi, sarsılarak danseden bir vagonun üstünde karanlık boşluktan başka bir dayanak noktası bulmadan ilerliyorsa ve çiğden ıslanmış ve kaygan bir yere geldiği anda, bir sonraki dama atlamak için hız alıyorsa! İnanın, bu deneyden sonra, kalbinin sağlam olup olmadığını ya da başının dönüp dönmeyeceğini anlayacaktır!

İlk yavaşlamada sahanlığa kaydım. Bomboş. Durur durmaz yola kayarım. Baş tarafta lokomotifle benim aramda iki el feneri gidip geliyor. Beni vagonların tepesinde arıyorlar. Buna rağmen bir an vagon bogilerinin dört tekerlekli olduğunu farkedecek zaman bulabiliyorum (Tren altında, demir çubukların üstünde yolculuk yapıldığı zaman, altı tekerlekli bogilerden vebadan kaçar gibi kaçmak gerekir: çünkü felâketlere sebep oluyorlar!)

Vagonun altına kayıyor ve el yardımıyla demir çubukları arıyorum: trenin durmuş olması

beni mutlu kılıyor. **Canadian Pacific** vagonun altında bu işi ilk defa yapıyorum ve burası bana yabancı geliyor. Boginin üstüyle vagonun tabanı arasına yerleşmeye çalışıyorum; ama boş yer var. Birleşik Devletler'de trenin altına hızını almışken yerleşmek gibi bir alışkanlığım vardı. Ana direği yakaladım ve ayaklarımı frenin üçlüsüne uzattım; oradan boginin üstüne sonra içeriye kaydım ve tahtaların üstüne oturdum.

Şimdi buraya bakalım: karanlıkta el yardımıyla araştırarak üçlüyle yer arasında biraz ara olduğunu anladım; ama dardı ve karnımın üstünde sürünmek zorunda kaldım. Bir kere bogiye girdikten sonra, izleyicilerimin kayboluşum hakkında neler düşündüğünü kendi kendime sorarak tahtaların üstüne yerleştim. Artık benimle ilgilenmiyorlardı. (1).

---

(1) Yazarın dul eşi Bn. Charmian London tarafından yazılan **Jack London'un Biyografisi**'nden okuduğumuza göre, Jack London, şaka yollu «şimendifer bileti» olarak adlandırdığı şeyi, avare günlerinin değerli bir anısı olarak saklıyordu. Bu, Jack London'un çakısının yardımıyla bizzat kestiği onbeş santim genişliğinde ve iki buçuk santim kalınlığında, bir tahta parçasıydı. İtiraf etmek gerekir ki, bu tahta tek başına bir şey ifade etmiyordu! Karısının ricası üzerine, Jack tahta parçasına kendi elleriyle bağladığı bir etikete şu bildiriyi yazmıştı: «1894 yılı boyunca, avarelik günlerinde kullandığım «Kişisel bilet» gerçekten de tahta parçası, yolcu kompartımanlarının bogilerinde bulunan tahtaya uyuyordu.

JACK LONDON, 12 ağustos 1914.

Fakat kesin miydi?... İlk istasyonda, vagonun tepesinde bir ışık farkettim. İşte şimdi susmanın tam zamanıydı hem de gecikmeden. Yeniden üçlünün altından geçtim. Ama izimi buldular.

Emekleyerek yolu geçtim ve trenin baş kısmına doğru bir koşu tutturarak, karanlıktan istifade toz oldum.

Tren yeniden hareket ediyor. Birinci vagonun üstünde bir el feneri parlıyor: gizleniyorum ve nöbetçi gözcünün gitmesine meydan veriyorum.

Fakat ikinci sahanlık üstünde bulunan diğeri beni görüyor ve arkadaşını çağırıyor. İkisi birden iniyorlar.

Pöh! Ben de üçüncü vagonun çatısına çıkarım. Felâket! Onun üstünde de bir el feneri; Bu seferki kondüktör. Geçmesini bekliyorum. Her şeye rağmen şimdi, bütün ekibin önde olduğunu biliyorum.

Bir yarım daire çizip uç kısma doğru koşuyorum; üç el feneri yolu takip ediyor. Hızlanıyorum, indiğim zaman trenin yarısı beni geçmiş bulunuyordu.

Üç aç kurdun iki saniye içinde bana yetişeceklerini bilmiyordum.

Fren koluna tutunuyorum ve hop! çatıya kediyi ağaca tırmanmaya mecbur eden köpekler gibi sahanlıkta toplanınca ustalığıma lânetler yağdırıyorlar ve ecdadıma pek hoş olmayan iltifatlar savuruyorlar.

Hiç ırgalamaz. Makinist ve ateşçiyle birlikte,

kanun ve büyük bir topluluğun yetkilileriyle desteklenmiş bire karşı beş kişidirler. buna rağmen onları bozguna uğratıyorum.

Çok arkada olduğumu sanıp, baştaki beş ya da altıncı sahanlığa kadar çatıları arşınladım. Dikkatle etrafı gözden geçirdim. Fren memuru orayı tutmuş. Beni farketmiş olsa gerek, vagona hızla girişinden ötürü buna hiç kuşkum kalmıyor; mutlaka ineceğim anda üstüme atılmak için kapının arkasından beni gözetliyor. Bırakalım hiçbir şey bilmediğime inansın ve yanlışında ısrar etmesi için orda kalalım.

Artık onu göremiyorum fakat bir müddet sonra orda olup olmadığımdan emin olmak için kapıyı araladığını anlıyorum.

Hız alıyor. Onu avlamak için bacaklarımı sarkıtarak sallandırıyorum. Tren duruyor. Bacaklarım hâlâ sallanıyor. Kapı yavaşça açılıyor. İşte şimdi üstüme atlamaya hazır.

Birden yeniden çıkıyor ve vagonun önüne atlıyorum. Olay tam onun büzüldüğü kapının üstünde geçiyor: gecenin sessizliği içinde madenî çatı üstünde alabildiğince gürültü yapmaya çalışıyorum. Ön sahanlıkta beni yakalayabilmek için o da içerde koşuyor. Fakat en uca kadar gitmekten sakınıyorum. Yarı yolda ters yüzü dönüp sessizce ve hızlı adımlarla terketmiş olduğum yere ulaşıyorum. Yol serbest. Aksi yöne inmek için bundan yararlanıyor ve karanlıklar içinde kayboluyorum. Kimse farketmedi bile.

Hattın sağındaki engele dayanacağım. Bakı-

nıyorum. Bak!bak; bu da nesi? Bir el feneri çatıyı baştan başa dolaşıyor. İndiğimi tahmin etmiyorlar ve beni arıyorlar. Daha iyi: katarın iki yanında yukarıdakine paralel olarak iki ışık daha yürüyor. Ben tavşan onlar da avı süren kişilerin yerine geçiyor, ve yerimden ayrıldığım zaman, aşağıda bulunan ikisi beni tuzağa düşürecek.

Bir sigara sararak, ekibin geçişini seyrediyorum. Beni geride bırakıyorlar ve birinci vagona gitmek için artık önümde hiç bir engel kalmıyor: hiç sıkıntısız gerçekleştiriyorum. Fakat tren hız almadan önce, tam sigaramı yaktığım sıra, beni kömür vagonunun önünde sanan ateşçinin kömürlerin üstüne çıktığını farkettim. İçimi korku kapladı. Bu durumda ayaktayken, kömür parçalarıyla beni haşat edebilirdi. Alâkası yok! Bana laf atıyor ve ferahlayarak ses tonunda bir hayranlık ifadesi seziyorum.

— Mendebur soyu!

İşte değerli biri iltifat, hakettiği ödülü alan bir öğrenci gibi titriyorum.

Cevap vermek için bundan yararlanıyorum:

— Sen de bir daha benle boy ölçüşmeye kalkma, yoksa...

— Anlaştık, diyor ve yuvasına dönüyor.

Lokomotifi halletmiştik ama gözcüler pusudaydı: duruşta ilk üç vagonu işgal ettiler; bunun üzerine, vagonun çatısına çıktım.

Hırslarından çatlayarak, treni durdurdular. Ne pahasına olursa olsun beni atmak istiyorlardı benim için koskoca tren üç sefer durdu ve her seferinde kovalamacayı atlattım ve çatının üstüne

çıktım. Buna rağmen inadım bütün ümitlerini kırdı, nihayet bunu anladılar. Bana karşı treni koruyamayacaklarını onlara kanıtlamış oldum: başka şeyler bulmaları gerekiyordu.

Son duruşta arkamdan koştular. Tasarılarını anlıyordum: beni uzaklaştırmak niyetindeydiler. Önce beni uç kısma doğru kovaladılar. Tehlikeyi sezdim; son vagona geçince, tren gidecek ve beni arkada bırakacaktı.

Şaşırtmak için dolambaçlar yaptım ve daireler çizdim ve baş kısma ulaşmayı başardım. Boşuna gözcülerden biri ayaklarıma dolanıyor. Pekâlâ, o halde ona hayatındaki en güzel koşuyu uygulayacağım, çünkü nefesim iyidir. Yolu uzatıyorum. Hiç önemli değildi; bu andavallı peşimden on beş kilometre bile koşsa, hızı ne olursa olsun trene yetişmesi gerekiyordu ve o yetişebilirse ben de!

Böylece, engel yaratan demir çubuklardan ve parmaklıklardan sakınmak için gözlerimi karanlık yoldan ayırmaksızın bana yetişmesine izin vermeyecek kadar koştum. Yazık! Çok uzaklara bakıyordum: Ayaklarım bilmem hangi ufak şeye takıldı ve birkaç sendelemeden sonra yere yuvarlandım. Bir sıçrayışta ayağa kalktım fakat gözcü yakama yapışmıştı bile. Direnmeye çalışmadım. Nefes alabilmek ve adamcağızın gücünü kestirmekle meşguldum. Omuzları dardı ve en azından ondan onbeş kilo daha ağırdım. Üstelik, yorgunluktan benden daha halsiz düşmüştü, bana kötü davranmaya kalkıştığı anda dünyanın kaç bucak olduğunu gösterecektim. Ama böyle bir şeye yel-

tenmedi. Tam tersine beni trene götürüyor. Yeni bir sorun ortaya çıkıyor: Yaklaşmakta olduğumuz diğerlerinin el fenerlerini görüyorum. Vagonlarda, su depolarında cezaevlerinde insanın pestilini çıkarana dek atılan kanlı dayak hikâyeleri anlatılmıştı ve New - York polisiyle başımı belaya sokmağa hiç niyetim yoktu. Ya bu üç herif üstüme atılırlarsa? Allah da biliyor ya az da uğraşmadım! Vakit kaybetmiyorum, adamımın çenesine ve karnına nişan alıyor ve ondan gelecek ilk harekette fazlasıyla iade etmek üzere sağ sol çift kroşeyi önceden hazırlıyorum.

Tuh! Denemekten hoşlanacağım başka bir numaram daha vardı ve ilk karşılaşmamızda yapmadığıma biraz pişman oldum. Yakamdan tutmasına rağmen, direncini kırabilirdim. Kenetlenmiş parmakları sıkıca düğmelenmiş yakamın altına kaydı.

Turnikenin ne olduğunu biliyor musun? Aha işte. Başımı kolunun arasına sokup hızlı, ama çok hızlı dönmekten başka yapacak bir şeyim yoktu. Bu durumu biliyorum: Başımı, adamın kolu altına sokarak, kısa ve keskin sarsıntılarla, hiç düşünmeden çevirmek yeterlidir. Ne olduğunu anlamaya vakit bulamadan, parmakları hapsolacak ve kurtaramayacaktır. Bu hareket büyük bir kaldıraç gibi hareket etmektedir: Yirmi saniye sonra, tırnaklarından kan fışkıracak, nazik tandonlar kopacaklardır; sinirler ve kaslar berelenip ezileceklerdir. Biri sizi yakanızdan tutunca bu numarayı deneyin fakat şimşek gibi hızlı olun ve

dönerken sol kolunuzla yüzünüzü ve sağ kolunuzla karnınızı korumayı unutmayın. Gerçekten de boş eliyle atacağı bir yumruk darbesiyle sizi durdurmaya çalışabilir.

Bu serbest yumruktan yaklaşarak değil fakat uzaklaşarak manevra yapmak da fena değildir: Atılan bir yumruk daima yenen bir yumruğa tercih edilir.

Bu herif haddini bilmeyi bir türlü öğrenemiyecekti. Pestilimi çıkarma isteğinde bulunmayışı, onun tek kurtuluşuydu. Seslerini duyacak yere gelince, arkadaşlarına beni tuttuğunu haykırdı ve onlar da hareket işareti verdiler. Lokomotif ve üç vagon bizi geçti. Ardından, kondüktör ve diğer gözcü bindiler. Adam beni hâlâ tutuyordu, bırakmıyordu. Ne yapmak istediklerini tahmin ediyordum: Beni tren geçene kadar tutacaklardı. Sonra gözcüm vagona atlayacak ve beni arkada... çukurda bırakacaktı.

Ama kalkış ani oldu. Makinist zaman kazanmaya çalıştı; üstelik katar uzundu, hızını arttırdı, gözcü endişeyle hızı hesaplıyordu.

— Çıkabileceğini sanıyor musun diye sordum masum masum.

Birden beni bıraktı, birkaç metre koştu ve tırmandı. Atladığı vagondan sonra üç dört vagon daha vardı. Gözcü başını eğmiş, beni gözleyerek basamakta duruyordu. Birden karar verdim. Son sahanlığa binecektim. Tren gittikçe hızlanıyordu; kendi hamlemi başaramadığım takdirde, yoldaki başarısızlığımı ucuz atlatmış olacaktım ve gençliğime güveniyordum.

Omuzlarımı çökertip, tüm umudumu kaybettiğime inandıracak şekilde hareketsiz durdum, bu arada ayağımla balastı yokluyordum. Mükemmel bir alandı. Gözcünün gözden kaçırmadığım başı geri çekildi: yakalayabilmem için tren hızının fazla olduğunu sanmıştı.

Gerçekten, tren, koşarak yetişmiş olduğum bütün trenlerden daha hızlı gidiyordu. Son vagon boyuma geldiği zaman, bu hızı dengelemeye kalkmadan fakat bizi ayıran farkı ve de, atlayacağım zaman çarpışmanın şiddetini en aza indirgeyerek, kısa ve hızlı bir hamle yaptım.

Karanlıkta sahanlığın demir parmaklığını farketmek imkânsızdı ve yer arayacak zamanım yoktu. Parmaklık olduğunu tahmin ettiğim yere ellerimi uzattım ve aynı anda ayaklarım yerden kesildi, bunların hepsi tek bir harekette olmuştu. O sıra kendimi yolun üstünde ezilmiş kafa ve kaburga kemikleriyle, yerde bulma tehlikesiyle karşı karşıya geldim. Fakat parmaklarım parmaklığa kenetlendi: kollarımı hızla çekerek parende attım ve ayaklarım sert bir şekilde başamağa yapıştı. İçimi kaplayan bir gurur dalgasıyla oturdum. Tüm serserilik yaşantım boyunca, başardığım en iyi atlayış bu olmuştu.

Gecenin son saatlerinde, en uçtaki sahanlığa yerleşilirse birçok istasyon atlatılabilirdi fakat trenin uç kısmına güvenim kalmamıştı. Tren durunca, Pullmanlar (yataklı vagon) geçmek için acele ediyor ve bir yolcu vagonunun altına gömülüyorum. Bir sonraki istasyonda yine ilerli-

yor ve bogi değiştiriyorum.

Şimdi sağlam, kendimi güvenlikte hissediyorum. Beni« çukurda» sanıyorlar. Fakat günün ve oldukça maceralı bir gecenin yorgunluğu etkisini göstermeye başlıyor. Gittikçe soğuğun ve rüzgârın etkisini daha az hissetmeye başlıyor ve ağır ağır bir uykuya dalıyorum. Dikkat! demir çubukların üstünde uyumak ölüm demektir. Böylece ilk fırsatta ikinci sahanlığa atlayıp oraya uzanıyor ve uyuyorum. Ne kadar zaman geçti bilmiyorum. Yüzüme tutulan bir ışık beni uyandırıyor. Ve bana ilk darbeyi indirmeyi hangisinin göze alacağını tahmin etmeye çalışarak kendimi savunmaya hazırlıyorum. Fakat kötü davranmaya niyetleri yok, gibi.

— Ben seni çukurda sanıyordum, diyor beni yakalayan.

— Eğer zamanında bırakmasaydın, sen de kalacaktın benimle orada.

— Nasıl?

— Çünkü ben de seni bırakmayacaktım, hepsi bu kadar.

Mahkeme kurdular ve nihayet kararlarını açıkladılar.

— Haydi, hobo, seni trenden atmak imkânsız olduğuna göre olduğun yerde kal.

Bunun üzerine uzaklaştılar ve nöbetlerinin sonuna kadar da beni rahatsız etmediler.

Bütün bunları size, «kaçak yolculuk» sayılabilecek operasyona örnek başlığı altında anlattım. Pek tabiîdir ki, size çok başarılı, şansın yaver gittiği bir geceyi anlattım; talihimin iyi gitmeye-

rek, kazaya uğradığım geceleri -ki bunlar sayısız- hiç anlatmadım.

Lafı kısa keserek size nöbet sonunda neler olduğunu anlatacağım. Şehirlerarası tek yollu hatlarda ekspreslerin geçmesine izin vermek için marşandizler garlarda beklerler. Trenimi terkederek bir sonraki marşandizi soruşturmaya başladım. Bulmakta da gecikmedim, yedek hatlarda hazırlanmış, duruyordu. Yarıyarıya kömür dolu bir vagona yerleştim. Yerleşir yerleşmez de uyuya kalmışım.

Birden açılan kapının gıcırtısıyla sıçrayarak uyandım. Soğuk bir gün başlıyordu ve gökyüzü kapkara bulutlarla kaplıydı. Tren hâlâ hareket etmemişti. Bir kondüktör, açılan yerden başını uzatmıştı, birden.

— Dışarı, sersem! diye uludu.

Sözünü dinledim ve her vagonu kontrol ederek vagonları bir uçtan bir uca dolaşmasını izledim. Gözden kaybedince, beni kovduğu vagona yeniden binme yüzsüzlüğünü gösterebileceğimi hiç tahmin edemeyeceğini düşündüm. Böylece tekrar yerime bindim.

Fakat herhalde kondüktör de aynen benim gibi düşünmüş olacak ki biraz sonra vagona gelip beni tekrar dışarı attı.

Yeniden aynı oyuna başlayacağımı asla tasavvur edemez, dedim kendi kendime. Ahmak! Fakat bu sefer, tedbir aldım. İki kapıdan yalnız biri açılabiliyordu, diğeri kilitli bulunuyordu. Buna karşılık kömür içinde bir çukur açarak oraya girdim.

Kapının açıldığını duydum. Kondüktör kömür yığınını indirdi. Beni farketmedi ama, inmem için bağırdı.

Ses çıkarmadan durunca, onu aldatabileceğimi sanıyordum, fakat bulunduğum çukura kömür parçaları atmaya başladı, teslim oldum ve üçüncü kez inmek zorunda kaldım. Bir daha beni orda yakalayacak olursa başıma gelecekleri düşünmemi belirterek, tehdit etmek zahmetinde bulundu.

Taktik değiştirmeyi uygun buldum. Bir adam sizle aynı düşüncelere sahip olursa, en iyisi sizin görüşlerinizi hemen değiştirmeniz ve bir diğerini uygulamanızdır.

Böylece, bitişik yoldaki vagonların arasına saklandım ve bekledim: hesapladığım gibi, herifçioğlu tekrar geldi, kapıyı açıp başını uzattı ve terkettiğim deliğe kömür parçaları attı. Hatta oraya bakmak için kenarına bile tırmandı. Nihayet halinden memnun, uzaklaştı.

Beş dakika sonra tren yola çıkıyordu: görünürde kimse yoktu. Koştum, vagonun kapısını açtım ve yerimi aldım. Gözcü beni yeniden aramaya koyulmadı ve tamamı tamamına, bin beş yüz kilometrelik yol boyunca kömürlerin içinde oturdum çoğu kez uyudum ve dilenmek için şehir girişlerinde dışarı çıkmadım -oralarda trenler genellikle bir saate yakın kalıyor.

Bu yolculuğun sonunda, mutlu bir nedenden dolayı vagonumu kaybettim, «Masada ziyafet»e davet edildim. İyi bir yemek karşılığında bir treni bırakmaya tereddüt edecek bir hobo daha anasından doğmamıştı.

III

GÖRÜNTÜLER

Serseri yaşantısının en güzel yanı belki de tek düze olmayışıdır. Hobo ülkesinde, yaşamın yüzü sık sık şekil değiştirir, bu daima değişik ve olağanüstü olaylar zinciridir, en garip ve en beklenmedik olaylar beklenmedik anda ortaya çıkar. Serseri, bir dakika sonra ne olacağını bilemez: işte bu yüzdendir ki yaşadığı andan başkasını düşünmez. Sarfedilen gayretin değersizliğini anlamış olduğundan, etrafın kaprislerine göre sürüklenmenin neşesini tadar.

Bazı bazı göçebe yaşantımı hatırladığım zaman, belleğimden şimşek gibi hızlı geçen resimler zinciri önünde şaşırıp kalıyorum. Gözlerimin önünden bir düş gibi yeniden geçen devre pek önemli değil: tek bir gün diğerine benzemiyor, herbiri kendi filmini göz önüne seriyor.

Pensilvanya; Harrisbourg'da böyle bir güneşli gün hatırlıyorum; hemen aklıma bu mutlu günün başlangıcı, iki ihtiyarın hem de mutfakta değil yemek odasındaki ziyafet geliyor, üstelik masada yanıma bile oturmuşlardı.

Rafadanlığın içinde bana yumurta ikram etmişlerdi. Bu nesnelerin adını ilk defa duyuyor ve görüyordum. Başlangıçta biraz beceriksiz davrandığımı itiraf edeyim, fakat açlık bütün utangaçlığımı unutturdu. Rafadanlıkla uzlaştık ve yumurtaların öyle bir hakkından geldim ki iki ihtiyar yerinden hopladı.

Onları dışardan gören biri hemen, yumurtalarını kendi usullerince yiyen ve küçük rostolarını usullerince kemiren bir çift kanarya diyebilirdi, içlerindeki hayat, ateşi sönmüşe benziyordu. Halbuki, Pensilvanya'nın kuzeyindeki şehri, Emporium'dan Harrisbourg'u ayıran uzaklığı yaya gittikten sonra, ısımı kaybetmemek için kalori harcamaya mecbur olarak yıldızlar altında kıkırdarken, onlar bütün bir gece yumuşacık yatakta uyumuşlardı.

Rostoları! Göz göre göre kayboluyordu. Oysa bir lokmadan fazla alamıyordum. Bir kurt gibi acıkınca bu ekmek dilimi gibi yemekleri lokma lokma almanın ne kadar can sıkıcı olduğunu bir bilseniz.

Ufacık bir sokak çocuğu iken Punch adlı bir finom vardı. Yemeğini ona kendim verirdim. Büyüklerimden biri avdan sayısız ördekle dönünce şahane bir öğle yemeği yemiştik. Yemeğin sonun-

da, Punch'a et parçaları ve kemikle dolu koca bir çanak hazırlamıştım. Onu vermeye çıktığım sırada, komşu çiftliklerin birinden atlı bir ziyaretçi kocaman bir köpekle geliyordu. Çanağı yere bıraktım. Punch kuyruğunu salladı ve sessizce işe girişti. Önündekileri yiyebilmesi için yarım saat uğraşması gerekiyordu. Birdenbire bir itişme oldu, Punch siklonda bir saman çöpü gibi diğer yana savruldu ve iri çoban köpeği kalanları sildi süpürdü. İri işkembesine rağmen, çok aç olmalıydı, çünkü böğrüne attığım tekmeye rağmen kapta ne varsa yalayıp yuttu ve son bir dil darbesiyle, yağ izlerine kadar her şeyi silip süpürdü.

Bu iki yaşlı kızın masasında, çoban köpeğinin Punch'un kabı önünde davrandığı gibi davranıyordum. Hiç bir şey kırmıyordum ama yumurtaları, rostoyu ve kahveyi anında yok ediyorum. Hizmetçi hiç durmadan servis yapıyordu ama fincanlar neden bu kadar küçüktü?

Pembe beyaz tenli, gri bukleli bu iki bayan, maceranın parlak yüzünü hiç görmemişlerdi. Bir serserinin ifadesiyle hayat boyu «bırakılan yerde otlamışlar»dı. Onların sessiz, sakin yaşamlarının yumuşak havasına yeryüzündeki mücadelenin ve terin keskin kokusuyla yüklü, büyük soluğunu, uzak ülkelerin kokusunu ve lezzetini getiriyordum.

Ve kelimenin tam anlamıyla nazik avuçlarını, saatler boyu kürek çekmekten ve halat işlerinden nasır olmuş ellerimle kazıyordum. Bunu gençlik palavraları için değil fakat bitmiş göre-

vim icabı şefkatlerinden duyduğum hakla yaptığımı kanıtlamak için yapıyordum.

Ah! bu sevgili ve altın kalpli insanları hâlâ düşünüyorum, herşey tıpkı oniki yıl önce yuvalarında yer aldığım gibi, aştığım alanlarda sözlerini ediyordum. Tam bir haylaz olduğumdan iyi niyetli öğütlerini kulakardı ediyor ve onları yalnız kendi haytalıklarımla değil, aynı zamanda senli benli olduğum ve bana sırlarını açmış olan bütün diğer serserilerin marifetleriyle de durmadan heyecanlandırıp titretiyordum. Bütün maceralara sahip çıkıyordum; bu melek kadınlar daha şüpheci ve uyanık olsaydılar beni daha iyi sorguya çekerlerdi. Pek âlâ ya sonra? İyi bir davranışın karşılığını vermemiş miydim? Birçok kahvenin, yumurtanın, rostonun karşılığında elimden geleni fazlasıyla yapıyordum. Onlara cömertçe eğlence sağlıyordum. Masalarında bulunuşum onlar için bir macera sayılıyordu ve maceranın bedeli yoktu.

Onları terkettikten sonra caddeye indim bir gazete aldım, sonra parkın otlarına uzanıp son yirmi dört saat yeryüzünde geçen olayları okumaya daldım. Gazete bana hayatını anlatan ve bütün gücüyle Birleşik Devletlerin ordusunda yer almamı isteyen bir meslektaşımdan sözediyordu. Devşirme asker tarafından tatlı sözlerle kandırılmaya göz yummuş ve kendini oraya ulaşmaya hazırlamıştı. Anlamıyordu bir türlü neden onu taklit etmediğimi. Aylarca önce, Washington'da yürüyüş yapan Coxey alaylarına katılmıştı ve öy-

le görünüyordu ki askerlik hayatında ona zevk veren de buydu.

Ben de eski bir askerdim: daha çok «Nevada Saldırısı» adıyla bilinen, Kelly endüstri ordusunun ikinci tümenindeki «L» bölüğünde basit bir devşirme değil miydim? Fakat edindiğim ordu deneyi bende tam tersi bir etki yapmıştı. Böylece bu avarenin savaş köpeklerine teslim olmasına göz yumdum ve akşam yemeğimi nerden bulacağımı araştırmaya başladım.

Bu iş de bittikten sonra, batı kıyısına ulaşmak için Susquehanna köprüsünü geçtim. Daha bu sabah ortalarda yan gelip yatarken aklıma Baltimoor'a gitmek gelmişti. O halde demiryoluyla bu şehre gidecektim. Öğleden sonra hava korkunç sıcaktı. Köprüden geçerken köprünün ayaklarından biraz ötede sular içinde çılgıncasına oynayan bir yüzücü kalabalığı gördüm. Hemen elbiseleri attım ve daldım. Su şahaneydi, fakat dışarı çıktığımda, birilerinin elbiselerimi karıştırmış olduğunu şaşkınlıkla gördüm. Şimdi söyleyin bakalım bir günde bu kadar macera fazla değil miydi? Bir soygunun faillerini tanımıştım, bütün bir ömür boyu ondan bahsetmişlerdi. Aslında, bizim hırsız fazla bir şey elde etmemişti: aşağı yukarı otuz yüzlük, tütünüm ve sigara kâğıtlarım, fakat benim bütün hazinem de buydu zaten!

Köprüyü geçtikten sonra binmek istediğim trenin geçtiği yola ulaştım. Görünürde tek bir istasyon yoktu. Burada yük trenini nasıl anında yakalamalı? Burası bir tepeydi ve yokuş boyunca

tren yolu uzanıyordu. Hiç şüphesiz yüklü bir katar bu yokuşu hızla çıkamazdı. Yolun öbür yanı biraz yüksekçe idi. Birden tümseğin üstündeki otlar arasında birini farkettim. Belki bana bilgi verebilirdi. Bağırarak sordum adam tırmanmamı işaret etti.

Tümseğe çıkınca onun yanına uzanmış dört adam daha gördüm. Dördü de çingeneydi. Etrafa bir göz atınca manzarayı çaktım. Biraz arkalarındaki ağaçların arasında göçebe arabaları duruyordu. Eski püskü elbiseler içinde yarı çıplak çocuklar, konak yerinin her yanında kaynaşıyorlardı, fakat adamların yanına yaklaşmamaya ve öğle uykusundayken onları rahatsız etmemeye dikkat ediyorlardı. Zayıflamış, bütün güzelliklerini kaybetmiş, çalışmaktan vücutları yıpranmış kadınlar, angarya çalışıyorlardı.

İçlerinden biri dikkatimi çekti, arabalardan birinin üstünde başı öne eğik çenesini kollarıyla sardığı dizlerine dayamış yapayalnız oturuyordu. Mutlu görünmüyordu. İlk bakışta hiç bir şeyle ilgilenmediğini sandım, fakat bunda yanılıyordum. çünkü biraz sonra, her şeyin en azından birkaç şeyin ilgisini çektiğini anladım. İnsanlığın bütün acısı yüzünden okunuyordu ve yüzünün acıklı ifadesi mücadeleye uzun süre dayanma imkânsızlığını ortaya koyuyordu. Bıçak kemiğe dayanmıştı, işte, tavırlarıyla göstermek istediği buydu; fakat burada da aldanıyordum.

Tümsek kenarında otlara uzandım ve adamlarla sohbete başladım. Aynı aileye mensuptuk, kardeştik, ben serseri onlar esmer vatandaşlardı.

Birbirimizi anlayabilmek için karşılıklı argolarımızı yeterince biliyorduk. Aralarından ikisi ırmağı yeni geçmişti ve zanaatleri «şemsiye tamirciliği»ni öğrenmek için, Harrisbourg'a gitmişlerdi; fakat bu namuslu mesleğin ardında gizlenen gerçek uğraşlar benden gizlendi ve de onu soruşturmak pek yakışık almayacaktı.

Çok güzel bir gündü yaprak kımıldamıyordu ve parlak güneş altında ısınıyorduk. Her yandan böceklerin uyuşturucu vızıltıları geliyor, ve mis gibi kokan hava toprağın ve yeşil filizlerin yumuşak kokularını yükleniyordu. Başka şey düşünemediğimiz gibi sohbet edemeyecek kadar da uyuşmuştuk.

Birden, yerin huzuru ve sakinliği biri tarafından bozuldu.

Sekiz dokuz yaşlarında, çıplak ayaklı iki haylaz kuralların dışına çıkmışlardı. Ne olduğunu tam olarak anlayamadım fakat yanımda uzanmış olanlardan biri onları çağırmak için ayağa kalktı.

Ayağa kalkan çeribaşıydı, dar alınlı, iri gözlü ve ince dudaklı, yüzdeki alaycı ifade iki haylazın neden birdenbire ürkmüş iki ceylan gibi sıçradıklarını ve kaskatı kesildiklerini açıkça ortaya koyuyordu. Korku yüzlerinden okunuyordu, hemen kaçmak için geriye döndüler.

Onları yanlarına çağırdı, çocuklardan biri adeta sürükleniyordu, esmer yüzü korkuyla sağduyu arasında uzayıp giden bir iç çekinmeyi yansıtıyordu. Geri dönmek istiyordu. Aklı ve deneyi

ona böyle yapmasını öğütlüyorlardı. Bu, kaçmaktan daha az cezalandırılmasını gerektirecekti, fakat ceza ağır bile olsa, onu kaçmaya itecek kadar yeterince korkutuyordu.

Karşımızdaki ağaçlara kadar gelip orada durdu. Çeribaşı onu kovalama zahmetini göstermedi; sakin bir şekilde arabalardan birine kadar gitti ve hiç konuşmadan, en ufak bir hareket yapmadan uzun bir kamçıyla geri geldi. Acımasız ve tam yetkili, Kanun'u temsil ediyordu. Orada dikili durdu, sadece. Ve ağaçların gölgesine sığınmış iki çocuk gibi, neyi beklediğini biliyordu.

Çocuk kararsızlıkla, yavaşça geri döndü. Fakat hiç bir zayıflık göstermiyordu. Cezasını kabullenmeye razıydı. Ve, şunu iyi bilin, o ilk baştaki hareketi değil fakat kaçma eğilimini kabullenecekti. Bunda, kabile başkanı, tümüyle yaşadığı üstün toplum gibi davranıyordu.. Biz suçluları- yışın sarıldığı ve sıkıştırdığı et bembeyaz oldu ceza evine göndeririz ve cezalarını artırırız.

Çocuk dosdoğru çeribaşının karşısına gitti ve ta yanı başına kadar sokuldu. Birden kamçı havada şakladı, darbenin gücü karşısında şaşırarak durdum. Küçük bacaklar o kadar inceydi ki! Kayışın sarıldığı ve sıkıştırdığı et bembeyaz oldu sonra etin patladığı yerde küçük kırmızı lekeler bırakan vahşi deri bağcık çözüldü. Kamçı havada bir daire daha çizdi, darbeyi bekleyen küçüğün tüm vücudu titredi fakat kımıldamadı. İradesi iyi dayandırıyordu. Kayış bir ikinci defa sonra bir üçüncü defa şakladı. Dördüncü darbede, çocuk haykırdı ve artık kendini daha fazla tutamadı.

Ondan sonra darbeler kesiksiz bir biri ardından indi. Acı içinde, haykırarak zıplıyor fakat kaçmaya çalışmıyordu. Taklaları onu darbelerin ulaşamadığı yerlere atınca, hoplaya zıplaya tekrar geri geliyordu. Ve dayak bitince -bir düzine darbe- inleyerek ve tiz çığlıklar atarak arabaların arasına gitti.

Çeribaşı, hareketsiz, ikinci çocuğu bekliyordu. Sonunda o da ağaçlar arasından çıkmaya karar verdi. Dosdoğru gelmedi fakat yer yer panik içinde onu altı adım geri sıçratan bir köpek gibi yaklaştı. Buna rağmen gözle görülür bir şekilde ilerliyor ve bir hayvanınki gibi düzensiz haykırışlarla gitgide adama yaklaşıyordu. O ise çocuğa bir kere dahi bakmadı. Gözlerini kamçıya dikmiş, bakıyordu ve göz kapaklarının arasından yüreğimi sızlatan bir öfkeyi bütün farkedilenin ötesinde hırpalanan bir çocuğun çılgın öfkesini farkettim. Kızgın savaş anlarında kuvvetli adamların düştüğünü ve ölümün boğucu sıkıntısı karşısında kurtçuklar gibi iki büklüm olduğunu ve diğer zavallıların obüs patlamaları karşısında havaya uçtuğunu ve vücutlarının parça parça olduğunu gördüm. İnanın bana: bütün bunlar tanık olduğum bu yırtıcı görüntüye oranla şarkıdan, neşeli bir oyalamadan, kahkaha tufanlarından başka bir şey değildi.

İşkence başladı. Birincinin yediği darbeler bunun yanında okşamadan başka bir şey değildi. Göz açıp kapayıncaya kadar ince küçük bacaklardan kanlar sıçradı. Dönüyor, eğiliyor, ikiye

katlanıyordu, bu ince çığlıklar bu gülünç gösteriyi yalanlamasa iplerle deri değiştiren acaip bir kukla denebilirdi. Çocuğun artık dayanamıyacağı an geldi. Düşünmeyerek, kaçacak gibi oldu. Fakat her, yakalayışta kırbaç darbeleriyle onu geri getiren cellat peşini bırakmıyordu.

Bir ara vahşi, kısık bir haykırış işittim. Araba içinde oturan bir kadın koşarak, çocukla adam arasına atıldı.

— Ya! Demek sen de istiyorsun! diye böğürdü bizimki. Pekalâ öyleyse, tut, yakala!

Kırbacı fırlattı, Etekleri uzun olduğundan bacaklarına vurmayı denemedi. Elleri ve kollarıyla zayıf omuzları arasına eğerek korumaya çalıştığı suratına vurdu kamçıyı. Bir darbe yağmuru kadının üstüne boşaldı. Kahraman anne! Ne yaptığını çok iyi biliyordu. Çocuk, devamlı haykırarak, arabaların arasına gitti.

Bu arada, yanımda uzanmış olan dört adam kaygısızca manzarayı seyrediyorlardı. Ben de onlardan farklı bir harekette bulunmadım bunu utanmadan itiraf ediyorum, her ne kadar aklım ayağa kalkma ve taraf tutma isteğiyle mücadele ettiyse de hiç kımıldamadım. Çünkü hayatı tanıyordum. Susquehanna kıyısında uzanmış bu beş hayvan tarafından kırbaçlanmam ne benim ne de bu zavallının hiç bir işine yaramayacaktı. Bir zamanlar bir adamın asıldığını görmüştüm ve yine bütün ruhum isyan ettiği halde ağzımdan tek bir haykırış çıkmamıştı. Eğer öfkeme boyun eğseydim, muhakkak ki kafatasım bir darbeyle kı-

rılmış olacaktı, çünkü, bu mukavemetçi kanuna göre asılmak zorundaydı. Ve burada, bu çingene kabilesinde, kanun, bu kadının kırbaçlanmasını emrediyordu.

Buna rağmen, her iki durumda da karışmama engel olan, doğrudan doğruya kanun değil, bu kanunların benden daha güçlü olmasıydı. Eğer o sırada o dört adam orada bulunmasaydı, kırbaçlı adamla hesaplaşırdım. Elinde bir bıçak ya da lobutla kadının biri üstüme atılmadıkça, işkenceciyi çok kötü bir duruma sokacağımdan hiç şüphem yoktu. Fakat yanımda benden daha kuvvetli kanunlarıyla dört rezil herif vardı.

İyice yorulan adam yüzünden akan teri ceketinin koluna sildi ve bana meydan okuyan bir bakış fırlattı. Kayıtsız bir havayla bu bakışı iade ettim; hareket tarzı hiç bir şekilde beni ilgilendirmiyordu. Hemen gitmedim. Yarım saat kadar orada uzanıp kaldım, bu, anlatılan durumda, bir gösteriş ve incelik deliliydi. Onlardan aldığım tütünle şigara sardım ve tümsekten demiryoluna kaydığım zaman, güneye giden tren hakkındaki gerekli bilgileri edinmiştim.

Peki, ya sonra? Bu hayatın içinden bir sayfaydı, işte o kadar ve bundan daha kötülerini görmüştüm. Her zaman iddia etmişimdir (dinleyicilerim şaka ettiğimi sanıyorlardı) insan hayvanlardan özellikle bunda ayrılır: ne kurtların, en alçak amerikan kurtlarının, hatta ehlileştirilmekle dejenere edilen köpeklerin kötülüğü asla onları suçlu kılmaz, dişisine kötü davranan tek hay-

vandır insanoğlu. Bu konuda, «ilkel» kardeşimiz vahşi içgüdüsünü korumasına rağmen, insan kendininkileri, en azından iyilerinin çoğunu kaybetmiştir.

Yamacı yüz metre kadar indim ve yolu çevreleyen bir patikadan geçilebilecek bir yere geldim. Yük trenim tepeyi yavaşça tırmanırken buradan atlayacaktım.

Üç beş maceracı aynı amaçla bekliyor. Çoğu eski bir iskambil oyunu oynuyorlardı. Oyuna katıldım. Bir zenci kâğıtları karıştırmaya koyuldu. Genç ve canlıydı, yusyuvarlak bir yüzü vardı ve neşeyle parlıyordu. Bütün gözeneklerinden neşe fışkırıyordu. İlk kâğıdı verirken yüzüme dik dik baktı:

— Söyle bakayım, seni, daha önce bir yerlerde gördüm mü?

— Evet, diye cevap verdim, ama o zaman bu kadar gülünç değildin.

Gıcık kaptı:

— Buffalo'yu hatırlıyor musun?

Bu sefer uyandı ve kahkahalar, haykırmalarla beni bir kardeş gibi selâmladı; Buffalo'da, Erie Bölge Cezaevinde hapis yatarken, her ikimiz de aynı çizgili kıyafeti giymiştik.

Oyun devam etti. Kumar oynadığını öğrendim: doldurulan yolun aşağı kısmına, ırmak tarağıdaki bir kaynağa kavuşuyordu. Biz doldurulan yolun yukarısında oynuyorduk. Kaybeden, boş fında, sarp ve dar bir keçi yolu sekiz metre aşa- bir süt tozu kutusunu alacak, onu suyla doldura- cak ve kazananlara getirecekti.

Zenci birinci eli kaybetti. Kabı aldı, ve patikayı indi ve adamla alay ederek oturmaya devam ettik. Kana kana içtik getirdiği suyu, yalnız benim için dört kere gidip gelmek zorunda kaldı, diğerleri de susuzluktan en az benim kadar ölçüsüz davrandılar. Yol çok kaygan olduğundan, bizimki bazen yarı yolda kayarak bu kıymetli sıvıyı döküyor ve yeniden doldurmaya gidiyordu. Fakat kızmıyor hatta bizden daha fazla gülüyordu; bunun için de devamlı yuvarlanıyordu.

Üstelik, bir başkası tutulduğu zaman, sıra ona gelince hatırı sayılır bir miktar su içmeye söz verdi.

Susuzluğumuz giderilince yeni bir el başladı. Zenci yine kaybetti ve bir kere daha bıkana kadar su içtik. Bir üçüncü, sonra bir dördüncü el de aynı şekilde bitti ve her seferinde bu ay yüzlü zenci talihsizliğin inatçılığı karşısında neşesinden ölecek hale geldi. Bizim gülmemiz hiç bir şekilde direncini kırmıyordu. Bu çocukluklar karşısında kaygısız çocuklar ya da ilahlar gibi gülüyorduk. Kendimi öylesine kaptırmıştım ki kafamın çatlamak üzere olduğunu farkettim ve midemi dolduracak kadar süt kutusundan su içtim.

Bu vaziyetteyken ciddî bir tartışma açıldı: tulum gibi şişen vücutlarımızla tren tepeyi tırmanırken atlamayı başarabilecek miydik? Durumun bu beklenmedik tarafı zenciyi bitirdi. En azından beş dakika su taşımayı durdurmak ve eğilip bükülerek toprakta yuvarlanmak zorunda kaldı.

Akşamın ılık ve yumuşak gölgeleri ırmağa düşmeye başladığı sıra biz hâlâ içiyorduk ve zenci sakamız mekik dokumaya devam ediyordu. Biraz önce dövülen kadın unutulmuştu. Bu sayfa kapanmıştı artık: şimdi bir başkası meşgul ediyordu beni ve lokomotif yamaçta düdük çalınca, bu yeni sayfa da çevirilecek ve bir yenisi başlayacaktı. Gençlik olunca hayat kitap sayfası gibi akıp gidiyor.

Son bir el oynadık ve bu sefer zenci kaybetmedi. Bu seferki kurban hepimizden az gülen, midesi bozukmuş gibi görünen, zayıf bir serseriydi. Hepimiz suya doymuş olduğumuzu açıkladık ki kesin gerçek buydu. Ne Hindistan'ın bütün hazineleri, ne de bir hava pompasının basıncı mideme tek damla su kabullendiremezdi.

Zenci düş kırıklığına uğramış gibi bir tavır takındı sonra şartlara uyarak içecek istedi. Susamıştı gerçekten de! İçine kapanık serseri yarım saat boyunca dik ve sarp yokuşu tırmanıp durdu, ve zenci doymak bilmeden su istiyordu, Tek başına bütün topluluktan daha fazla içti.

Akşam üstü yerini gece karanlığına bıraktı, gökyüzünde yıldızlar belirdi ve o hâlâ içiyordu. Eğer tren düdüğünü duyurmamış olaydı hiç şüphesiz devamlı orada olacaktı ve öbürü ona hizmet etmeye çabalarken gırtlağına kadar suyla dolacak ve intikamın lezzetini tadacaktı.

Fakat bir düdük sesi havayı kesti. Sayfa bitmişti. Bir sıçrayışta ayağa kalktık ve soğan gibi yol üstünde sıraya dizildik. Lokomotif öksürüp tıksırarak tepeyi tırmanıyordu; ön kısımdaki fe-

ner bizi ışık içinde bırakarak, kuvvetli reliefler halinde silüetlerimizi açığa çıkardı.

Lokomotif bizi geçti ve hepimiz trenle birlikte koştuk, bazıları yan basamaklara atladı, diğerleri boş vagonların kapılarına atıldı ve içeri tırmandı.

Her cins eşya yüklü bir vagona sıkıca tutundum ve dört ayak üstünde rahat bir köşeye ulaştım. Kafamın altına yastık yerine bir gazete yerleştirdikten sonra sırtüstü uzandım.

Konvoyun eğildiği her defada, üstümdeki yıldızlar filo halinde dönüyorlardı. gözlerimle onları izleyerek uyuya kaldım.

Biten gün, hayatımın içindekilerden yalnız bir tanesiydi. Yarın yeni bir gün doğacaktı ve gençlikten kabıma sığamıyordum.

IV

ENSELENME

Bir yük vagonu içinde, ya da serseri argosunu kullanmak gerekirse, «Kaydıraçlı Pullman»la Niagara çağlayanına vardım.

Kente öğleden sonra ulaşmıştım ve doğru çağlayana gittim. Gözlerim bu muhteşem görüntüyle kamaştı, şaşırdım kaldım. Bu büyüleyici manzaradan ayrılmam imkânsızdı. Kapı kapı dolaşmaktan vazgeçtim. «Yemek ziyafeti» ne konmaümidi bile yüce çağlayandan uzaklaşmam için yeterli olmadı.

Gece oldu, ay ışığıyla yıkanan mükemmel bir geceydi, gece yarısına kadar çağlayanın yanında oyalandım.

Uyumak için bir çatı bulmak kalmıştı geriye.

Niagara Falls kentinin serserilere karşı pek konuksever olmadığını bir yerlerden duyduğum-

dan, kırlara daldım. Bir çiti aştım ve tarlada uyudum. Jean-la-Loi'nın beni buradan çıkarmayacağını düşünerek, sırtüstü otlara uzandım ve küçücük bir çocuk gibi uyudum. Mis gibi kokan hava o kadar ılıktı ki bütün bir gece bir tek kere uyanmadım. Günün ilk ışıklarında gözlerimi açtığımda hayranlık verici çağlayanı hayalimde yeniden canlandırmaya başladım. Çitten atlayarak tarladan çıktım ve onu bir kere daha hayranlıkla seyretmek için yola indim. Güzel bir gün daha başlıyordu, saat beş sıralarıydı, sekizden önce yemek dilenmek için kimseyi rahatsız edemezdim. Demek ki çağlayanın önünde en azından üç güzel saat daha geçirebilirdim. Fakat ne yazık ki ne çağlayanı ne de suların akışını asla seyredemiyecektim.

Yola çıktığımda şehir uyuyordu. Issız bir yolu izlerken, bana doğru ilerleyen üç adam gördüm. Önce, hepsinin benim gibi erkenden kalkmış serseriler olduğunu sandım. Tahminim tümüyle doğru değilmiş. İki yanda bulunanlar gerçekten serseriydi ama aralarında yürüyen aynı soydan değildi. Onların geçip gitmesi için yolun kenarından gidiyordum fakat ortadakinin, bir emriyle, ansızın durdular ve herif bana seslendi.

Daha o anda, başımın kiminle belâya girdiğini anlamıştım. Adam «Aynasızlar» dandı ve iki serseri de onun tutuklusuydular. Erkenci Jean-la-Loi solucan avına çıkmıştı ve ben de bu solucanlardan biriydim. Aylar boyu edindiğim deneylerle oldukça tecrübe kazandığımdan, hemen tabanları yağlamalı ve cin gibi ortadan kaybolmalıydım.

Bana ateş edebilirdi ama yaralanmayı dahi göze almalıydım. Herhalde beni kovalamaya cesaret edemezdi, çünkü iki kişiyi birden elinden kaçırmaktansa birini gözden çıkarmak daha iyiydi. Put gibi dikilip kaldım. Sohbetimiz oldukça kısa oldu.

— Hangi otelde kalıyorsunuz? diye sordu.

Beni tutuyordu. Hiç bir yerde kalmıyordum ve çevredeki herhangi bir otel adını bilmediğimden, bir tanesinde kaldığımı da iddia edemiyordum. Üstelik, çok erken bir saatte dışardaydım. Bütün şartlar aleyhimeydi.

— Yeni geldim, diye cevap verdim.

— Alâ, geri dön ve. önümde yürü ama çok uzaklaşma. Birileri seninle konuşmak isteyecek.

Kapana kısılmıştım. Benimle kimin konuşmak istediğini kesin olarak biliyordum. Aynasız ve peşindeki iki serseriyle birlikte, karakola doğru pergelleri açtım. Orada üstümüz arandı ve kimliğimizi belirttik. Jack Drake adını verdim fakat ceplerime müracaat edilince, üstümde ne idüğü belirsiz bir Jack London'a yollanmış mektuplar ele geçti. Bu açık yalan başıma oldukça iş açtı, fakat bunların hepsi geride kaldı, bugün Jack Drake mi yoksa Jack London adıyla mı tutuklandığımı bile hatırlamıyorum. Ne olursa olsun, kaydımın hâlâ Niagara Falls hapishane kayıt defterinde gözükmesi gerekir. Bu nokta sorulup doğrulanabilir. 1894 Haziranına doğruydu. Tutuklanmamdan birkaç gün sonra demiryolu işçilerinin büyük grevi patlak vermişti.

Oradan Serseriler masasına gönderildik. «Serseriler» masası küçük suç faillerinin, büyük bir

demir kafese kapatıldığı hapishanenin bir kesimiydi ve adını, büyük bir kısmının yollardan toplanan müdavimlerinden alıyordu.

Orada, bu sabah kıstırılmış birçok felâketzedeye rastladık ve de, yeni gelen iki üç kişinin tıkılması için her an anahtar kilitte dönüyordu.

Nihayet, onaltı kişi olunca, mahkeme salonuna çıkarıldık. Mahkeme salonunda neler olduğunu anlatacağım, ama önceden bilmenizi isterim ki bir, Amerikan vatandaşı olarak vatanseverlik duygularım orada asla tedavi edilemeyecek darbeler yedi.

Bu salonda onaltı tutuklu ve iki yanında üyeler bulunan bir yargıç vardı. Yargıç, zabıt kâtibinin yerine bakıyor gibiydi ortada hiç bir tanık yoktu. Şehrinde adaletin nasıl yerine getirildiğini görmek için Niagara Falls'ın hiç bir sakini bulunmuyordu.

Yargıç önündeki tutuklu listesini hızla okuduktan sonra bir isim söyledi. Bir serseri kalktı. Yargıç üyelere şöyle bir baktı.

— Serserilik, Sayın Yargıcım, dedi üye.

— Otuz gün, diye cevap verdi sayın yargıç. Ve serseri yerine oturdu.

Yargıç başka bir isim okudu ve ikinci serseri kalktı.

Birincisinin yargılanması tamamı tamamına on beş saniye sürmüştü. Ondan sonraki de aynı çabuklukla yerine getirildi. Üye açıkladı.

— Serserilik, Sayın Yargıcım.

Ve sayın yargıç tekrarladı.

— Otuz gün.

Herşey nota kâğıdı gibi düzenliydi. Her serseriye on beş saniye ve otuz gün!

Bu, zavallılar ağzı var dili yok sığırlar gibi, diye düşündüm kendi kendime. Ama biraz bekleyin, benim sıram gelsin: ne olduğumu gösterecektim şunların sayın yargıçlarına.

Yargılama sırasında, nereden estiyse, içimizden birine konuşma hakkı verdi. Rastlantıya bakın ki suçlu gerçek bir hobo değildi. Bir profesyonelin belirgin niteliklerini taşımıyordu. Yük treni beklediğimiz sırada yanımıza yaklaşmış olsaydı, hiç düşünmeden onu, bizim dilde «acemi» nin eş anlamlısı olan «çaylaklar» a dahil ederdik. Bu çaylak, delikanlılık çağında değildi, sanırım kırk beş yaşlarındaydı. Hafif çökük omuzları ve soğuktan bozulmuş bir yüzü vardı.

İyi hatırlıyorsam söylediklerine göre, New York'ta Lockport'un herhangi bir fabrikası hesabına araba sürücülüğü yapmıştı. Fabrikanın işleri ters gitmeye başlamıştı ve sonunda, 1893 işsizlik krizinde, sık sık işten kovulmuştu. Buna rağmen sonuna kadar işten atılmamış fakat son zamanlarda düzenli olarak çalışmamıştı. İşsizlik her yanı kırıp geçirirken, aylar boyu iş bulmak için karşılaştığı güçlükleri anlattı. Nihayet göller yöresinde daha şanslı olacağını ümit ederek, Buffalo'ya gelmişti. Tabii, meteliksizdi. İşte bütün hikâyesi bu kadardı.

— Otuz gün, dedi yine Sayın Yargıçları ve ardından bir diğer suçlunun adını okudu.

İsmi okunan ayağa kalkınca,.

— Serserilik, Sayın Yargıcım diye bildirdi üye.

Ve böyle devam etti her suçluya, on beş saniye ve otuz gün.

Adalet mekanizması hiç teklemeden öğütmeye devam ediyordu. Sabah saatlerini feda eden Sayın Yargıçları, hiç şüphesiz, henüz kahvaltı etmemişti ve davayı bir an önce bitirmek için acele ediyordu.

Fakat benim Amerikan kanım isyan ediyordu. Şanlı bir ecdadım vardı. Mücadele etmişti atalarım, bir jüri tarafından yargılanma hakkını elde etmek için ölmüşlerdi. Kanlarıyla belirlenmiş kutsal mirasım oradaydı: Ona sahip çıkmak bana düşüyordu! Çok iyi, onu kendim elde edecektim: sıram gelecekti!

Nihayet geldi. İsmim, —hangisi olduğu önemli değil—, okundu ve kalktım. Üye ardı arkası gelmeyen kalıbı: «Serserilik sayın yargıcım» demişti ki dilim çözüldü.

Fakat aynı anda yargıç cezayı söyledi :

— Otuz gün!

Karşı koymak istedim. Ardından Sayın Yargıçları bir sonraki ismi okumaktan vazgeçti. Ama bana ancak «susunuz» diyebilecek kadar bir zaman ayırabildi.

Üye oturmaya zorladı beni. Hemen arkasından, sanık sandalyesindeki serseri otuz günü yemişti ve bir diğeri de kendi payına düşeni almak üzereydi.

Hepimiz sıradan geçince —her serseriye otuz gün— bizi göndereceği sırada sayın yargıçları, birden Lockport fabrikası araba sürücüsüne, konuşmaya izin verdiği tek adama döndü.

— Yerinizi niçin terkettiniz?

Arabacı daha önce, işinin onu nasıl terkettiğini anlatmıştı ve bu soru onu şaşırttı.

— Sayın Yargıç, diye başladı şaşkınlıkla, garip bir soru değil mi?

— Otuz gün de işinizi terkettiğiniz için, dedi Sayın Yargıçları ve oturum bu kararla bitirildi: sürücü altmış gün, diğerleri otuzar gün yedi.

Yeniden aşağıya indirildik, kapatıldık ve yiyecek verildi. Hapishane yemeği olarak üstüne diyecek yoktu: bir ay önce elde ettiğimden daha iyiydi.

Bana gelince, aptallaşmış vaziyetteydim. Yalnız bir jüri kararının değil fakat aynı zamanda suçlu veya suçsuz olduğuma dair savunma hakkımın reddedildiği bir yargı gösterisinde hüküm giymiştim. Atalarımın başka bir zaferi geldi aklıma: **habeas corpus.** Gösterecektim onlara kimle uğraştıklarını. Fakat avukat istediğim zaman, benimle açıkça alay edildi. **Habeas** kararnamesi bütünü içinde şahaneydi ama dışardaki bütün insanlarla ilişki kurmam yasaklanınca ondan nasıl faydalanabilirdim? Sabır! Sonsuzluğa kadar tutmayacaklardıya beni. Sadece çıkmamı bekleyin! İyice kalaylayacaktım onları. İğrenç adaleti yerine getirme usûllerini açığa çıkarmak için kanunları ve yurttaşlık haklarımı yeterince biliyordum! Gardiyanlar bizi merkeze götürmek üzere itip ka-

karken, gazetelerdeki tazminat davaları ve sansasyonel başlıklar gözümün önünde dansediyorlardı.

Aynasızın biri sağ bileğime kelepçe taktı. Ah! ah! yeni bir rezillik! diye düşünüyordum. Evet, hele bir çıkayım! Bir zencinin sol bileğinde aynı kelepçenin diğer yanı şakırdadı. İki metreye yakın boyuyla gerçek bir sırıktı, o kadar uzundu ki ayakta yanyana durduğumuz zaman eli, kelepçeyle hapsedilmiş elimi hafifçe havaya kaldırıyordu. Kimsede görmediğim kadar mutlu ve kaygısız bir zenciydi.

Böylece hepimiz sıkı sıkıya, çifter çifter bağlandık. Daha sonra parlak bir zincir getirildi ve her kelepçenin halkalarından geçirilerek, ilk ve son halkalar sıkıca bağlandı. Şimdi hepimiz zincir arkadaşı olmuştuk. Yürüme emri verildi ve iki muhafız eşliğinde caddeye çıktık. Zenci ve ben, alayın başında, şeref mevkiindeydik.

Zindanın mezar gibi karanlığından sonra, dışardaki güneş gözümüzü kamaştırır gibi olmuştu. Bugüne kadar onu hiç bu kadar parlak görmemiştim. Şıkırdayan zincirlerle, bir tutuklu olan ben, biraz sonra güneşi otuz günden önce göremeyeceğimi biliyordum. Niagara Falls caddesini boydan boya geçerek, meraklılar tarafından, özellikle bir otel balkonunun altında bir grup turist tarafından seyredilerek gara gittik.

Zincirle birçok numaralar yapılıyordu, sağır edici bir gürültüyle ikişer ikişer, sigara tiryakilerinin bulunduğu kompartıman koltuklarına otur-

duk. Atalarıma ve şahsıma karşı işlenen tecavüzkâr suça köpürmeme rağmen aklımı yitirmeyecek kadar ideallere kapılmadan işimi yürütebiliyordum. Bu macera, benim için baştan aşağı bir yenilik demekti. Otuz günlük bir esrar perdesi beni bekliyordu. Akıl danışabileceğim birilerini bulmak için etrafıma bakınıyordum. Yüz tutuklunun bulunduğu ufak bir hapishaneye değil fakat on günden on yıla kadar cezalarını çektikleri iki bin hükümlünün bulunduğu büyük bir cezaevine gönderildiğimizi biliyordum.

Arkamda, bileğinden zincire bağlı, adaleli, göğsü kare biçiminde iri yarı bir adam oturuyordu. Otuz beş kırk yaşları arasındaydı. Onu şöyle bir gözden geçirdim iyiliğini, gülüşünü ve neşesini gözlerinin içinden okudum. Kişiliğinin geri kalan yanına gelince, bir yabani hayvanın aşırı yırtıcılığına ve öfkesine sahip, tümüyle değer yargılarının dışında, gerçek bir hayvan denilebilirdi. Onu gözümde biraz sevimli kılan yanı, gözlerinin içindeki neşe, gülüş ve dinlenmekte olan bir yabanî hayvanın uysallığıydı .

Onunla iyi anlaşacağımı hissediyordum. Tren Buffalo'ya doğru yol alırken, kelepçe arkadaşım, iri yarı zenci yakalandıktan sonra kaybettiği çamaşırları için gülerek, haykırarak ağlayıp sızlandığı bir sırada arkamdaki adamla bağlantı kuruyordum? Piposu boştu. Kıymetli tütünümle piposunu tıkabasa doldurdum: bir doldurușta en azından on iki sigaralık tütün koydum. Gevezelik ettikçe, bütün tütünümü onunla paylaşacak derecede kendine çekiyordu beni.

Allah'tan her yere uyabilen bir kişiliğe sahiptim ve aşağı yukarı her yerde rahat edebilecek şekilde, kendimi çevreye uydurabiliyordum. Adamla konuşabilmek için eğilmek zorunda kalıyordum fakat işime yarayacak sonucu çıkaracağım serveti düşlemekten çok uzaktım. Gideceğimiz bucezaevini tanımıyordu fakat bir, iki ve beş «zımba» (her zımba bir yıl) çekmişti diğer deliklerde ve tecrübe doluydu. İki iyi arkadaş olduk, öğütlerini dinlememi ve onu taklit etmemi söyleyince kalbim çarpmaya başladı.

Tren Buffalo'nun hemen hemen sekiz kilometre yakınında bir istasyonda durdu ve bizler, zincirliler alayı vagondan indik. Bu istasyonun adını hatırlamıyorum fakat aklımda kaldığına göre Newcastle'dı. Neyse önemli değil!

Yürüyerek kısa bir mesafe katettik. Sonra bir tramvaya, her yanında boylu boyunca bank uzanan bu eski kötü arabalardan birine bindirildik. Bütün yolculardan aynı tarafta durmaları rica edildi; ve bizler zincir şıkırtıları arasında karşı tarafta durduk. O, bizi herhalde banka soyguncuları ya da katiller sanan kadınların korkmuş yüzlerini hâlâ hatırlarım. Yırtıcı bir hava takınmak için elimden geleni yaptım, fakat kelepçe arkadaşım, sakin zenci, gözlerini ısrarla sağa sola oynatıyor ve ikide bir gülerek tekrarlıyordu: «Oh! Baylar! Bayanlar!»

Nihayet toprağa ayak bastık ve kısa bir yürüyüşten sonra, Erie Bölge Cezaevinin bürosuna götürüldük. Burada kaydımızı yaptırmak zorun-

daydık, herhalde oranın kâğıt defterlerinde isimlerimden biri hâlâ duruyordu.

Üstelik, para, tütün, kibrit, çakı vs, gibi üstümüzde neyimiz varsa bırakmamız söylendi.

Yeni arkadaşım başını sallayarak bana baktı.

— Malzemelerinizi burada bırakmazsanız, içerde zorla alınır, diye uyardı memur.

Arkadaşım göz kırptı. Diğer tutukluların arkasında hareketlerini gizleyen elleri meşguldu. (Kelepçeler çıkarılmıştı.) Ona bakıyor ve saklamak istediklerimi cebimdeki mendile sararak onu taklit ediyordum. Bunları gömleklerimize aktardık. Saat taşıyan bir iki tanesinin dışında, hiç kimsenin zulasını görevliye emanet etmediklerini farkettim. Şansa bırakarak, her hangi bir şekilde onları saklamaya kararlıydılar; fakat arkadaşım gibi başarı elde edemediler, çünkü çıkın yapmayı ihmal etmişlerdi.

Bizi oraya kadar getiren gardiyanlar kelepçeleri ve zincirleri topladıktan sonra Niagara Falls'a döndüler ve bizler yeni gardiyanların gözetiminde kodesin yolunu tuttuk.

Bûroya girdiğimiz sırada, yeni gelenlerle sayımız artmıştı, o kadar ki şimdi kırk elli kişilik bir kuyruk meydana getiriyorduk.

Hapishane hakkında hiç bir şeyden haberi olmayan sizler, biliniz ki, böylesine önemli bir binanın içinde gidiş gelişler Orta Çağ ticaretinde olduğu gibi bir alay formaliteye bağlıdır. Bir kez hapishanede, istenilen yere hareket edilemez. Sürekli kilitli ağır çelik kapılara takılmadan imkânsızdır, adım atmak.

Berbere götürüldük fakat kapı açılmadan önce uzun bir süre beklememiz gerekti. İçeri girdiğimiz yer «hol»dü. Hol bir koridor falan değildir tuğlalardan yapılmış ve altı katlı birbirine paralel iki duvar düşünün, her katta, yaklaşık olarak elli hücre var; tek kelimeyle, önümüzde kübik tarzda inşa edilmiş dev gibi bir petek var. Bunu yere koyunuz tek bir damla örtülü ve etrafı duvarlarla çevrili bir yapının içine kapatınız. Erie Bölge Cezaevinde, hol olarak adlandırılan yeri elde etmiş olursunuz. Tabloyu tamamlamak için, paralel yüzün her kenarına her sıra boyunca uzanan çelik korkuluklu dar bir geçit yerleştiriniz ve bütün bu geçitleri, dar bir çelik merdivenden ibaret olan ve yangın merdiveniyle birleşmiş, tasavvur ediniz.

Birinci hol'de bir gardiyanın gelip bize kapıyı açması için durdurulduk. Sağda solda yüzleri ve başları traşlı, çizgili üniformalar giymiş tutuklular gidip geliyorlardı. Üstümüzde, üçüncü hücre katında ayakta, elleri trabzana dayalı, öne doğru eğilmiş, orda bulunuşumuza hiç oralı olmayan kayıtsız bir tutuklu farkettim. Boşluğa bakar gibi bir hali vardı. Arkadaşım ona hafif bir ıslık çaldı. Adam gözlerini indirdi. İşaretle anlaştılar. Sonra arkadaşımın mendiliyle yaptığı çıkın havaya uçtu. Öbürü yakaladı ve bir şimşek hızıyla onu sakladıktan sonra yeniden boşluğa bakmaya başladı. Arkadaşım kendisini örnek almamı salık verdiğinden, gardiyanın sırtı dönük olduğu anı yakaladım ve çıkınım, tutuklunun gömleğinin içindeki diğerini izledi.

Bir dakika sonra kapı açıldı ve sırayla berbere girdik. Burada tutuklu giysileri içinde başka insanlar bulunuyordu. Bunlar hapishanenin berberleriydi. Banyo küvetleri, kaynarsu, sabun ve banyo fırçaları görülüyordu. Giysilerimizi çıkarmamız ve yıkanmamız emredildi; her adam öndekinin sırtını fırçalayacaktı; bu mecburî banyo mânasız bir tedbirdi, çünkü hapishane haşarat içindeydi. Banyodan sonra hepimize birer bez torba verildi.

— Bütün pılıpırtınızı bu çantaya tıkın, dedi gardiyan. İçine bir şey saklamaya kalkışmak boşadır. Teftiş için, çırılçıplak, sıraya girin. Otuz gün ve daha az ceza yiyenlerin ayakkabıları ve kemerleri üstünde kalsın. Diğerlerinin ne olursa olsun saklaması yasaktır.

Bu emir büyük üzüntüyle karşılandı. Tümüyle çıplak adamlar teftişten kaçırabilecekleri bir şeyi saklamayı nasıl ümit edebilirlerdi? Sadece arkadaşım ve ben kurtulmuştuk, tam bu sırada kendileri de tutuklu olan berberler çalışmaya koyuldular. Zavallı heriflerin arasından geçtiler, aynı gün içinde iade etmeye söz vererek, nazik bir şekilde adamların yükte hafif pahada ağır neleri varsa yüklendiler. Konuşmalarına bakılacak olursa bu berberler pek insancıldı.

Sonra herkes soyundu. Kibritler, tütünler, sigara kâğıtları ,pipolar, bıçaklar, paralar, her şey berberlerin bol önlüklerine atılarak, ganimetle şişirildi. Gardiyanlar hiç bir şey görmemiş gibi davranıyorlardı. Neyse, kısa keselim, alınanların hiçbiri geri verilmedi. Bu berber bozuntularının

akıllarından aldıklarını geri vermek bir kere bile geçmedi. Bu eşyaları meşru hakları olarak görüyorlardı. Berberler yollarını böyle buluyorlardı. Bu hapishane içinde, böylece öğrenmek zorunda kaldığım bir sürü anafordan geçim yolları vardı; ve benim de arkadaşım sayesinde, bunlardan faydalanmam alnıma yazılmıştı.

«Berber bozuntuları» koltukların arkasında yarışırcasına iş görüyorlardı. Bu dükkânda, hiç bir yerde göremeyeceğim bir çabuklukla traş yapılıyor ve saçlar kesiliyordu. Adamlar kendi kendilerine sabunlanıyorlardı, böylece berberler her adamı bir dakika gibi kısa bir zamanda traş ediyorlardı! Saç kesimi biraz daha fazla zaman alıyordu. Üç dakika içinde on sekizinci baharımın ayva tüyleri yüzümden kazındı ve kafam bir bilardo topundan daha parlak bir şekilde ortaya çıktı.

Sakallar, bıyıklar, giysilerimiz ve zulamızdakiler gibi göz açıp kapayıncaya kadar kayboldular. İnanın bana, iş bittiği zaman hepimizde darağacına lâyık bir adam yüzü vardı. O anda sefil durumumuzun iyice farkına vardım.

Daha sonra kırk elli kişi, Kipling'in Lungtungpen'e saldıran kahramanları gibi çırılçıplak sıraya sokulduk. Kendimizden ve ayakkabılarımızdan başka bir şey kalmamıştı. Berberlere güvenemeyen ve eşyalarını saklayan bir iki aklı evvel tütünlerinin, pipolarının, kibritlerinin ve önemsiz ufak bozuk paraların zorla alındığını gördüler.

Aramadan sonra, yeni giysilerimizi, kocaman

giysileri giydim ve ilk defa, tutukluların alçaltıcı forma giyme cezasına çarptırılmadığını sanıyordum. Daha fazla düşünmedim ve bu utanç verici gömlekler, ceketler ve parlak renkli çizgili pantolonlarımızı getirdiler. O zamana kadar cinayet suçu işlemiş bir adamdan başkasının çizgili üniforma giyme cezasına çarptırılmadığını sanıyordum.

Ellerimizi öndekinin omuzuna koyarak arka arkaya, başka bir büyük hol'e geldik. Burada uzun bir sıra halinde duvar kenarına dizildik; sol kollarımızı açmamız emredildi. Genç bir adam, bizim gibi sığırların üstünde mesleğini öğrenen bir tıp öğrencisi, sıranın önünden geçti. Aşağı yukarı berberlerin traş edişinden üç misli daha hızlı aşı yapıyordu. Kollarımızı ne olursa olsun kaşımamamız ve bir kabuk oluşturacak şekilde kanı kurumaya bırakmamız emredildikten sonra, hücrelerimize getirildik. Burada arkadaşım ve ben ayrıldık fakat daha önce kulağıma eğildi:

— Aşını em!

İçeriye kapatılır kapatılmaz kolumdaki aşıyı sonuna kadar emdim ve tükürdüm. Daha sonra bu tedbiri ihmal ederek, kollarındaki korkunç yaralardan, yumruğumu rahatça sokabileceğim deliklerden acı çeken adamlar gördüm. Niye benim gibi yapmamışlardı?

Hücremde başka bir tutuklu bulunuyordu. Genç, mert, fazla açık kalpli değil ama Ohio'nun herhangi bir cezaevinde iki yıllık bir ceza çekmiş biri olmasına rağmen çok akıllı, zor rastlanır şahane tiplerden biriydi.

Kapatılalı ancak yarım saat olmuştu ki bir tutuklu önümüzden geçti ve hücremizin parmaklıkları arasından bir göz attı. Bu arkadaşımdı. Serbestçe dolaşabiliyordu. Sabahın altısında bırakılıyor ve akşamın dokuzundan önce kapatılmıyordu. Hol'ün muhafazasına ayrılan gruptaydı ve ona bu görevi ayarlayan, kendisine «Hol'ün Birinci Adamı» adını yakıştırmış bir tutukluydu. On üç gözcü vardı ve bunların onu hücrelerin bir geçidine bakıyordu onların üstünde olan Hol'ün Birinci, İkinci ve Üçüncü adamları kasılıyorlardı.

Aşının etkisini göstermesi için yeni gelen bizlerin akşama kadar hücrelerimizde kalmak zorunda olduğumuzu açıkladı arkadaşım. Ertesi gün sabahtan cezaevi avlusunda mecburî hizmetlere gönderilecektik.

— Fakat ilk fırsatta seni işten kurtaracağım, diye söz verdi. Hol'deki gözcülerden birini kovdurtup seni onun yerine aldıracağım.

Elini gömleğinin içine daldırdı, içinde hazinelerimin bulunduğu mendili çıkararak, parmaklıklar arasından bana aktardı ve geçit boyunca dolanarak gitti.

Çıkını açtım. Hepsi oradaydı. Hatta kibrit bile eksik değildi. Sigara hazırlaması için gerekenleri hücre arkadaşıma ikram ettim.

Kibriti çakacağım sırada beni durdurdu. Acınacak halde kirli bir örtü yataklarımıza serilmişti. Ucundan dar bir parça yırttı ve ince, uzun fitil şeklinde sıkıca sardı. Kıymetli kibritle onu ateşledi. Pamuk bezinden rulo alev almadı. Ucunda kırmızı bir ateş için için yanıyordu. Bu hali saat-

ler boyu sürebilirdi ve arkadaşım buna «kav» diyordu. Bitmeye yüz tuttuğu sırada, birincisine yaklaştırıp üstünden üfleyerek, bir diğerini hazırlıyorduk. Allah çarpsın Prométhé'ye ateş hakkında ders verebilirdik!

Öğle yemek verildi. Kafesimizin kapısının alt kısmında, kedi deliğine benzeyen küçük bir delik yapılmıştı. Bu delikten bayat iki ekmek parçası ve iki çanak «çorba» uzatıldı. Bu çorba biraz tuz atılmış suyun üstünde yüzen bir parça iç yağından meydana gelmişti.

Çorbayı içtik fakat ekmeklere dokunmadık. Aç olmadığımızdan ya da ekmek yenmez gibi olduğundan değil. Fakat kişisel sebeplerimiz vardı. Çünkü arkadaşım hücremizde tahta kurularının kaynaştığını farketmişti. Sıvaların döküldüğü bütün tuğla aralıklarında ve çatlaklarda, bu böcekler dört başı mamur koloniler halindeydiler. Ev sahipleri gün ortasında bile kendilerini tehlikeye atıyorlar ve yüzlercesi duvarlarda tavanda kaynaşıyorlardı. Arkadaşım bu haşaratın adetlerini çok iyi biliyordu. Gözüpek Roland gibi, geyik boynuzundan yapılma boru sesi çıkardı. Buna benzer bir savaş asla görülmemişti. Saatlerce sürdü. Bozguna uğrayan ordunun son hayatta kalanları tuğlalar ve harçtan kalelerinin içine sığındığı zaman işimiz ancak yarı yarıya bitmişti. Ekmek lokmalarımızı macun haline gelinceye kadar çiğnedik. Kaçaklardan biri tuğlalar arasındaki yarıklara sığınınca, bu hamurun bir parçasıyla çabucak ona bir duvar örüyorduk. Gece yarısına kadar her delik, her gizli köşe, her çatlak örtülünce-

ye kadar imhaya devam ettik. Ekmek sıvanarak yapılan bu koruyucu duvarların ardında süren kıtlık ve yamyamlık trajedisini düşündükçe titriyordum.

Yorulmuş ve acıkmış bir halde, yemek bekleyerek yataklarımıza serildik. Gerçekten de, bu çalışma bizi epey yormuştu. En azından, diyorduk, hapsettiğimiz bu pis hayvancıklar yüzünden gelecek haftalar içinde acı çekmeyiz. Yenmekten kurtulmuş, midemiz için harcayacaklarımızın karşılığında derimizi kurtarmıştık fakat memnunduk. Çok yazık! Ne kadar boşuna bir insan gayreti! Uzun çalışmamız ancak bitmişti ki gardiyan kapıyı açtı. Cezaevine yeni bir tutuklu topluluğu getirilmişti. Yer değiştirmek gerekiyordu. Kapatılmak için, iki kat üstte, başka bir hücreye transfer edildik.

Ertesi sabah erken bir saatte hücremiz açıldı. Aşağıda hol'de, toplanmış yüzlerce tutukluyla birlikte, daha önce olduğu gibi arka arkaya sıraya girdik ve çalışmak için cezaevi avlusuna getirildik.

Erie kapalı cezaevi avlusundan çıkıyorduk. Görevimiz, gemilerdeki yükleri boşaltmak, kocaman demir parçalarını sırtımızda hapisaneye kadar taşımaktan ibaretti. İmanım gevrerken, durumu inceliyor ve kaçış imkânlarını değerlendirmeye çalışıyordum. En ufak umut yoktu. Dış duvarların tepesinde, bir çeşit kale duvarı üstünde aralıksız ateş edebilen tüfekleriyle silâhlı gardiyanlar gidip geliyordu; ayrıca gözcü kulübelerindeki

mitralyözler de üstümüze yönelmişti.

Fazla dert edinmedim, en nihayet otuz gündü, çabucak geçip giderdi. O halde bu süreyi, çıkınca üç başlı adalet canavarlarına karşı kullanmak üzere belge toplamakla geçirecektim. Gösterecektim onlara, jüri tarafından yargılanma isteğinin, kendini savunma, suçlu ya da suçsuz olduğunun savunma hakkının reddedildiğini gören genç bir Amerikalı'nın neler yapabileceğini. Kurallara uygun olarak yargılanmam bile reddedilmişti (Niagara Falls'ta geçenleri bir yargılama olarak düşünemezdim). Avukata ya da başka bir insana baş vurmam reddedilmişti ve hatta orada bile **habeas corpus** arzum yasaklanmıştı; yüzüm traş edilmiş, saçlarım kısa kesilmiş, çizgili rezil bir kıyafet giydirilmişti; şimdi de su ve ekmeğe talim ettirerek beygir gibi çalışmaya zorluyorlardı beni ve bu aşağılatıcı yerde gardiyanların gözetiminde gelip gidiyordum. Hangi sebeple? Ne yapmıştım? Bütün cezaların üstüme yıkılması için hangi cezayı işlemiştim Niagara Falls'ın iyi vatandaşlarına karşı? «Dışarda yatma»yı yasaklayan kanunlarına bile karşı gelmemiştim. O gece şehir sınırının dışında uyumuştum. Caddelerde bir tek kuruş, hatta bir lokma ekmek dilenmemiştim. Kaldırımlarında yürümek ve kutsal şelaleleri önünde vecde gelmekle yetinmiştim. Ne kötülük vardı bunda? kesinlikle kendimde hiç bir suç bulmuyordum. Çok iyi! Serbest kalınca gösterecektim onlara!

Ertesi gün gardiyanı çağırdım. Bütün gücümle bir avukat bulunmasını istiyordum. Adam-

cağız kahkahalarla güldü. Baş vurduğum diğer gardiyanlar da aynı şeyi yaptılar. Gerçekten de, dış dünyayla bütün ilişkim kesilmişti. Bir mektup yazmayı denedim fakat bütün yazılanların cezaevi yetkilileri tarafından okunduğunu, sansür edildiğini ya da alıkoyulduğunu ve cezası az olan tutukluların hiç bir şekilde yazma izni olmadığını öğrendim. Bir müddet sonra çıkan tutuklularla mektupları gizlice çıkarmayı denedim fakat üstleri arandı ve mektuplar yırtıldı. Yetmişti artık! Bırakıldığım zaman karalamaya bütün bu zulümleri yardımcı olacaktı.

Fakat tutukluluk günlerim geçerken (bir sonraki bölümde yazacağım), daha iyilerini öğrendim. Polis ve mahkemeler üzerine inanılmaz derecede korkunç şeyler anlatıldı. Tutuklular büyük şehir polislerinden edindikleri korkunç deneyleri anlattılar. Ve en korkunçları, polislerin elinde ölen ve bu duruma onlardan başka kimsenin tanıklık etmediği zavallı sefillere ilişkin unutmadıkları olaylardı. Çok seneler sonra, Lexov Komitesi raporunda, kesinlikle doğru ve bunlardan daha korkunç hikâyeler okumak zorunda kalıyordum. Fakat ilk hapislik günlerimde, duyduklarıma gülüyordum.

Buna rağmen sonunda inandım. Orada, o hapishane içinde, Kanun köpeklerine saygıyı ve cani adaletin tüm kuruluşlarına saygıyı içime işleten iğrenç olayları gözlerimle gördüm.

Yerini korku dalgalarına terkeden öfkem yavaş yavaş silindi. Hangi yönetime başkaldırdığımı açıkça anladım. Uysal ve alçakgönüllü oldum.

Her gün biraz daha kararlı oluyordum serbest bırakıldığım zaman rezalet çıkarmaya. Bütün istediğim, çıkınca, ortadan kaybolabilmekti. Ve bırakılınca, tam anlamıyla, uyguladığım bu oldu. Dilimi sıkı tuttum ve gürültüsüzce, Pensilvanya'ya kaçtım. Fakat bu kez daha yumuşak ve deneyden yana daha zengin bir adam olmuştum.

V

CEZA EVİ

İki gün boyunca hapishane avlusunda ağır angaryada çalıştırıldım.

Fırsat buldukça kaytarmama rağmen sıfırı tüketmiştim. Ve buna sebep beslenmeydi. Bu tür gıdalarla bir insana böylesine iş yüklemek imkânsızdı. Ekmek ve su, işte bize bütün verilen buydu. Haftada bir defa et verilmiş farzettiriliyorduk: fakat aramızdan birçoğu bundan vazgeçiyordu. Üstelik, bütün besin maddelerinin özü kaynatılırken kaybolduğundan, onu arada bir tatmanın bizce hiç önemi yoktu.

Bu su ve ekmek rejimi genel bir bozukluk yaratıyordu. Bol su aldığımız zaman karşılığında ekmeğimiz eksik oluyordu. Bir tayın aşağı yukarı iki yumruk büyüklüğündeydi ve her tutuklu günde üç tayin alıyordu, fakat şunu da eklemek zorundayım; suyun başlı başına bir özelliği vardı :

sıcaktı. Sabah «kahve» adını alıyor; öğlen «çorba» rütbesine yükseliyor ve akşam «çay» olarak kılık değiştiriyordu. Fakat her zaman aynı suydu. Tutuklular ona «büyülü su» adını takmışlardı. Suyumuz sabahları, kara oluyordu ve bu renk, içinde yanmış ekmek kabuklarının kaydığını haber veriyordu. Öğlen dağıtılan, daha az renkli, daha çok tuzlu ve belli belirsiz iç yağlı oluyordu. Akşam bütün tahminlere meydan okuyarak kızıl kestane renginde geliyordu: bu kesinlikle kokmuş çaydı fakat yine de iyi bir sıcak suydu.

Amma aç güruhuyduk bu Erie Bölge Cezaevinde! Sadece cezası uzun olan tutuklular aşağı yukarı açlıklarını giderecek kadar yemek yiyebiliyorlardı ;bizim rejime uysalar nalları hemen dikerlerdi. Ne söylediğimi iyi biliyorum, çünkü hol'ün giriş katında bir uçtan öbür uca kadar hücreler diziliydi ve gardiyan yardımcısı olduğum zaman yemek dağıtırken yiyeceklerinden çalmayı alışkanlık edinmiştim. Yalnız ekmekle yaşanmıyordu, özellikle yeterince olmadığı zaman.

Gerçekten de tren arkadaşım sözünü tuttu. Avluda iki günlük angaryadan sonra hücremden çekildim ve muhafız, başka bir deyimle «Gardiyan Yardımcısı» oldum. Sabah akşam hücrelere ekmek dağıtıyorduk; fakat öğlen değişik bir sistem uygulanıyordu. Tutuklular uzun bir sıra halinde angaryadan dönüyorlar ve içeri geçince dağılıyorlardı.

İçerde, ekmek parçaları tepsilerin üstünde yığılıyordu. Orada «Hol'ün birinci adamı» ve bir tanesi ben olan iki çömezi duruyordu. Görevimiz tu-

tuklular geçerken tepsileri tutmaktan ibaretti. Benimki boşaldığı zaman arkadaşım dolu bir tepsiyle yerimi alıyordu. Ve karşılıklı olarak adamlar sağ ellerinde ekmek tayını birbiri ardından geliyorlardı.

Şefin görevi bizimkinden biraz ayrıydı. Copla kendini ikram ediyordu. Tepsinin yanında ayakta durarak dağıtımı kontrol ediyordu. Zavallı açlar, bir kere olsun iki tayın alma ümitlerini yitirmiyorlardı. Fakat görevde durduğum sürece, bu isteğinde başarıya ulaşan bir tanesini asla görmedim. Hol'ün birinci adamının copu, kaplan pençesi hızıyla heveslinin eline iniyordu. Adam mesafeyi kestirmeyi çok iyi biliyordu! Copuyla o kadar el yıpratmıştı ki hedefini asla şaşırmıyordu. Bununla da yetinmiyerek çoğunlukla suçluya tayınını vermiyor ve karnını yalnız suyla doyurmak üzere hücreye göndererek cezalandırıyordu.

Çoğu kez, bu zavallı şeytanlar kapatıldıktan sonra, muhafızların hücresinde yedek olarak saklı yüzlerce porsiyon ekmek gördüm. Bu şekilde ekmek saklamak saçma bir iş olarak kınanabilir. Fakat bu, yolumuzu bulmamıza yarayan şeylerden biriydi. İktisatta ustaydık ve uygar toplumların bezirgân ağalarıyla aynı tarzda hareket ediyorduk. Halkın ihtiyaçları buyruğumuz altındaydı ve dışardaki eşkıya kardeşlerimiz gibi tüketiciyi ezerek suyunu çıkarıyorduk. Kısacası ekmek tröstünü idare ediyorduk. Haftada bir gün, dışarda yorulan adamlar beş sent karşılığında çiğnemek için havuç şeklinde hazırlanmış tütün yaprağı elde ediyorlardı. Bu ticaret krallığımızın

geçer akçesiydi. Bir rulo karşılığında iki üç parça ekmek takas ölçümüzdü ve tutuklular, tütünlerini trampa ediyorlardı, onu daha az sevdikleri için değil fakat ekmeği tercih ettikleri için. Evet, biliyorum, bu hareket bir çocuğun bonbonlarını çalmakla birdi, fakat ne yapalım? Her şeyden önce yaşamamız gerekiyordu. Ve girişkenlik, ön ayak olma düşüncesi, ödülünü tam hakkıyla almalıydı. Ne de olsa, bu duvarların ötesindeki saygıdeğer tüccar, bankacı, büyük sanayici görüntüsü altındaki meslektaşlarımızla aynı kurnazlığı kullanan yüksek kademelerdeki büyüklerimizi maymun gibi taklit etmekten başka bir şey yapmıyorduk. Müdahalemiz olmayınca ne korkunç şeyler gelirdi bu zavallıların başına, düşünmeye bile cesaret edemiyorum! Allah biliyor ya Erie Bölge Cezaevinde az ekmek ticareti yapmadık! Kısacası, tutumluluğa ve kanaatkârlığa teşvik ediyorduk... Tütünlerinden feragat eden küçük şeytanlara, verdiğimiz öğütlere uygun da davranıyorduk. Tekrarlaya tekrarlaya, bizim gibi olma ve yolunu bulma hevesini yerleştiriyorduk her tutuklunun kalbine. Toplumun kurtarıcıları değil miydik bizler?

Tütünü olmayan aç birini ele alalım. Meselâ tütünü tek başına içen bir ahlâksıza işim düştü. Çok iyi. Bir çift pantolon askısına sahipti. Onu yarım düzine veya bu eşya hoşuma giderse bir düzine ekmek tayınıyla değiştiriyordum. Bana gelince asla pantolon askısı kullanmadım ama bu fazla önemli değildi Diğer uçta cinayetten on yıl yemiş birisi yatıyordu. O pantolon askısı kul-

lanıyordu ve bir askıya ihtiyacı vardı. Bir miktar et karşılığında askıyı ona bırakacaktım. Et, işte aradığım buydu! Belki de ciltli bir kitabı vardı, burada gerçek bir hazine. Onu okuyacak ve ardından bisküi karşılığı fırıncıyla ya da et ve sebze karşılığı aşçılarla ya da iyi kahve karşılığı tulumbacılarla ya da Allah bilir hapishaneye nasıl girmiş, gazetesi olan biriyle değiştirecektim. Aşçılar, fırıncılar ve tutumbacıların hepsi benim gibi tutukluydu ve bizim salonda üstümüzdeki birinci sırada kalıyorlardı.

Tek kelimeyle, tümüyle örgütlenmiş bir trampa sistemi yürütülüyordu bu cezaevinde. Hatta az cezalı tutuklular tarafından kaçak olarak sokulmuş paranın bile döndüğü görülüyordu; sık sık yeni gelenlerin nasıl bıraktığını bildiğiniz «berber salonu»ndan geliyordu, fakat büyük bir kısmı cezası uzun olanların hücresinden çıkıyordu. Oraya nasıl geliyordu? Bilinmez.

Dikkate değer halini arzettiğimiz «hol'ün birinci adamı» para babası olarak ün salmıştı. Çeşitli anafordan kazançlarının yanı sıra kazandıklarımızdan da sızdırıyordu. Hepimiz sefaleti ortak çekiyorduk ve o hepimizi baskı altında tutan vergi memuruydu. Kendimize özgü trafiği onun izniyle yürütüyorduk ve bu imtiyazı ödemek gerekirdi. Demin de söylediğim gibi zengin geçiniyordu fakat parasının ucunu bile görmedik; yalnız yüceliğine çekilmiş, hücresinde tek başına yaşıyordu.

Cezaevinde para ticareti yapıldığına bakın

nasıl tanık oldum? Bir süre hol'ün üçüncü adamının hücre arkadaşı oldum. On altı dolardan fazla parası vardı. Her gece, saat dokuza doğru sürgüler itildiği zaman kazancını saymak gibi bir alışkanlığı vardı. Ve her gece, eğer onu ispiyonlarsam alacağı intikamı önceden söylemeyi ihmal etmezdi. Çalınacağından korkuyordu ve pek yakında olabilecek bir tehlike kendini üç yönden bildiriyordu. Önce gardiyanlar. Bunlardan ikisi üstüne atılabilirler, kurallara uymadığı gerekçesiyle pestilini çıkarıncaya kadar dövebilirler ve onu deliğe (zindan hücresine) tıkabilirlerdi; karışıklık arasında on altı dolar kuş olur uçardı. Ardından, hol'ün birinci adamı onu görevinden almak ve hapishane avlusunda angaryaya yollamakla tehdit ederek payını alabilirdi. Ve sonunda, on kadar adi suçluyla da hesaplaşmak gerekirdi. Günün birinde hazinesinin kokusunu aldıkları takdirde bütün mahkûmların onu bir köşede kıstırıp dünyalığından kurtarmaları ihtimali kuvvetle muhtemeldi. İşte böyle! İnanın bana, tıpkı Wall Street'te işlerini yürütenler gibi gerçek kurtlardık bizler.

Bizden endişelenmesi için şahane sebepler vardı ama o kadar da sakınıyordum ondan. O hayvan gibi kaba, Chesapeake Koyu'nun eski istridye hırsızı, Sin-Sing hapishanesinde beş yıl yatmış bir sabıkalı ve üstelik aptal bir et oburdu. Salonun parmaklıkları arasında uçan serçelere tuzak kurardı. Bir tanesini yakalayınca kuşla birlikte hücresinin içinde koştuğunu ve kuşu çiğ çiğ yutarken kemiklerini çıtır çıtır çiğnediğini ve

tüylerini tükürdüğünü görmüştüm. Ah! ama hayır! Onu asla gardiyan yardımcılarına ispiyonlamamıştım. Ve ilk defa bugün göze alıyorum on altı dolarından bahsetme tehlikesini.

Ama her şeye rağmen onunla da bazı alışverişlerde bulunuyordum. Kadınlar bölümünde bir kadın tutukluya abayı yakmıştı. Okuma yazma bilmediği için sevgilisinin mektuplarını okuyor ve cevaplarını yazıyordum. Ve bu hizmetlerimin karşılığını ödettiriyordum. Şunu da ekliyeyim ki tatlı kâğıt paralarım özellikle bakım görüyorlardı: bütün ruhumu ve bilgimi ona veriyordum: onun için, güzel kadının kalbini kazanıyordum ve korkarım ki hayranına değil, ben, zavallı yazıcıya âşık olacaktı. Tekrarlıyorum, bu mektuplar gerçek birer sanat harikasıydı.

Küçük ticaretlerimizden biri de «kav getirmek»di. Bu parmaklıklar, sürgüler ve demir dünyası içinde ateş taşıyıcıları, ilâhî mesajcılardık. Tutuklular akşam içeri girdikleri ve hücrelerine kapatıldıkları zaman genellikle sigara içmek istiyorlardı. O zaman kutsal kıvılcımı canlandırıyor, için için yanan kavlarımızla bir hücreden diğerine, geçitleri boydan boya aşıyorduk. En tecrübeliler ya da bunlarla alışveriş yaptıklarımız, kavlarını yanmaya hazır tutuyorlardı. Fakat herkes almıyordu kutsal ateşi. Hiç bir şey vermek istemeyen sigara içmeden yatıyordu. Neden korkacaktık? Daima en güçlü bizdik, eğer karşı koymaya kalkarsa, aramızdan iki üçü üstüne çullanıyor ve hesabını görüyorduk.

Çünkü, gardiyan yardımcısından beklenen buydu. Yaklaşık olarak beş yüz tutukluya karşı sayıca on üç kişiydik. Her zamanki görevimizi yerine getirmiş ve düzeni sağlamış sayılırdık. Bu sonuncusu, bize gardiyanların aktardığı bir görevdi .Huzur sağlamak bize düşüyordu. Eğer başaramazsak zindanda küçük bir tatilden sonra angarya işlere gönderilecektik. Fakat bir rezalet çıkmadığı takdirde rahatça küçük işlerimize bakabilirdik.

Sorunu bir an birlikte incelemeye çalışalım. Bizler boyunduruğumuz altında diğer beş yüz hayvanı tutan on üç hayvandık. Bu hapishane gerçek bir cehennemdi ve bize aitti, kuralları uygulamak biz diğerlerine düşüyordu. Tutukluların huyunu arzettiğimiz gibi, onları tatlılıkla yönetmek imkânsızdı. Zor kullanmak zorundaydık. Tabiî ki, aramızda, bizi sürekli desteklemeye hazır vaziyette, gardiyanlar bulunuyordu. Zorlu durumlarda müdahalelerine baş vuruyorduk; fakat onları sık sık rahatsız etmekten de sakınıyorduk, bizim yerimize daha yetenekli adamları yerleştirirler korkusuyla. Bu yüzden onları pek az ve çok gürültüsüz bir şekilde çağırıyorduk, örneğin, bir hücreyi açtırmak istediğimiz zaman. Gardiyanın rolü sadece kapıyı açmaktan ibaret oluyordu, ve en az altı gardiyan yardımcısının hücreye dolmasından sonra olacaklara tanık olmamak için gidiyordu.

Tütün getirme ayrıntılarına gelince, ondan hiç bahsetmemeyi tercih ederim. Böyle olmakla

birlikte Erie Bölge cezaevi cehenneminde, yazılması güç olan konular içinde en az olanlardan biriydi «yazılması» diyorum fakat tam doğrusunu söylemek gerekirse «kavranması imkânsız» demem gerekir. Görmeden önce onları asla tasavvur edemezdim ama buna rağmen, hayat sorunları ve insanlık zilletinin korkunç uçurumları karşısında yumurtadan yeni çıkmış masum bir civciv değildim. Cezaevinin derinlerine ulaşmak için bir bulgu gerekirdi ve ben tanık olduğum olayları şöyle bir incelemek ve alaya almaktan başka bir şey yapmadım.

Bazı zamanlarda, örneğin sabah, tutuklular yüzlerini yıkamaya indikleri zaman ,biz onüçler, bütün bu mahkûm kalabalığı arasında tek başımıza bulunuyorduk ve hepsi, teker teker bize diş biliyorlardı. Düşünün! Beş yüze karşı on üç! Onları zorbalıktan başka hiç bir şeyle baskı altında tutamazdık. Kurallara karşı ne en küçük bir direnişi, ne de en hafif saygısızlığı hoş görüyorduk, böyle yapmadığımız takdirde halimiz dumandı. Genel prensibimiz, ağzını açar açmaz tutukluya vurmaktı, sertçe ve elimize ne geçerse onunla vurmaktı. Yüzün ortasına yapıştırılan bir süpürge sapı her zaman en iyi sonuçları elde ediyordu. Fakat hepsi bu kadar değildi. Zaman zaman bir örnek vermek gerekiyordu. Üstelik tutukluların ardından koşmak da görevimizdi. Etrafta dolaşan bütün gardiyan yardımcıları hemen kovalamacaya katılıyorlardı: bu kuralın bir bölümünü oluşturuyordu. Gardiyan yardımcıları hükümlülerden biriyle boğaz boğaza geldiği za-

man, bütün arkadaşları ona yardım elini uzatıyorlardı. Kimin haklı olduğu önemli değildi: vurmak ve neyle olursa olsun vurmak, tek kelimeyle hâkim olmak gerekliydi.

Haklarına saygı göstermek gibi gülünç bir fikre kapılmış yirmi yaşlarında bir melez hatırlıyorum. Davasında çok haklıydı fakat bu ona hiç bir şeyde yardım etmedi. Üst koridordaydı. Bu hevesini kırmak için sekiz gardiyan yardımcısı görevlendirildi, tam bir buçuk dakika, koridoruna ulaşmak ve beş kat çelik merdivenden indirmek için ancak yeterli zamandı. Bu uzaklığı, ayakları hariç, vücudunun her yanıyla katetti, buna rağmen sekiz hükümlü zamanlarını kaybetmemişlerdi. Melez, olayı izlediğim taşın üstüne düştü. Tekrar ayağa kalktı, bir zaman dengesini sağladıktan sonra kollarını iyice açtı ve korkunç bir öfke, acı ve ümitsizlik çığlığı koyuverdi. Aynı anda dekor değişimi gibi, yırtık pırtık sert tutuklu giysileri düşerek onu çırıl çıplak ve vücudunu kan içinde bıraktılar. Sonra şuursuz bir yığın gibi ağır ağır yere çöktü. Çevrenin çığlığını duyan bütün tutukluları gibi bir ders almıştı. Ve ben de, başka şekilde. Muhakkak neşeli bir manzara değildi, bir adamın kalbinin bir buçuk dakikada kırıldığını görmek!

Bundan sonraki olay, kav getirirken işleri yoluna koyma tarzını aydınlatacaktır. Yeni gelenler hücrelere yerleştirilmişti. Parmaklıklar önünde yanmış kavınızla ilerliyorsunuz. «Hey, ahbap, bize ateş getir!» diye çağırıyor birileri.

Anlıyorsunuz ki bu adamın yanında tütün var. Ona kavı uzatıyorsunuz ve yolunuza devam ediyorsunuz. Biraz sonra tekrar geliyor, ve sanki bir rastlantı sonucuymuş gibi parmaklıklar arasından eğiliyorsunuz. «Hey, moruk. bana biraz tütün veremez misin?» İşini bilmiyorsa, yüzde doksan, kendisine bir tutamdan başka kalmadığını, davul zurnayla bildirecektir. Buraya kadar her şey iyi. Ondan hoşlanacak ve yolunuzu izleyeceksiniz. Fakat kesinkes biliyorsunuz ki kav bir süre sonra sönecektir. Ertesi gün, hücresinin önünde dolaşırsınız, sizi yeniden çağırır: «Hey, ahbap, bana ateş getir!» Ve cevap verirsiniz: «Artık tütünün kalmadı o halde ateşe de ihtiyacın yok.» Böylece terslersiniz onu. Yarım saat, bir saat sonra hatta bazen iki üç saat, orada dolanırsınız ve adam size tatlı bir sesle rica eder: «Hey, biraz buraya gel!» Ve yaklaşırsınız. Parmaklıklar arasından elinizi uzatırsınız ve avucunuz kıymetli tütünle doldurulur. İşte o zaman ateş verirsiniz.

Buna rağmen, kendisinden hiç bir şey koparılamayan yeni biri geldi. Esrarengiz bir emir dolaştı ona iyi davranılması için. Nereden geldi bu emir? Hiç öğrenemedim. İnkâr edilemiyecek bir gerçek varsa o da bu tutuklunun «torpilli» oluşuydu. Belki salonun belli başlı adamlarından, belki hapisanenin başka bir bölümündeki herhangi bir gardiyandan; belki de bu kayırmayı yüksek bir yerden ayarlamıştı, fakat, ne olursa olsun, can sıkıcı olaylardan sakınmak istediğiniz takdirde, onu gözetmek zorunda olduğumuzu bi-

liyorduk.

Bizler, gardiyan yardımcıları, haberci ve aracıydık. Hapishanenin farklı bölümlerinde tutuklular arasındaki değiş tokuşları örgütlüyor ve her iki yandan da komisyonumuzu alıyorduk. Bazen trampa edilen eşyalar beş - altı elden geçmek zorunda kalıyordu ve herkes kendi payını alıyordu. bazı hallerde aracılığını kendi kendine ödetiyordu.

Bazen de hizmetler karşılığında borçlu kalınıyordu ve diğer hallerde minnet duyuluyordu. Hapishaneye bu yollarla, şahsî eşyalarımı gizlice gönderen adama borçlu olarak girdim. Yaklaşık olarak bir hafta sonra, bir tulumbacı berberin ona verdiği mektubu elime sıkıştırdı. Mektubu. bana iyilik eden suçluyla gönderiyordu. Ona karşı duyduğum borç gereğince, mektubu ulaştırmak zorundaydım. Fakat onu kendisi yazmamıştı. Gönderen, onun hol'ünde bulunan ağır cezalı bir tutukluydu. Zarfın, kadınlar bölümünde bulunan bir kadın tutukluya verilmesi gerekiyordu. Ya bu şiirsel mektup ona yöneltilmişti ya da gönderilen kimse sırası gelince, zincirin bir halkası yapmıştı, bilmiyorum. Bütün bildiğim dış şekliydi.

İki gün geçti, mektup hâlâ bendeydi. O sırada elverişli bir fırsat çıktı karşıma. Kadınlar, tutukluların bütün giysilerini onarıyorlardı. Gardiyan yardımcılarından bazıları kadınlar bölümüne gidiyor ve büyük denkleri getiriyorlardı. Gidenlerin arasında olmak için şefle anlaştım. Ka-

pı arkasından kapı açılıyordu önümüzde. Kadın işçilerin oturduğu geniş bir salona girdik. Bana tarif edileni tanıyabilmek için gözlerimi iyice açtım, sonunda onu buldum ve yanına gittim. Gözleri fıldır fıldır dönen iki yaşlı kadın nöbet tutuyorlardı. Mektup avucumun içinde, gönderilene gözlerimle bir işaret ettim. Ona haberler getireceğimi biliyordu; hatta bekliyordu, çünkü içeri girdiğimizden beri hangimizin haberci olabileceğini bulmaya zorluyordu kendini. Fakat kadın gardiyanlardan biri ondan iki adım ötede duruyordu. Arkadaşlarım götürmek için paketlerini yüklenmişlerdi bile. Vakit geçiyordu. Daha sağlama bağlama bahanesiyle, paketimin yanında oyalanıyordum. Bu cadaloz gözlerini ayırmayacak mıydı? Aynı anda bir başka kadın tutuklu gardiyan yardımcılarından birine takılmaya başladı; ona çelme taktı ve çimdikledi. Kadın gardiyan o tarafa yöneldi ve suçluyu sertçe haşladı. Bu olayın kadıncağıza yer değiştirtmek için mi hazırlandığını kesin olarak söyleyemeyeceğim ama, fırsatı kaçırmadım. İlgilendiğim kadın şimdi yandan elini uzatıyordu. Yükümü toplamak için eğildim. Bu eğilmiş vaziyette, zarfı eline kaydırdım ve karşılığında başka bir tanesini aldım. Bunun hemen ardından yükü omuzuma atmıştım bile. Gardiyanın gözleri bana kaydı, çünkü en son çıkan ben olmuştum, fakat arkadaşlarıma yetişmek için acele ettim ve mektubu tulumbacıya aktardım; sonra berberin ellerinden bana yardım eden tutuklunun ellerine geçti ve nihayet zincirin son halkası, ağır cezalı tutukluya ulaştı.

Çoğunluk payımıza düşen mesajların aracısı o kadar çoktu ki alıcı ve göndericiyi hiç bir şekilde bilmiyorduk. Bu tür kayırmalar belirli irtibat görevlileriyle samimî olduğum zaman benim için elverişli olacaktı. Bütün hapishane, uçlarını bizlerin tuttuğu ulaşım şebekesiyle kaplıydı. Eninde sonunda biz de kapitalist toplumun küçük bir modelinden başka bir şey değildik: müşterilerimizden ağır bir vergiyi önceden alıp kaldırıyorduk. Bunlar, kazanç sağladığımız hizmetlerdi; buna rağmen, bazen karşımızdakilere en ufak kâr düşüncesi olmadan da hizmet ettiğimiz oluyordu.

Cezaevinde kaldığım müddet boyunca arkadaşımla dostluğu sağlamlaştırmaya verdim kendimi. Benim için çok şeyler yapmıştı ve karşılığını aynı şekilde geri vermemi bekliyordu. Çıktığımızda birlikte yolculuk yapacaktık ve, daha da ötesi birlikte «vurgunlar» yapacaktık. Çünkü arkadaşım sadece kötü bir insandı, ah! zorlu bir canî değil ama hırsızlık yapan, ev soyan ve kıstırıldığını görünce cinayet işlemekten kaçmayan sadece kötü bir adamdı. Gelecek için iki üç iş hazırlamak üzere ikimiz de sakin, tatlı sohbetler yaparak bir saatten fazla oturduk; benim payıma düşen görevleri anlatıyordu ve ayrıntılar üzerinde tartışıyorduk. Birçok caniyle arkadaşlık etmiştim, fakat bu benim gerçek arzularımı bir kere olsun anlamadı. İyi bir yapıya sahip olduğuma inanıyor ve bana yakınlık gösteriyordu çünkü aptalın biri değildim ve biraz da, kendim için düşünüyordum. Tabii ki, zayıf ve iğrenç benliğine or-

tak olmaya hiç niyetim yoktu, fakat dostluğunun bana sağladığı imkânları reddetmem de aptallık olurdu. Cehennemin kızgın ateşlerine bir kere düşüldü mü artık, yol seçilemezdi: tıpkı Erie Bölge Cezaevindeki durumunun olduğu gibi ya bu geri hizmettekilerle iyi geçinmem ya da ekmek-su rejimiyle angarya çalışmalarında başıma geleceklere boyun eğmem gerekiyordu ve topluluğun içinde barınabilmek için, bu iki yüzlü dostlukları hoş görmek zorundaydım.

Cezaevinde biteviye hiç bir yanı yoktu yaşamın. Her gün bir olay çıkıyordu: tutuklular kriz geçiriyor, deliriyor, dövüşüyor ya da muhafızlar sarhoş oluyorlardı. Göçebe Jack, hol adamlarından biri, yıldızımızdı. Tam bir profesyoneldi ve bu niteliğiyle forsa takımının lehine olan bütün şeylerden faydalanıyordu. Pittsburg'lu Joe, ikinci hol adamı, her zaman Göçebe Jack'ın içki alemlerine katılırdı ve takılarak Erie Bölge Cezaevinin, kapana kısılmadan zom olunacak tek yer olduğunu söylüyorlardı. Dispanserden çalınan bromür dö potasyumla kendilerini zehirledikleri anlatıldı. Fakat ne hap olursa olsun, zaman zaman ikisinin de iğrenç bir şekilde bundan sarhoş olduklarına emindim.

Bizim hol en pis, düzensiz yerlerden biriydi, yıkıntı ve kokuşmuşluk, toplum tortularından ve köpüklerinden oluşumuyla: kusurlu, dejenere deli,salak, sersem, saralı, canavar, ham kişiler kısacası gerçek bir insanlık kâbusu. Bizdeki sık krizler bu yüzdendi. Bulaşıcı gibiydiler. Bir tutuk-

luya kriz gelmeye başladığı zaman, diğerleri izliyorlardı bu örneği. Korkunç çığlıklarıyla havayı doldurarak, aynı anda nöbet gelen yedi zavallı birden saydım, tam bu sırada üşütüklere eş sayıda mahkûm kızmış bir halde, hapishanenin aşağısından yukarısından bağırıyorlardı. Hiç bir özen gösterilmiyordu saralılara, bir kova suyun dışında. Doktoru veya servisteki üniversite öğrencisini çağırmak gereksizdi bu baylar reddediyorlardı böyle olağan haller için rahatsız edilmeyi.

Aramızda, aşağı yukarı her gün ağır hasta olan, onsekiz yaşlarında bir Hollandalı vardı. Hapishane avlusu gardiyanları bizim sırtımıza yüklediği için, onu bizim hücrelerin sırasında, giriş katında tutuyorduk. Bütün gün, kendisine arkadaş olarak verilen bir cockney'le (1) birlikte hücresinde kapalı duruyordu. Bu cockneyin ona yararı dokunacağı yoktu. Hollandalı ağzından köpükler saçmaya başladığı an bizimki, korkudan taş kesiliyordu.

Zavallı küçük şeytan tek kelime İngilizce bilmiyordu. Bir çiftlik uşağıydı ve adam yaralamadan doksan gün giymişti. Krizleri kurt bağırışına benzeyen ulumalarla geliyordu. Bütün bu süre boyunca, ayakta duruyor sonra boylu boyunca taşların üstüne yığılıyordu. Korkunç çığlıklarını duyar duymaz, bir süpürgeyle hücresine doğru koşuyordum. Fakat hücrelerin anahtarları gardiyanlarda olduğundan yanına giremiyordum. Buna rağmen

(1) Cockney: Londrada kenar mahalleli

dar kafesi içinde çırpına çırpına titrediğini gözlerinin akından başka yeri görünmeyecek şekilde kaydığını görüyor cehennem azabı içindeymiş gibi haykırdığını duyuyordum. Başımıza dert almış tık, cockney'i ona yardım etmeye ikna edemiyordu. Zaten kendi aklı da pek yerinde değildi ve delirmezse şaşardım.

Süpürgemden başka yardım imkânım yoktu Parmaklıklar arasından onu sokuyor, zavallının göğsüne dayıyor ve bekliyordum. Kritik zamanlarda öne arkaya doğru sallanırdı. Bu süpürgeyle sallanmalarını izlerdim çünkü korkunç dalışı önceden kestirilemiyordu. Ama başladığı anda, orada oluyor ve süpürgeyle destek olarak mümkün olduğu kadar düşüşünü yavaşlatıyordum. Bütün gayretlerime rağmen, asla yavaş düşmüyordu yere; çoğunlukla yüzü taşlara çarpıyordu. Yere düşünce, su içinde kıvranırken bir kova su döküyordum. Soğuk suyun iyi bir ilâç olup olmadığını bilmiyordum ama cezaevinde geçerli olan adete uyuyordum. Bir saat boyunca, iliklerine kadar ıslanmış bir halde, boylu boyunca orada kalıyor sonra yatağına kadar sürünüyordu. Ayaküstü yaptığım müdahale, yardım istemek için bir gardiyanın peşinden koşmaktan daha iyi oluyordu. Üstelik ,bu tür hastanın burada ne önemi vardı?

Bitişik hücrede garip bir kişi yaşıyordu, Barnum yağlı su fıçılarından tattığı için altmış gün ceza yemişti; en azından anlattığı böyleydi. Bu zavallı salak ilk bakışta, sakin ve sevimli gözüküyordu. Olaylar bunu doğruladı. Bir sirkin kapalı

yerine sokulmuştu ve o gün açlıktan geberecek halde olduğundan, kırıntı fıçısına doğru yönelmiş ve içine dalmıştı. «Ve bayağı iyi yemekti! diye belirtiyordu sık sık, fakat hiç şüphesiz dipte olan et gözükmüyordu.» Bir aynasız onu bastırmış ve yakalamıştı ve işte bunun için burada kalıyordu.

Bir keresinde, elimde bir parça telle hücresinin önünden geçiyordum. Teli o kadar ısrarla istedi ki parmaklıklar arasından uzattım. Onu bir çırpıda ve parmaklarından başka alet olmaksızın parçalara böldü ve bunları yarım düzine çengelli iğneye dönüştürdü. Uçlarını taşların üstünde biledi. Sonradan bu eşyaların ticaretini yaptım. Hammaddeyi elde ediyordum o da imal ediyordu ve ben de bu el işi ürününü satıyordum. Yevmiye olarak da fazla ekmek tayını ve bazen de bir parça et, ilikli bir çorba kemiği veriyordum.

Fakat tutukluluk onda kızgın bir etki yaratıyordu. Çılgın öfkesi her gün daha artıyordu. Gardiyan yardımcıları onu coşturmaktan zevk alıyorlardı. Zavallı beynini saçma sapan hikâyelerle dolduruyorlardı. Büyük bir hazinenin ona miras bırakıldığına inandırıyorlardı. O hazineyi ondan yürütmek için onu tutuklamışlar ve hapse atmışlardı. Hiç şüphesiz, biliyordu, yağlı suyu karıştırarak aramayı engelleyen hiç bir kanun bulunmadığını o halde onu haksız yere hapsetmişlerdi. Bu sadece gizli para yığınından onu mahrum etmek için çevrilmiş bir dolaptı!

Ona yutturdukları palavralarla açıktan açığa

dalga geçen bizimkiler bana durumu açık ettiler. Ardından, milyonlarından ve onu soymak için gizli çevrilen dolaptan bahseden ciddi bir konuşma geçti aramızda. Sonra törenle beni özel detektifliğine atadı. Bir isim yanlışlığının söz konusu olduğunu ona belirterek onu gerçeğe döndürmeye çalıştım. Tümüyle sakinleşmiş olarak bıraktım; ama diğerlerinin her zamankinden daha kuvvetli saldırılarını engelleyemedim. Hasılı, en şiddetli sahnelerin birinden sonra, benim detektiflik sıfatımı sildi ve greve başladı. Çengelli iğne ticaretim birden kesildi. Artık iğne imal etmeyi reddediyordu ve elinin uzanabildiği yerden geçtiğim zaman, parmaklıklar arasından uzattığı demir uçlarla beni kalbura çeviriyordu. Bu zavallı kaçıkla eski ilişkilerimi yeniden kurmam imkânsızlaştı. Diğer gardiyan yardımcıları benim fesatçılar tarafından tutulmuş bir aynasız olduğumu anlattılar. Giderek, bu uğursuz zırzop herifler, safsatalarıyla ona iyice keçileri kaçırttılar. Hayalî acıları beynini kurcalıyor ve sonunda iyice tozutuyordu. Gardiyanlar çalınmış milyonlar masalını dinlemek istemediler ve o da onları komploda parmağı olmakla suçladı. Bir gün birinin üstüne bir fincan kaynar çay fırlattı. O zaman durumunun incelenmesine karar verildi. Hapishane müdürü kafesinin parmaklıkları arasından birkaç dakika onunla görüştü, sonra muayene ettirilmek üzere doktora götürmeye geldiler ve bir daha hiç görünmedi. Bazen acaba, öldü mü, yoksa bir deli hücresinde saçma sapan konuşmaya devam mı ediyor, diye kendi kendime sorarım.

Sonunda, günlerin en güzeli serbest bırakılma günüm geldi. Bu aynı zamanda üçüncü hol adamının bırakılma günüydü ve onun için fethettiğim genç kadın dışarda, kapıda onu bekliyordu. Gözle görülür bir şekilde mutlu, birlikte uzaklaştılar.

Yol arkadaşımla aynı gün bırakıldık ve birlikte Buffalo'ya doğru yöneldik. Birbirimizden hiç ayrılmamaya karar vermemişmiydik? Aynı gün, ana caddede kumpanyanın sentlerini dilendik ve bunları bira içerek harcadık. Hiç durmadan kaçma fırsatı arıyordum. Bir serseriden yük treninin hangi saatte gideceğini öğrenerek vaktimi hesaplıyordum. Ayrılık zamanı geldiğinde, bizim «arkadaş» ve ben, önümüzde iki köpüklü bardakla bir meyhanede bulunuyorduk. Ona veda etmeyi çok isterdim. Fakat cesaret edemedim. Dip kapıdan sıvıştım ve parmaklıkların üstünden atladım.

Birkaç dakika sonra, **Western New York and Pensylvania Railroad** hattında, ülkenin güneyine doğru yol alan bir tren üstüne yerleşiyordum.

VI

SERSERİLER GECE YOLCULUĞUNDA

Serseriliğim sırasında birlikte her türlü herzeyi yediğimiz, ve bir daha asla görmediğim bir sürü haytaya rastladım. Bir kısmı gölge gibi görünmeden yanıbaşımda inatla hava basarak gösteriş yaparlarken, diğerlerinin bir kısmında şaşılası bir rastlantıyla yollarımız çakışıyor, yeniden çakışıyordu.

İşte bu son seferlerimden birinde, dört bin beş yüz kilometrelik demiryolu boyunca, bütün bir Kanada'yı geçerken bir kere olsun görme fırsatı bulamadığım biri vardı. Monika olarak kendine «Babafingo Jack»ı seçmişti.

Monikalar serserilerin eğlenmek için birbirlerine taktıkları «yol boyu isimleri»dir. Örneğin Joe Lary utangaçtı: ona Ödlek Joe lâkabı verilmişti. Kendine saygı duyan hiç bir hobo «Kıçı kırık«

lakabını almazdı. Çok az serseri, sefil günlerini hatırlamak ister, ayrıca meslekleri belli eden **monicalar** oldukça azdır; buna rağmen şu isimlere rastladığımı hatırlıyorum: Kalıpçı Karayağız, Kızıl Boyacı, Tesisatçı, Bakırcı, Tayfa Chi, Serseri Matbaacı. «Chi» - Çai olarak söyleyiniz- aynı zamanda Şikago'nun argodaki adıdır.

Serseriler genellikle, geldikleri bölgelere göre monika alırlar. Şöyle ki: New York'lu Tommy, Narin Pasifik'li, Buffalo Demircisi, Kanton'lu Tim, Pittsburg'lu Jack, Parlak Siraküza'lı, Truva'lı Mickey, K.L. Bill ve Connecticut'lu Jimmy. Sonra bir de «Vinaigre tepeden, hiç bir şey yapmamış ve kimseye fiske vurmayacak yapıda Kibar Jim» vardı. «parlak» daima bir zencidir, bu şekilde adlandırılışı hiç şüphesiz derisinin ışıltılarındandır. «Parlak Teksas'lı» ve «Parlak Toledo'lu» gibi lakaplar aynı zamanda kökenini ve doğduğu yeri belirtiyorlardı.

Kökenlerini belli edenler arasında şunları hatırlıyorum: «Parlak Frisco'lu», «New York'lu İrlanda'lı», «Mişigan Fransız'ı», «İngiliz Jack», «Londra'lı», «Milwaukee'li Hollanda'lı», «Sarı-benizli», «Missisipi Kırması», sanırım, bu **monica** bu kişiye, zorla kabullendirilmişti.

Diğerleri, «Vancouver Narini», «Tıknaz Détroit'li», «Ohio'lu Çorbacı», «Sırık Jack», «Yarma Jim», «Bücür Joe», «Kırpgöz New York'lu», «Şikago'lu Kocaburun» ve «Çarpık Ben».

New-Meksika'da, San-Marcial garı su deposunda, on iki yıl önce şunlar yazılmıştı:

1. Anacadde, oldukça iyi.
2. Akbabalar, düşmanca değil.
3. — Lokomotif depoları, uyuklamak için iyi.
4. — Kuzeye giden trenler, iş yok.
5. — Şehrin sakinleri, iyi değil.
6. — Lokantalar sadece aşçılar için iyi.
7. — Gar lokantası, gece işi için iyi.

Bir numara, ana caddede el açılabileceğini ve az buçuk para elde edilebileceğini; iki numara, polisin serserileri pek takmadığını; üç numara, lokomotiflere depo görevi yapan binada uyunabildiğini belli ediyordu. Buna rağmen dört numaraya birkaç anlam verdim. Kuzeye giden trenleri yakalamak zor ya da dilenmeye değmez olabilirdi. Beş numara, burada oturanların dilencilere karşı pek hoşgörülü olmadığını ve altı numara sadece eskiden aşçı olanların lokantalardan geçinebileceğini anlatıyordu. Yedi numaradan ise pek birşey anlamadım. Gar lokantasının gece dilenciliğine mi yoksa, sadece aşçı serserilerin mi girebilmesine uygun olduğunu, yoksa aşçı olsun olmasın bütün haytaların, gece büyük zahmetler karşılığı sos-karıştırıcıya yardım ederek yiyecek elde edebilmek için iş bulabileceğini mi anlatıyordu pek anlayamamıştım.

Neyse, gelelim bizim »kontra» babafingo Jack'a. Monicasını ilk defa Montreal'da bir ağaç üstünde görmüştüm. Bir çakıyla kazınmış, mükemmel bir şekilde resmedilmiş, bir geminin kontra yelken direğini tasvir ediyordu. Altında

şunlar okunuyordu: «Kontra Babafingo Jack» ve daha altında «Y.B. 15.10.94»; başka bir deyişle, 15 ekim 1894'de batıya doğru yönelerek Montreal'den geçmişti. Benden bir gün ilerdeydi. O devirde benim lakabım «Tayfa Jack'tı. Hemen yanına, tarih ve benim ve ülkenin batısına doğru gideceğimi bildirerek ismimi onunkinin yanına kazıdım.

Bazı engeller uzun kilometreler boyunca hızımı azaltmama sebep oldu; bununla birlikte Ottawa'nın beş yüz elli kilometre batısında izini yeniden buluyordum. Bu sefer, takma adı bir su deposu üstüne kaydedilmişti ve tarih kendisinin de geç kaldığını bildiriyordu. Benden ancak iki gün ilerdeydi. Ben «Kuyruklu Yıldız», «Kral Serseri» dediklerindendim; kontra babafingo Jack'ta öyle; ona yetişmek benim için bir izzetinefis ve ün meselesiydi. Gece gündüz «kaçak yolculuk» yapıyor ve onu geçmeyi başarıyordum sonra bir iki gün ilerde olma sırası ona geliyordu. Benden önde yol aldığı zaman doğuya giden serserilerden haberini alıyordum bir keresinde laf arasında, bu «Tayfa Jack'a» çok uyuz olduğu bana söylendi.

Karşılaşsaydık ayrılmaz iki dost olacağımızdan çok emindim, fakat bir türlü olmuyordu.

Manitoba'da ondan fazla yol almıştım, fakat Alberte'yı geçerken acısını çıkardı. Buz gibi ve sisli bir sabah erken saatte, doğuda «Çifte atan at» geçidinin bir ucunda, bir gün önce Çifte atan at geçidiyle Roger geçidi arasında akşam göründüğünü anlattılar. Bu bilgi bana oldukça garip bir şekilde ulaştı. Kaydıraçlı Pullman'larda müthiş

soğuk bir gece geçmiş ve ölü gibi bir halde biraz yiyecek dilenmek üzere dışarı çıkmıştım. Lokomotif deposunda birkaç makinistle karşılaştım. Kayıntılarının sonunu bana verdiler üstelik buna bir tas şahane «java» (kahve) eklediler ve hemen ateşin üstüne oturttum. Tam yemeğe oturuyordum ki batıdan gelen bir yük treni göründü. Kenardaki kapılardan birinin açıldığını ve bir «demiryolu ufaklığı»nın (çömez) indiğini gördüm. Sisin arasında, soğuktan buz kesmiş, dudakları morarmış bir halde yalpalayarak bana doğru geldi. Bizim «java»yı ve kayıntıyı onunla paylaştım, o da bana kontra babafingo Jack'tan haberler verdi, sonra kendinden bahsetti. Kaliforniya'dan doğduğum kent Oakland'dan bir çocuktu ve bir ara benim de bir zamanlar aralarına katıldığım meşhur bir hobo çetesine dahildi. Yarım saat kadar birlikte oturup hafif yemeğimizi yedik. Az sonra bir yük katarı gidiyordu ve kontra babafingo Jack'ın izinde, batıya doğru giden yolda trene yerleşiyordum.

Geçitler arasında geç bırakıldım, iki gün yiyeceksiz kaldım hatta üçüncü gün yiyecek bulmadan on yedi kilometre yayan yürümek zorunda kaldım; buna rağmen Britanya Kolombiya'sında, Fraser ırmağı boyunda kontra babafingo Jack'ı geçmeyi başardım. Bir yolcu trenine tırmanarak yol kazanmıştım, fakat hiç şüphesiz o da epey yol almıştı, üstelik benden daha şanslı ve daha becerikliydi çünkü Mission şehrine benden önce vardı.

Vancouver'in atmış kilometre doğusunda

kurulmuş olan Mission, Waşhington ve Oregon eyaletlerinden geçerek **Northen Pacifik'e** ulaşan, yolların ve güneye giden tali yolun kavşak noktasıydı. Kendi kendime Babafingo Jack'ın hangi yöne doğru gittiğini soruyordum, çünkü onu geçtiğimi sanıyordum. Bana gelince hep Vancouver'e doğru batıyı takip ediyordum. Bunu kazımak için su deposuna doğru yöneldim; orada, aynı tarihte taze taze yazılmış, bizim Jack'ın gideceği yol okunuyordu. Acele olarak Vancouver trenine bindim.

İndiğim zaman, Jack'ın az önce gemiye binmiş olduğunu ve Batıya doğru yol aldığını öğrendim. Kontra Babafingo Jack, gerçekten, «kral serseriydin» ve arkadaşın da «dünyayı dolaşan rüzgâr»dı. Seni bütün kalbimle selâmlarım!

Bir hafta sonra ben de vapurda üstelik **Umatilla** vapurunda yolculuk ediyordum; kıyı boyundan San Francisko'ya kadar geçişimi ödemek için ekiple çalışıyordum. Kontra Babafingo Jack ve Tayfa Jack! Ah! hiç olmazsa karşılaşabilseydik!

Su depoları serserilere rehber görevini görür. İsimlerini, geçiş tarihlerini ve gidecekleri yolu yazmaları salt vakit geçirmek için değildir. Birçok defalar, herhangi bir yerlerde, şu ya da bu arkadaşını veya **monicalarını** görüp görmediğime dair sorgularıyla beni sıkıştıran haytalara rasladım. Çok defa geçmiş bir tarihi, su deposunu ve arkadaşlarının gittiği yönü belirtebildim. Bu bilgileri almaktan memnun, diğer hoboların takibine koşuyorlardı. Öylelerini tanıdım ki arkadaşını

bulmak için, geri dönüp bir baştan öbür başa bütün ülkeyi yorulmadan geçiyorlardı.

Californiya'da karşılaştığım bir diğerini hatırlıyorum. Bir İsveçliydi fakat o kadar uzun zamandır Birleşik Devletler'deydi ki milliyeti tahmin edilemezdi. Ancak kendisinin söylemesi gerekiyordu. Onu ilk defa dağlarla kaplı Truckee kentinde gördüm.

— Ne yana, Hobo!

Bu şekilde selâmlaşırdık.

— Doğuya, diye cevap verdik birbirimize aynı anda.

O gece, bütün serseri güruhu, eksprese biniyordu. Karışıklık içinde yalnız İsveçliyi kaybetmekle kalmadım aynı zamanda treni de kaçırdım.

Bir pazar sabahı yük vagonuyla Nevada'daki Reno'ya vardım. Yemekten sonra, Kızılderililerin kumarlarını izlemek için, Piute kamp yerine geldim. Orada, müşterek bahisçilere bakmak için yanıp tutuşan, bizim İsveçliyi gördüm. Ne onun, ne benim bu ülkede tanıdığı hiç kimse yoktu; böylece iki keşiş gibi günü birlikte geçirdik. Yemek için dilendik ve ikindiye doğru aynı katarı yakalamayı başardık. Fakat bizim «İsveçli» «çukur»a atıldı ve otuz kilometre ötede, kurak bir ovada inmek üzere yalnız olarak yola devam ettim.

Hayatımda bundan daha aşağılık bir yer görmemiştim. Adaçaylarından başka bir yeşilliği olmayan, kumlar arasında aptalca inşa edilmiş üzgün bir kulübenin yerleştiği bir durak yerin-

den başka bir şey değildi, karanlık basarken dondurucu bir poyraz esiyordu, ve bu barakada tek başına kalan telgrafçı benden korkmuşa benziyordu. Ondan hiç bir konukseverlik göremeyeceğimi biliyordum. Doğuya doğru giden trenlerin burada hiç durmadığını söyleyince ona inanmadım. En fazla beş dakika önce atılmamış mıydım bu yöne doğru giden bir katardan? Bana kataın özel emirle durdurulduğunu ve bu durumun hiç şüphesiz bir yıldan önce bir daha olmayacağını bildirdi. Wadsworth'un buradan ancak yirmi beş kilometre ötede olduğunu söyledi ve hararetle sıvışmamı tavsiye etti. Buna rağmen beklemekle iyi ettiğimi sanıyorum. Böylece biri istasyonda durmadan batıya doğru diğeri de doğuya doğru giden iki yük treninin geldiğini görme sevincine erdim. Acaba İsveçli hangisindeydi? Wadsworth'a ulaşmak için demiryolu boyunca gitmekten başka çarem yoktu ve bunu uygulamamla da telgrafçı derin bir nefes almış oldu, çünkü kulübesini yakmadan ve onu öldürmeden gidiyordum.

Beş altı kilometre sonra doğu treninin geçmesi için demiryolundan aşağı indim. Hızlı gidiyordu, fakat bu arada birinci yük vagonunda İsveçliye benzeyen bir karaltıyı görecek kadar zamanım oldu.

Bundan sonra uzun bir süre onu görmedim. Geceleri yol kazanmak için ekspreslere, gündüzleri uyumak için yük trenlerine binerek dağlık Nevada bölgesini geçtim.

Yıl başındaydık ve bu yüksek yaylalar oldukça soğuk oluyordu. Şurda burda karlar toprağı

örtmüş ve dağlar kocaman bir beyaz mantoyla örtülmüştü. Gece boyunca korkunç bir rüzgâr esiyordu. Burası fazla oyalanılacak bir ülke değildi. Böyle bir çölü parasız olarak geçen bir serserinin yol boyunca dilenmek ve açıkta örtüsüz olarak uyumak zorunda kaldığını gözden kaçırmayın sevgili okuyucum. Bu son noktayı anlatmak gereksiz: orası görülmedikten sonra anlaşılamaz.

Akşam erken bir saatte Ogde garına indim. **Union Pacific** ekspresi biraz sonra hareket edecekti ve ben hâlâ sağı solu araştırmakla meşguldüm. Karışık demiryolu şebekelerinde lokomotifin önünde, karanlıkta ağır adımlarla yürüyen bir karaltı gördüm. Yaklaştım: bu İsveçliydi! Uzun bir ayrılıktan sonra birbirine kavuşmuş iki kardeş gibi kuvvetlice tokalaştık. İkimizin de eldiven taşıdığını farkettik.

— Seninkiler nerden? diye sordum.

— Bir lokomotif kabininden, diye cevap verdi. Ya seninkiler?

— Bir makiniste ait, dedim. Orda burda sürükleniyordu. Bırakmasaydı!

Trenin gardan çıkacağı sıra bir yük vagonuna atladık.

Felâket bir soğuk vardı! Ekspres, karla kaplı iki dağın arasındaki dar bir boğazda yoluna devam ediyordu ve soğuktan donmuş halde titreyerek, birbirimize Reno'dan Ogden'e nasıl geldiğimizi anlatıyorduk. Bir gece önce gözümü kırpmamıştım ve iyi bir uyku çekmek için yerimi pek rahat bulmuyordum. Trenin ön kısmına doğru git-

mek için bir duraklamadan faydalandım. Bu tehlikeli ülkede treni iki lokomotif çekiyordu.

Klavuz pilotun taş süpürücüsü çok soğuk olabilirdi çünkü rüzgâr kırıp geçiriyordu; böylece ikinci makinenin üstüne tırmandım fakat yeri derin bir uykuya dalmış olan genç bir çocuk vücudunun işgal ettiğini gördüm. Sıkışınca iki kişiye de yer vardı. Onu bir kenara ittim ve yanına kıvrıldım. Biraz sonra ikimiz de horluyorduk. «İyi bir gece» olarak adlandırdığımız buydu; fren memurları bizi rahatsız etmediler. Zaman zaman sıçrayan kızgın kömür parçacıklarıyla ya da ani sarsıntılarla uyanıyordum, o zaman arkadaşıma doğru iyice büzülüyor, makinaların gürültüsü ve tekerleklerin tıkırtısıyla yeniden uykuya dalıyordum. İsveçli ilk vagonlardan birinde herhangi bir yere yerleşme imkânı bulmuştu.

Tren Vyoming'de, Evanston'da durdu. Bir meloz yığını yolu tıkıyordu. Makinistin kadavrası felaketin büyüklüğünü kanıtlıyordu. Aynı şekilde bir serseri de öldürülmüştü fakat vücudunu çekmeye zahmet etmemişlerdi. Çocuğu sorguya çektim. On üç yaşındaydı. Oregon eyaletinin bir yerlerinde oturan büyüklerinin yanından kaçmış ve doğuya, büyükannesine gidiyormuş. Bana, kötü davranışların acıklı hikâyesini anlattı. Söyledikleri doğru gibiydi. Yol ortasında rastladığı tanımadığı bir serseriye, neden yalan söyleyecekti?

Çocuk beyinsiz değildi. Acele etmek istiyordu ve olaylar fazlasıyla istediği gibi gelişiyordu. Trenin geri döneceğini ve uzun bir yoldan sonra

Union Pacific hattına gireceğini öğrenince, taş-süpürücünün üstüne tırmanmış ve ne pahasına olursa olsun orada kalacağını açıklamıştı. İsveçli'ye ve bana gelince, yirmi kilometre gitmek için bu dondurucu gecenin geri kalan kısmında yolculuk yapmamızı istemek fazla olacaktı. Yolun temizlenmesini bekleme kararı verdik. Bu arada herhangi bir yerde iyi bir şekilde dinlenmeye çalışacaktık.

Doğrusunu söylemek gerekirse beş parasız bir halde böyle dondurucu bir havada, tanımadık bir şehre gelmek, ve uyumak için uygun bir yer bulmak pek kolay iş değildi. İsveçli'nin meteliği yoktu. Benim bütün hazinem iki on sent ve bir beş sent'ten ibaretti. Bazı gençler bize bir bardak biranın beş sent olduğunu ve meyhanelerin bütün gece açık olduğunu söylediler.

Kurtulmuştuk! İki bardak on sent'e geliyordu ve sobanın yanında oturup sabaha kadar istediğimiz gibi uyuyabilirdik.

Dondurucu bir rüzgâr arkamızdan eserken karlar arasında zorlukla ilerliyor ve bir gece kulübünün ışıklarına doğru adımlarımızı sıklaştırıyorduk.

Yazık! Bize verilen bilgileri yanlış anlamıştım. Beş sent'lik bira vardı ama bu bütün meyhanelerde böyle değildi ve biz iyisine düşmemiştik. Girmiş olduğumuz çok konforlu bir meyhaneye benziyordu. Kıpkırmızı olacak kadar ısınmış bir soba homurdanıyordu; geniş hasır kanepeler var-

dı, fakat suratsız meyhaneci bize şüpheyle dik dik baktı.

Günler ve geceler boyu devamlı aynı elbiseler içinde hareket halindeki trenlere atlayıp, kömür ve kurumlarla mücadele edilirse elbette uygun bir kılıkta olunamazdı. Besbelli görünüşümüz bizim aleyhimizeydi. Ama ne önemi vardı? Cebimizde gerekli para yok muydu?

— İki bira! diye emrettim soğuk bir sesle.

Meyhaneci birayı çekerken, İsveçli ve ben kasaya abandık. İçten içe, sobanın yanındaki koltuklara oturmak için yanıp tutuşuyorduk.

Meyhaneci iki köpüklü bardağı önümüze koydu ve gururla on sentimi uzattım. Hatasını kabul eden insanlardandım. Ödemedeki falsomu anladığım anda, ikinci on senti uzatmaya hazırlanıyordum. Bana, ben bu bilinmiyen şehrin yabancısına sadece beş sent kalırsa sağlık olsundu. Kaşlarımı çatmadan ödeyecektim. Fakat patron bana vakit bırakmadı. Kasanın üzerine bırakılan on senti farkeder etmez iki bardağı birden yakaladı, ve içindekileri kasanın arkasında bulunan musluğun içine boşalttı ve aynı anda şaşkın bakışlarımız arasında kin dolu bir sesle bağırdı:

— Çıkın! Uyuz suratlı herifler.

Hiç de uyuz suratlı değildim. İsveçlininki de öyle. Babalığın ne demek istediğini tam kavrayamadım ama, yüzümüzün hoşuna gitmediği çok açıktı ve biranın bardağı on sentti.

Elimi cebime daldırarak kasanın üstüne öteki on senti koydum.

— Oh! Özür dilerim! Biranın bardağının beş sent olduğunu sanıyordum! dedim özür dilercesine.

— İstemiyorum paranızı, diye cevap verdi, iki parayı da kasanın arasından fırlatarak.

Üzüntüyle paraları cebime koydum, sessizce sobaya ve koltuklara baktık ve kendimizi yeniden dondurucu gecenin içinde bulmak üzere üzgün bir halde dışarı çıktık.

Çıkarken, gözlerini üzerimizden ayırmayan meyhaneci bir kere daha haykırdı:

— Burnunuzda uyuz var

O zamandan beri birçok yabancı ülke ve halk gördüm, pek çok sayfa karıştırdım, sayısız konferans salonunda oturdum; fakat bugüne kadar, çok kere uzun uzun düşünmeme rağmen, Wyoming'de Evanston barı meyhanecisinin bu bilmeceli lafının anlamını çözmekten aciz kaldım. Gerçekten burunlarımızın lâf edilecek hiç bir yanı yoktu!

O gece bir elektrik santralının kazanları üstünde uyuduk. Burayı nasıl keşfettik, bunu anlatmaktan oldukça rahatsızlık duyacağım. Hiç şüphesiz içgüdüydü bizi iten, tıpkı atların ahırlarına doğru, gezici güvercinlerin güvercinliklerine doğru yönelmesi gibi. Her ne olursa olsun, bu gece bende daha çok, acı bir anı uyandırıyor. Bir düzine hobo önceden kazan kapaklarının üzerlerine yerleşmişlerdi ve burası gerçekten çok sıcak bir yerdi. Şansızlık bu kadar olurdu, makinist ısınma

odasında durmamızı yasaklamıştı. Dışardaki karla kazanlar arasında seçim yapmamızı istedi.

— Uykuya ihtiyacın olduğunu söylüyorsun, pek âlâ, uyu. Allahın belâsı! dedi, bu kızmış sıcaklığa dayanamayacağım zaman tüneğimden indiğimde.

— Su! diye mırıldandım alnımın terini kurulayarak. Su!

Kapıyı gösterdi ve ilerde, karanlıklar içinde bir yerde ırmak bulacağıma güvence verdi. Oraya doğru yönelip, gecenin içinde kayboldum, iki üç çukura düştüm ve sonunda kazanların üstünde yeniden yer almak üzere yarı donmuş bir halde geri geldim. Biraz çözüldükten sonra eskisinden daha fazla susamıştım. Etrafımda serseriler ağlayıp sızlıyorlar, hıçkırıyorlar, iç çekiyorlar, soluyorlar, dönüyorlar ve acı içinde kıvranıp duruyorlardı. Bizler cehennemde yanmaya mahkûm bir alay ruhtuk ve makinist, insan kılığına girmiş bu Satan (1), bize burada yanma veya dışarda soğuktan donma yollarından birini seçmemizi söylüyordu.

Yerinde doğrulan İsveçli, onu serseriliğe iten ve bu korkunç yoksulluklar içinde acı çekmesine sebep olan macera deliliğine kızgınlıkla lanet okumaya başladı.

— Şikago'ya döndüğüm zaman, dedi, bir zanaat edineceğim ve ona cehennemde donana kadar sarılacağım! Sonra... tekrar haytalığa gideceğim!

---

(1) Satan: Hristiyan dininde şeytan

Kaderin cilvesi! Ertesi gün yol açılınca, güneşli Kaliforniya'dan gelen ve portakal yüklü özel bir trenin soğutucu vagonlarında İsveçliyle birlikte Evanston'u terkettim. Allahtan ki dışardaki soğuk yüzünden buzluklar boştu fakat bu haliyle de pek sıcak sayılmazdı. Galvaniz saçtan yapılmış buzluklar bu hava için pek elverişli değildi. Dişlerimiz birbirine çarparak, titreyerek uzanıp kaldık. Birlikte hareket etmeye karar verdikten sonra, bu konuk sevmez bölgeyi terketmedikçe ve Missisipi vadisine ulaşmadıkça buzluklarımızı terketmemeye karar verdik.

Fakat yemek yememiz gerekiyordu. Bir sonraki istasyonda yemek bulmak için inmeyi ve hızla buzluğumuza dönmeyi kararlaştırdık. İkindi sonuna doğru Green River kentine ulaştık fakat yemek bulmak için çok erkendi. Yemek saatinden biraz öncesi, mutfak kapılarında dilencilik yapmak için hiç uygun olmayan bir zamandı. Tren istasyona girerken bütün cesaretimi toplayarak, yandaki merdivenlerden ikinci vagona atladık ve kente doğru koştuk. Biraz sonra tekrar buzlukta buluşmayı kararlaştırarak birbirimizden ayrıldık.

Başlangıçta sefaleti oynuyordum fakat sonunda iki evden biraz yiyecek çöplenebildim. Gömleğimin içine aktardığım bu hazineyle, treni yakalamak için pergelleri iyice açtım. Tren çoktan hızını almıştı Buluşmamız gereken soğutucu vagon geçmişti, arkadaki vagonların yan merdivenlerinden birine atlayıp dama sıçradım ve ken-

dimi başka bir buzhanenin içine saldım.

Ama fren memuru beni görmüştü ve bir sonraki istasyonda birkaç kilometre ötede Rock Springs'te başını benim vagona daldırdı ve kulaklarımın zarını patlatırcasına haykırdı:

— S... git buradan, sarhoş köpek! Hem de çabucak!

Üstelik beni ayaklarımdan yakaladı ve dışarı attı. Yolun üstüne bırakıldım ve İsveçliyle özel portakal treni bensiz gitmeye devam ettiler.

İncecikten bir kar yağıyordu ve bir kutup gecesi başlıyordu. Karanlıktan faydalanarak şimendiferlerin bulunduğu yeri keşfe çıktım ve nihayet boş bir soğutucu vagon buldum. Soğutma odalarına girmeyip doğrudan doğruya vagonun içine atladım. Sert bir hareketle ağır kapıları içerden kapattım. Kapının kauçuk bandlarla bezendirilmiş kenarları vagonu sıkısıkıya kapattı. Duvarlar kalındı. Fakat içerisi de dışarısı kadar dondurucuydu. Burada nasıl ısınacaktım. Asıl mesele buydu. Fakat çözüm için gerçek bir profesyonele güveniniz. Cebimden üç dört gazete çıkardım ve yerde onlarla bir ateş yaktım. Sıcaklık havaya yayıldı: en ufak bir sıcaklık kaçamazdı. Böylece sıcakta, bir kere bile uyanmadan rahat bir gece geçirdim.

Sabah hâlâ kar yağıyordu. Yemek bulmaya koştururken, Doğuya giden bir treni kaçırdım. Daha sonra, iki ayrı katara atladım ve indirildim. Öğleden sonra başka tren de geçmedi. Kar gittikçe daha fazla yağıyordu, akşamüstüne doğru bir yolcu treninin posta vagonuna atladım.

Ben trene tırmanırken öbür taraftan da bir başkası çıkıyordu. Bu Oregon'dan kaçan ufaklıktı.

Kar fırtınası içinde giden bir trenin ilk vagonunda bulunmak tek kelimeyle zevksiz bir iş rüzgâr bir yandan hızla girip öteki yönden çıkıyordu ve tekrar arkaya vuruyordu. Karanlık basınca ilk istasyonda trenin önüne gittim ve ateşciye seslendim. Son istasyon, Rawlins'e kadar onun yerine kömür taşımayı teklif ettim. Görevim, dışarda kömür vagonunda karlarla örtülmüş kömürleri kırarak taşımak ve ocağa atmaktı. Aralıklı çalıştığım için, zaman zaman ocağın yanına gidip ısınabiliyordum bundan yararlanıyordum.

İlk istasyonda ateşçiyle konuştum:

— Arkada, birinci vagonda zavallı bir çocuk var! Donmuş olmalı. Bizimle birlikte olsa nasıl olur?

Union Pasific lokomotifleri epey geniş olduğundan, çocuğu ateşçinin taburesi karşısında iyice sıcak bir yere yerleştirdik ve hemen oracıkta uyuyakaldı. Rawlins'e gece yarısına doğru ulaştık. Kar fırtınası gittikçe artıyordu. Burada lokomotif hangara bırakılacak yerine bir başkası alınacaktı. Tren durduğunda hızla lokomotiften inerken geniş bir pardesü giymiş iri yarı birinin kolları arasında buldum kendimi. Bana çeşitli sorular sordu. Dayılanarak kim olduğunu sordum. Aynı dayılıkla bana şerif olduğunu söyledi. Hazırola geçtim ve cevap vermek üzere dinlemeye başladım.

Halen lokomotifte uyuyan çocuğu tarif ediyor. Kafamın içinde düşünceler dönüyordu. Muhakkak ki, ailesi çocuğun izindeydiler ve şerif telgrafla Oregon'dan bilgi almıştı. Evet, bu çocuğu görmüştüm. İlk olarak Ogden'de karşılaşmıştım. Şerifin özel olarak aldığı bilgilerle tarih uyuşuyordu. Fakat küçük, bir yerden sonra geride kalmıştı diye anlattım, çünkü aynı gece, Rock Springs'e giderken trenden çukura atılmıştı. Bu arada, küçük haydutun uyanmaması ve lokomotiften inmemesi için dua ediyordum. Yoksa başıma oldukça iş açacaktı!

Şerif memurları sorguya çekmek için yanımdan ayrılırken birden durdu:

— Hey bana bak! Seni burada kalmaktan men ediyorum. Anlaşıldı mı? Hareket edeceği zaman, hemen bu trene bineceksin tamam mı? Yoksa şehirde zımbalarım!..

İstemediğim halde burada bulunduğuma yemin ettim. Tek mazeretim, bir an önce terketmek istediğim bu kötü bölgede trenin duruşuydu.

Memurlara doğru uzaklaşırken, yeniden lokomotife tırmandım. Velet uyanmıştı ve gözlerini oğuşturuyordu.

Ona durumu anlattım lokomotif depoya alınana kadar orada kalmasını öğütledim. Kısa keselim, taş kaldırıcıya yerleşmiş olan koruduğum genç aynı trenle gitti. Gelecek istasyonda ateşçiden lokomotife çıkmak için izin istemesini söyledim.

Bana gelince resmen ve ismen kovuldum.

Yeni makinist genç ve serserilerin lokomotiflerden yararlanmasını yasaklayan kumpanya kanununa karşı gelmeyecek kadar da işgüzârdı. Böyle olunca da kömür taşıma teklifimi reddetti. Ufaklığın buna hak kazandığına aynı şekilde yola devam etmesine çok memnun oldum, çünkü bu fırtınada süpürücünün üstünde bütün bir gece durmak ölüm demekti.

Garip şey, Rawlins'te benden ne şekilde kurtulduklarını burada pek anlatamayacağım. Kendimi sadece, kar fırtınasının hemen yuttuğu vagonların birbiri ardından geçip gidişini seyrederken hatırlıyorum. Ardından ısınmak için bir bara girmiştim. Orası hiç olmazsa aydınlık ve sıcaktı. Bar ışıl ışıldı ve giriş serbestti. Firavun (1), rulet, zar, poker, birkaç bombalı ineklere hedef atışı yapanlarla daha da hareketlenen bayram son kertesindeydi. Ağır bir el omuzuma konduğu sırada, kendimi doğrudan doğruya iyi karşılamalara dahil ediyor ve bardağımı onların şerefine kaldırıyordum. Birden döndüm ve içimi çektim. Şerifti.

Tek kelime söylemeden beni dışarıya, karların içine çekti.

— Garda, özel bir portakal treni var, diye bildirdi.

— Bu gece çok soğuk, diyerek yumuşatmaya çalıştım onu.

— Tren on dakikaya kadar hareket ediyor!

Bütün konuşma bu oldu. Tartışma imkânsız-

---

(1) Firavun : Bir çeşit iskambil oyunu.

dı. Bu özel portakal treni garı terkettiği zaman bir kere daha buzluğun içine yerleşmiştim. Laramie'ye otuz kilometre kala, ayaklarımın sabaha kalmadan donacağından endişelenerek, iyice doğruldum, kafam çatıdan dışarı çıkıyordu, ısınmak için tepinmeye başladım. Görülemiyeceğim kadar yoğun bir kar yağıyordu. Üstelik görseler bile dert değildi!

Çeyrek dolarım bana Laramie'de sıcak bir yemek sağladı; hemen ardından Kayalık dağların doruğuna tırmanan bir yolcu treninin posta vagonuna atladım. Genellikle, gün ortasında bu tür bir vagona binilmez fakat bu kuzey rüzgârında memurların beni kovma cesaretini göstereceğinden şüpheliydim. Ve gerçekten de bundan kaçındılar.

Buna rağmen, her istasyonda donup donmadığıma bakmayı görev edindiler.

Ames anıtında, Kayalık dağların tam tepesinde, bilmem hangi yükseklikte, memurlardan biri son bir kez yaklaştı.

— Hey! İpsiz, geçmemize izin vermek için şurada duran katarı görüyor musun?

Biraz ilerde, başka bir hattın üstünde onu farkettim. Bu fırtınada birkaç metre ilerdeki hiç bir şeyi farkedemiyordum.

— Ya işte! Kelly ordusunun artçı birliği bu vagonlardan birinde bulunuyor. Altlarında iki karış hasır var ve öylesine kalabalıklar ki çok iyi ısınıyorlar.

Önerisi yerinde gözüktü, onu izlemeyi uygun

buldum, bununla birlikte, fren memuru yalan söylediyse yolcu treni hareket eder etmez posta vagonunda yerimi almaya karar verdim.

Verilen bilgi mükemmeldi. Söz konusu olan vagonu buldum, havalandırmak için kapısı açılmış büyük bir soğutucu vagondu bu. İçeriye tırmandım, önce bir adamın ayakları üstünde, sonra diğerinin kolları üstünde yürüdüm. Yarı karanlıkta, anlatılması güç bir karmakarışıklık içinde yalnız kollar, bacaklar ve vücutlar farkediyordum. İnsan vücutlarının birbirine bu kadar karıştığını hiç görmemiştim. Bütün adamlar alt alta, üst üste ve birbirine düğümlenmiş bir şekilde hasırın üstünde uzanmışlardı. Boylu boyunca uzanmış seksendört çeşit serseri yer kaplıyordu! Ezdiğim vücutlar altımda deniz dalgaları gibi kabarıyorlar ve beni öne itiyorlardı. Bir an geldi, ayaklarım dolandı ve birden oturur gibi bir adamın kafasına düştüm. Biraz sonra bizimki kızgın, dizleri ve elleri üstünde dikildi ve havaya atıldım. Gökyüzüne çıkan insan tekrar aşağı inmek zorundaydı ve ben de bir başkasının beyninin üstüne çöktüm.

Sonra olaylar belleğimde biraz karışıyorlar. Bir harman makinesindeymiş gibi bir duyguya kapıldım. Bir paket gibi vagonun bir ucundan öbür ucuna atıldım. Vücudum, mucize kabilinden konabileceği gibi hasır bulana kadar, bu seksen dört serseri beni top yapıp oynadılar. Böylece bu neşeli kalabalığa girişimin bedelini ödemiş oluyordum.

Günün geri kalan kısmında fırtına içinde yo-

lu sürdürdük. Vakit geçirmek için, herkesin bir hikâye, ve özellikle duyulmamış iyi bir hikâye anlatması kararlaştırıldı. Ceza harman makinesine atılmak olacaktı. Kimse kuralı bozmadı. Böylesine macera rezilliklerini hayatımda duymadım. Burada dünyanın her yerinden kopup gelmiş seksen dört bitirim bulunuyordu (ben seksen beşinci oluyordum). Herkes bir numara yaptı. Bu şarttı, yoksa suçlu harman makinesine yollanacaktı.

Öğleden sonra Cheyenne'e vardık. Fırtına doruk noktasına ulaşmıştı, sabahtan beri hiç bir şey yemememize rağmen, hiç birimizin yemek dilenmeye gitme isteği yoktu. Bütün gece boyunca kar fırtınasının arasında yola devam ettik ve ertesi gün sıcak Nebraska ovalarına ulaştık. Güneş güleç bir toprakta pırıldıyordu fakat kırk sekiz saatten beri ağzımıza tek lokma koymamıştık. Hatırladığıma göre, katarın öğlene doğru Grand Island'a ulaşacağını öğrenmiştik.

Gerekli parayı aramızda topladıktan sonra, şehrin yetkililerine bir telgraf çektik. Mesajda seksen beş aç hobonun, öğleye doğru, hareket edeceğini bildiriyor ve onlar için yemek bulundurmanın en çıkar yol olduğunu ekliyorduk. Grand Island Belediye Başkanlığı üyelerinin kurtulmak için iki yolları vardı: ya bizi besleyecekler ya da hapse atacaklardı. Bu sonuncu ihtimalde yine bizi beslemek zorunda kalacaklardı; böylece bize yemek ikram etme tedbirini aldılar, zaten bütün diğerlerinin arasında en uygun çözüm yolu buydu!

Katar, öğleye, doğru Grand Island'e girdiği vakit vagonların damlarına oturmuş güneşte ayaklarımızı sallıyorduk. Kentin bütün polisleri karşılama komitesine dahil edilmişlerdi. Mangalar halinde, masaların hazırlandığı lokantalara ve otellere götürüldük. Kırk sekiz saatten beri oruç tutuyorduk; bunun için hemen işe koyulduk. Polisin bizim için treni zorla bekletmesi şahane bir fikirdi. Tren ağır ağır yola koyulduğunda yol üstüne dizilmiş seksen beş adamcağız, vagonlara hücum etti.

O gece yemekten vazgeçtik, en azından diğerleri çünkü ben aykırılık yapıyordum. Tren tam yemek saatinde, küçük bir şehirden ayrılır ken üç serseriyle pedro oynuyorduk tam bu sırada birisi vagona tırmandı. Adamın gömleği şüphe uyandıracak bir şekilde şişmişti. Elinde yamrı yumru ve duman tüten bir kap tutuyordu. Javanın kokusunu içime çektim, çekinmeden etrafımızdakilerin istekli bakışları arasında vagonun karşı köşesine gidip yeni gelenin yanına oturdum ve «java» sıyla gömleğinin altında sakladığı birkaç yiyeceği paylaştım.

Bu bizim İsveçliydi!

Akşamın onuna doğru Omaha'ya ulaşıyorduk.

— Bu çocukları ıska geçelim, dedi İsveçli.

— Aynısını ben söyleyecektim, diye cevap verdim.

Katar Omaha'ya girdiği zaman İsveçliyle birlikte inmeyi düşünüyorduk. Yan merdivenlere

asılarak kendimizi bırakmaya hazırdık fakat tren durmadı. Lâmbaların altında bakırdan rütbeleri ve düğmeleri pırıl pırıl parlayan polisler yolun her iki yanında uzun bir sıra halinde uzanıyorlardı. Ellerine düşersek başımıza neler geleceğini pek iyi biliyorduk! Merdivenlerimizden ayrılmadık ve tren Council Bluffs yönünde Missuri nehrini geçti.

İki bin kişilik serseri ordusuyla «General Kelly» (1), burdan kilometrelerce uzakta, Chautauque Park'da kamp kurmuştu. Bizim çete artçı birliği oluşturuyordu. Council Bluffs'ta vagonlarımızı bırakarak kampa katılmak için hazırlık yaptık. Gece soğuk bastırmıştı ve yağmurla karışık bir fırtına bizi donduruyor ve iliklerimize kadar ıslatıyordu. Yığınla polis bizi kampa götürdü. İsveçliyle birlikte fırsat kolladık ve kaçmayı

(1) 1890'a doğru Amerika ağır bir ekonomik kriz geçiriyordu. İşsizlik ve sefalet her yerde artıyordu. Binlerce vatandaşın paraca desteklediği Kelly adında biri ülke çapında bir kampanya açtı ve belli başlı eyaletlerde yürüyüş yapan gerçek bir işsizler ordusu meydana getirdi. Coxey isminde, bir diğer «general» kendinden daha çok bahsettirdi. Birlikleri Waşhington'da oldukça ciddi karışıklıklara sebep oldu: Askerlerinden büyük bir kısmı polis tarafından öldürüldü. Daha sonra görüleceği gibi yük trenleriyle adamlarını zorla taşıtıyordu. Tabandaki bu gösteriler 1892'de Meclis'i binlerce işçi çalıştırmaya yarayacak olan, mamur yollar inşaatı da olmak üzere, kamu yararına bazı kanunlara oy vermeye zorladı.

başardık.

Yağmur daha sonra bardaktan boşanırcasına yağmaya başladı; ellerimizi gözümüzün önüne getirdiğimiz zaman göremiyeceğimiz kadar koyu bir karanlıkta, sığınak aramak için iki kör gibi el yardımıyla ilerlemeye başladık. Önsezimiz bize öncülük etmiş olmalıydı çünkü çok az bir zaman sonra bir barın önüne dayandık, bar dediğimiz ne açık müşteri bekleyen ne de gecenin o saatinde kapalı olan adresi belli bir bar değildi. Tekerleklerin üstüne monte edilmiş kocaman tahta ayaklarla desteklenen seyyar bir bardı bu. Kapıları kitlenmişti. Fırtına gittikçe şiddetleniyordu. Daha fazla düşünmedik. Kapıyı omuzlayıp içeriye daldık.

Çok korkunç geceler geçirmiş, cehennemden farksız büyük şehirlerde «araziye uymuş» (1), su birikintilerinde yatmış, alkol termometresi sıfırın altında 74 dereceyi yani sıfırın altında yirmi üç dereceyi gösterdiği zaman bile üstüme bir battaniye çekip karda uyumuştum, fakat şunu söylemekle ısrar ediyorum ki Council Bluffs gezici meyhanesinde İsveçliyle birlikte geçirdiğimiz geceden daha sefilini hatırlamıyorum, yüksekte olan bu barakada eğri büğrü tabanda rüzgârın girdiği bir alay delik bulunuyordu. Üstelik fıçılar raflar bomboştu: kötü talihimizi unutmak ve biraz içimizi ısıtmak için tek şişe içki yoktu. Örtüsüz bir

(1) Araziye uymak, serseri argosunda polisten kaçmak, gizlenmek anlamına gelir.

halde ve ıslanmış pılı pırtımız içinde uyumaya çalıştık. Ben kasanın altına uzandım ve arkadaşım ise masanın altına yerleşti. Tabanın yarıkları ve çatlakları durumu dayanılmaz bir hale sokuyordu. Yarım saat kalmadan da ben kasanın üstüne uzanıyor ve az sonra da İsveçli masanın üstüne boylu boyunca yatıyordu.

Ve orada günün doğmasını bekleyerek titredik durduk. Öyle titriyordum ki zaten yorulmuş adalelerim beni acı içinde kıvrandırıyordu. İsveçli inlemekten ve horlamaktan başka bir şey yapmıyordu. Dişleri birbirine çarparak şöyle sızlandığını duyuyordum: «Bir daha asla, bir daha asla!»

Bunları, hiç ara vermeden hatta uykuya daldığında bile söylüyordu. Şafağın ilk ışıklarında işkence yerimizi terkettik. Dışarda kendimizi yoğun ve dondurucu bir sisin içinde bulduk. Düşe kalka bin zorlukla demiryoluna ulaştık. Yemek dilenmek için Omaha'ya dönüyordum «arkadaşım ise Şikago»ya devam ediyordu.

Ayrılık saati gelip çatmıştı. Uyuşmuş ellerimizi birbirimize uzattık. Konuşmayı denediğimiz anda dişlerimiz birbirine çarpmaya başladı ve bir tek lâf etmekten aciz kaldık. Yalnız ve dünyadan kopmuş bir haldeydik: bütün gördüğümüz dağılan sis içinde iki uçları kaybolan kısa demiryolu şeritleriydi.

Ağzımız kenetlenmiş, ellerimiz sevecenlikle sıkılı, devamlı birbirimize bakıyorduk. İsveçlinin suratı soğuktan morarmıştı ve benimki de ona benziyor olmalıydı.

Her şeye rağmen ona şu soruyu sormayı başarabildim:

— Bu gece bir daha asla dediğin neydi?

Kelimeler gırtlağından çıkmak için mücadele ediyorlardı; sonra uzaktan zayıf bir şekilde, donmuş ruhunun hafif bir mırıltısı gibi bana ulaştılar.

— Serserilik, bir daha asla!

Duraladı ve isteğini onaylamak istercesine sesi boğuklaştı.

— Bitti, benim için serserilik! İş bulmaya çalışacağım. Sen de öyle yapmalısın! Bu gibi geceler romatizma yapar.

Bu sefer elimi oldukça kuvvetli sıktı.

— Eyvallah Bo (1)! dedi.

— Eyvallah, Bo! diye cevap verdim.

Biraz sonra ayrılmış ve sisin içinde kaybolmuştuk.

Bu son karşılaşmamız oldu. Fakat sevgili İsveçli bulunduğun yerde, uzun araştırmalardan sonra kendine iyi bir iş bulmuş olmanı umut ederim!

---

(1) Hobonun kısaltılmışı.

VII

«DEMİRYOLU VELETLERİ» VE «NEŞELİ KEDİLER»

Zaman zaman gazetelerde, dergilerde, biyografya yıllıklarında, serserilere karıştıysam, bunun sosyoloji öğrenmek için olduğunu bana öğreten, seçme deyimlerle yazılmış yazılar okuyorum. Biyografyalar yönünden şahane bir dikkat fakat gerçek bambaşka, içimden fışkıran hayat, kanıma işlemiş macera aşkı bende soluk alacak zaman bırakmıyordu. Sosyoloji, bende kaza olmaktan öteye gitmedi: sonradan geldi, tıpkı suya dalarken derinin ıslanması gibi. «Kaçak yolculuk» yapıyordum çünkü başka türlü yapamazdım, çünkü bir şimendifer bileti alacak param yoktu, çünkü bir yerde küflenip kalmak beni tiksindiriyordu, çünkü, inancım, sadece... çünkü bu kendimi engellemekten daha kolay geliyordu.

Onaltı yaşlarına doğru doğduğum şehir Oakland'da ilk başlangıcı yaptım. O devirde, aralarına girdiğim avareler dünyasında hatırı sayılır bir ün elde etmiştim. «İstiridye Hırsızlarının Kralı» adı altında tanınıyordum. Bunların hemen dışında kalan şahıslar: körfezdeki dürüst tayfalar, kabotaj gemileri, deniz sporlarıyla uğraşanlar ve istiridye tarlalarının meşru sahiplerinin beni serseri, sokak çocuğu, hırsız, eşkiya, yerine koyduklarını ve övgü olarak değerlendirdiğim daha az sevimli olmayan başka sıfatlar yakıştırdıklarını da eklemek uygun olur. Bu şöhret, beni yüksek durumuma iten baş dönmesini artırmaktan başka bir şeye yaramıyordu. Çok sonraları Milton'un Kayıp Cennet'indeki meşhur cümlesi: «Gökyüzünde hizmet etmektense cehennemde kral olmak iyidir!» sözüne rastlayınca, bazen, gerçekten, büyük fikirlerin karşılaştıklarını farkettim.

Beklenmedik bir rastlantı beni dingillerin üstünde ilk macerama itti. İstiridye tarlalarında işsizlik artıyordu ve buradan altmış kilometre ötede, Benicia'ya bıraktığım örtüleri aramaya gitmek için hazırlanıyordum. Çalınmış bir tekne Benicia'dan pek uzakta olmayan Port Costa'da, demir atmıştı. Ve bir polis kontrolü altındaydı. tekne Mac Crea adındaki bir arkadaşıma aitti. Whiskey Bob, bir diğer arkadaşım onu çalmış ve Port Costa'da bırakıp gitmişti. (Zavallı Whiskey Bob! Aynı kış, bilinmiyen biri tarafından kurşunlarla delik deşik edilmiş cesedi kumsalda bulunmuştu.) Bir süre önce nehre inmiş ve Dinny Mac Crea'ya teknesinin nerede olduğunu bildirmiştim;

o tekneyi oradan alıp Oakland'a getirirsem bana on dolar vereceğini vaad etmişti.

İskeleye oturmuş ve bu teklifi bir başka işsiz istiridye hırsızı Yunanlı Nickey'e anlatmıştım. «Haydi gidelim» demiştim ve Nickey bana eşlik etmeyi kabullenmişti. O gün tam yolsuzdum. Varım yoğum elimde bulunan elli sent ve bir küçük sandaldı. Parayla kraker, konserve sığır eti ve on sentle bir kutu Fransız hardalı aldım. (O zamanlar Fransız hardalına bayılıyorduk.)

Öğleden sonra geç bir vakit, sandalı indirdik ve yola koyulduk. Bütün bir gece yol aldıktan sonra ertesi sabah deniz yükselmesinin şahane başlangıcında ve uygun bir rüzgârla tam yol Carqinez boğazına ulaşıyor ve az sonra da Port Costa'ya geliyorduk. Söz konusu gemi iskeleden en az yetmişbeş metre uzaklıkta bulunuyordu. Tekneye yanaştığımızda halatı çözmeye başladım ve demiri çekmesi için Nickey'i öne gönderdim.

Polis koşarak iskelenin kenarına geldi ve bize seslendi. Birden, tekneyi almak için Dinny Mac Crea'dan yazılı bir yetki belgesi istemeyi unuttuğumu hatırladım. Üstelik polisin sandalı bulduğu ve onu gözlediği için en azından yirmibeş dolar isteyeceğini bilmiyor değildim. Halbuki son elli sentim az önce aldığım azıklar tarafından tüketilmişti. Mac Crea tarafından söz verilen ödül ise on dolardan fazlasına çıkmamıştı: Nickey'le bakıştık. İyice dibe gitmiş olan demiri çekmeye çabalıyordu.

— Çabucak içeri al onu! diye mırıldandım.

Sonra döndüm ve polise bağırarak cevap vermeye başladım. O da kulak zarımı patlatırcasına bağırmaya başladı, ikimiz de aynı anda konuşuyorduk ve hava kulak tırmalayıcı seslerle doluyordu.

Sesi git gide daha emredici olduğundan, beni dinlemeye zorladı. Nickey, damarları patlayacak bir halde hâlâ demirle cebelleşiyordu. Öbürü şiddetli küfürlerini ve tehditlerini bitirdiği zaman masum masum ona kim olduğunu sordum. Laf kalabalığına getirilerek geçirilen vakit nihayet arkadaşımın demiri kenara almasına izin verdi. Polisin hemen önünde iskele merdivenlerine bir asma kilitle bağlanmış bir sandal duruyordu: Hafif bir rüzgâr yüzümü okşarken deniz yükselmeye başlamıştı. Yelkeni tutan son düğümlere ve palanyalardaki iplere şöyle bir baktım. Her şey yerindeydi. O zaman numara yapmayı bıraktım.

— Yollan! diye haykırdım Nickey'e sonra halatların üstüne sıçradım, onları çözdüm ve Vhiskey Bob'un onları burma düğüm değil fakat düz düğüm yaptığı için talihime şükrettim.

Polis merdivenin altında, kiliti kurcalayıp duruyordu. Tam sandalı kurtardığı ve küreklere atladığı anda çıpa kenara alındı ve son halat çözüldü.

— Flok skutalarını koyver! diye emrettim ekibime, ben trinket skutalarını toparlarken. Yelken arkaya yattı. Çark ettim ve dümene koştum.

— Aganta skuta flok! diye bağırdım elinden geleni yapan Nickey'e. Polis geminin kıç tarafına

yetişmek üzereydi. Pupa yelken ilerleyerek arayı açtık.

Ne şahane olay! Bir bayrağım olsaydı zafer işareti olarak onu asardım. Kayığın içinde ayakta durarak bizi küfürlere boğan polis bu bayramın tek kara noktası olarak kalıyordu. Herhalde tabancasının yanında olmayışına lânet ediyordu. Bu da düşünmediğimiz bir başka tehlikeydi. Her yanda kumarı kazanmıştık.

Ne olursa olsun, bu gemiyi çalmıyorduk, bize ait olmadığına göre, onu kendi adımıza değil ama arkadaşım Dinny Mac Crea'nın adına, «anafor kazancının» sağlayacağı gönüllü bekçilik görevinden yoksun bırakıyorduk.

Birkaç dakikada Benicia'ya varıyorduk ve örtülerim kıyıdaydı. Küçük kayığımı bağladığımız yelkenliyi, bize doğru kim gelirse gelsin farkedebileceğimiz Vapeurs iskelesinin ucuna bağladım. Kimbilir? Belki Port Costa polisi Benicia'daki meslektaşına telefon ederdi... Nickey'le etrafı kolaçan ettik. Günlük güneşlik güverteye uzanmıştık, serin bir rüzgâr yanaklarımızı okşuyordu ve kendimizi deniz yükselmesinin çalkantılarına ve şıpırtılarıyla beşik gibi sallanmaya bırakmıştık. Oakland'a ikindiden, denizin geri çekilme saatinden önce dönmek imkânsızdı. Fakat bu sıralarda polisin Carquinez boğazına gelebileceğini de düşünmüyor değildik. Bir sonraki deniz yükselmesini, sabahın ikisini beklemekten başka çıkar yol kalmıyordu böylece biz de bundan gardiyanın burnunun dibinden kaçarak faydalanacaktık.

Hayatımızdan memnun, sigara içerek, güverte üstünde tembel tembel güneşlenmeye devam ettik.

Akıntının hızını hesaplamak için kenarın üstünden tükürdüm.

— Bu rüzgârla, Rio Visita'ya kadar kendimizi akıntıya bırakabiliriz, dedim.

— Nehir boyunca meyve mevsimi, diye ekledi Nickey.

— Su alçak, diye sürdürdüm. Sacramento'ya varmak için senenin en güzel zamanı.

Yerimizde doğrularak otururken kafamızda aynı sorularla göz göze geldik. Şahane bir batı rüzgârı bizi şarap gibi sarhoş ediyordu. Akıntının hızını hesaplamak için ikimiz birden tükürdük. Denizin alçalıp yükselmesinden sonra olacakları ve uygun rüzgârları bilirdim. Denizcilik önsezilerimizi uyarmışlardı. Onlar olmasaydı beni haytalığa iten bütün olaylar zinciri kopardı.

Sessizce palamarları çektik ve yelken açtık. Bu hikâyenin bir bölümünü oluşturan Sacramento nehrinin aktığı yöndeki maceralarımıza geçelim. Sacramento şehrine kadar yol aldık ve bir iskelede demir attık. Su o kadar çekiciydi ki zamanımızın çoğunu yüzmekle geçirdik. Demiryolu köprüsünün yukarısındaki bir kum yığını üstünde güneşlenen delikanlılar gördük yüzücü grubuna rasgeldik. İki yer arasında, gevezeliklerini işitmek için kıyıya uzandık. Şimdiye kadar tanıdığım maceralardan apayrı şeyler konuşuyor-

lardı. Bunlar «demiryolu çocukları»ydı. Sözlerini içiyordum ve onları izlemek isteği bana zorla boyun eğdiriyordu.

— Ben Alabama'dayken, diyordu biri... C ve A. da vagon basamakları yoktu, diye sürdürüyordu diğeri. Bir üçüncüsü söze başlıyor: Bu macera Ohio'nun küçük bir şehrinde, Lake Shore and Michigan Southern hattı üzerinde geçiyordu. Sonra bir diğeri: Wabash hattı üstünde hiç **Cannon Ball**'ı aştın mı? Hayır diye cevap veriyordu arkadaşı, fakat Şikago'yu terkederken **White Mail** yaptım. **Northern Pacific** solda sıfır, fakat bekle Montrèal Fransız bölgesini anlatayım; orada tek kelime İngilizce konuşulmuyor. **«Mongie, Madame, mongie, no spıka da French»** diyorsun, açlıktan geberdiğini göstermek için işkembeni yumrukluyorsun. O zaman kadıncağız sana dişi domuzun göğüs kısmından bir parça ve biraz bayat ekmek uzatıyor.

...Kumların üstüne uzanmış, istiridye korsanlarının maceralarını gözümden düşürten bu serserilerin sohbetlerine kulak kabartıyordum. Ağızlarından çıkan bir kelimede gözlerimin önünde yeni bir alem dingiller, yük vagonları «Kaydıraç» pullmanlar, polisler alemi açılıyordu. Bütün bunlara serüven deniyordu. Alâ! Ben de bakacaktım, bu hayatın tadına.

Ardından, kendimi karşılaştırdım bütün bu demiryolu çocuklarıyla. Onlardan daha kuvvetli, daha canlı, daha hareketliydim ve kafam onlar kadar iyi çalışıyordu!

Akşam karanlığı basmak üzereyken, yüzdükten sonra yeniden giyindiler ve şehre çıktılar. Onları izledim. Ana caddede para dilenmeye başladılar. Hayatımda asla avuç açmamıştım; serseriliğe başlarken acı çekeceğim en güç deney bu oldu.Bu konuda saçma sapan kavramlarım vardı. Felsefeme göre, çalmak sadaka istemekten daha iyiydi: hırsızlık daha asildi çünkü tehlikesi ve cezası dilenciliğe oranla daha büyüktü. İstiridye hırsızı olarak, hakettiğim cezalara çarptırılmıştım, eğer çekmeye kalsaydım binlerce yıl Devlet hapishanelerinde kalmam gerekirdi. Çalmak erkekçe bir hareketti; dilenmekse aşağılık ve tiksindirici bir işti. Ama, daha sonraları bu görüş tarzını değiştirmek zorunda kalacaktım; sonunda dilenciliği neşeli bir oyun, tatlı bir şaka, bir cesaret jimnastiği olarak ele almaya başladım.

İlk akşam işimi hakkıyla yapamadığımı alçak gönüllülükle itiraf edeyim. Diğer serseriler günlük geçimlerini elde ettikleri halde ben iyi insanlardan tek kuruş koparamamıştım. Meiny - Kid bir yemek parası ödünç verince, Lokantaya girip çetenin arasına karışabildim. Ama, yemek yerken düşünüyordum. Hırsıza yataklık eden hırsızdan üstün değildir, denir. Meiny - Kid dilencilik yapıyordu ve ben onun hareketinden yararlanıyordum. O halde, ben ondan daha kötüydüm. Aynı şey bir daha tekrarlanmıyacaktı. Sonunda, ertesi gün ve diğer günler diğerleri gibi ben de yalvar yakar dilenecektim.

Yunanlı Nickey'in serseriliğe gönlü yoktu. Dilenmek işine gelmediğinden bir gece bir mav-

nanın üstüne atladı ve nehir boyunca San Fransisko'ya kadar gitti. Bir yarışmada ona rastlayalı ancak bir hafta olmuştu. Şimdi profesyonel boksör menajeriydi ve kibirinden patlayacaktı. Kısacası, yerel spor dünyamızda, parlak bir kişi olmuştu.

«Tren deneyinden» geçmedikten sonra hiç bir serseri «demiryolu ufaklığı» sayılmaz. Sacramento'da öğrendiğim ilk kural buydu. O halde ben de Sierra Nevada'yı geçecek ve tescilimi yaptıracaktım. Bütün çete bu gösteride yer almaya hazırlanıyordu. İlk kaçak yolculuğu yapmak için French-Kid'i yanıma aldım. French - Kid baba ocağından San Fransisko'ya kaçıyor olmalıydı. Nelere yetenekli olduğumuzu göstermek ikimize kalmış bir işti!

Bu konuyu da geçerken, eski lâkabım «istiridye Hırsızlarının Kralı» nın unutulduğunu da biliniz. Monika'mı elde etmiştim: şimdilik «Tıfıl Denizci» olarak çağırılıyordum, ve doğduğum devletle aramıza Kayalık dağlar girince «Frisco veledi» olarak tanınacaktım.

Akşam saat onda **Central Pacific** ekspresi doğuya gitmek için Sacramento garından çıktı, zamana ait bu ayrıntı belleğime kazılmıştı. Bizim çete on iki kişiden meydana gelmişti atlamak için gece karanlığında trenin baş kısmında sıralandık. Bu kentte bulunan bütün demiryolu çocukları bizi geçirmeye geldiler ve gırgırına bizleri yerimizden ayırmaya çalıştılar. Bu kötü oyunu oynamak için kırk kişi işe koyuldu. Çetenin reisi,

Bob adında neşeli biriydi. Sacramento'dan yola çıkıp bütün Amerika arasında kaçak yolculuk etmiştir. French - Kid'i ve beni bir yana çekip şunları söyledi: «Arkadaşları başınızdan savmaya çalışacağız. İkinizin, tecrübesizliği, beni merhamete getirdi. Fakat diğerleri işin içinden sıyrılabilirler. Posta vagonu göründüğü anda, çatısına sıçrayın ve Roseville'i geçene kadar oraya yapışıp kalın. Sıkı durun! Bu köyün aynasızlarının ciğeri beş para etmez.»

Alışılagelmiş düdük sesinden sonra lokomotif hareket etti. Üç vagon vardı ve hepimizi almıştı. Tırmanmaya çalışırken bir kısmı gürültüsüz hareket etmeyi tercih ediyorlardı fakat kırk arkadaşımız bağıra çağıra başa toplandılar. Bob'un öğütlerini dinleyerek çabucak vagonlardan birinin «köprü»süne yerleştim.

Uzandım ve kalbim çarparak olacakları beklemeye başladım. Tren memurları baş kısımda bulunuyorlardı. Göz açıp kapayıncaya kadar arkadaşlarım çukurlara atıldılar!

Katar sekiz yüz metre gittikten sonra memurlar istediklerinde direndiler ve sağa sola tırmanmış olan serserileri indirdiler. Kesin zaferi elde eden yalnız bendim!

Demiryolu vaftizim bu şekilde oldu.

İki yıl sonra yol rastlantıları beni yine Frech-Kid karşısına çıkardı. Zavallının, trenden atlarken iki ayağı kesilmişti. Bacaklarının kesildiği yeri göstermek için direndi ve bu zevki ondan esirgemedim. Sakatların zavallılıklarını göstermek

istemeleri gerçekten çok ilginçtir. Serserilik sırasında iki sakatın karşılaşması çekiciliğini asla kaybetmez; ortak sıkıntıları onlar için sonu gelmez bir sohbet kaynağı olur; onları bu hale koyan kazayı ayrıntılarıyla anlatırlar, ameliyattan öğrendiklerini tasvir ederler, kendilerine bakan ya da başka bir tıp öğrencisi hakkında fikir yürütürler ve sonunda hiç şüphesiz sargılarını çıkarmak ve yaralarını karşılaştırmak için bir kenara çekilirler.

Çok sonraları Frech - Kid'in geçirdiği kazadan sonra trenin kar yüzünden raydan çıktığını öğrendim; Mutlu Joe'nin iki bacağı un ufak olmuştu ve diğer arkadaşlar da hafif yara ve bereler almıştı.

Bana gelince, Bob'un bahsettiği Roseville yolunun birinci mi yoksa ikinci durakta mı olduğunu hatırlamaya çalışarak vagonumun çatısında uzanmış duruyordum fakat, karar vermiştim, yerimde kalacaktım. Bu oyunun acemisiydim bu yüzden olduğum yerde kalmayı tercih ediyordum.

Buna rağmen, yerimden kıpırdamaya cesaret edemeden sabahın yedisinde vardığımız Trucke'ye kadar sığınaklardan ve tünellerden geçen posta vagonunun «köprü»sünü terketmediğimi arkadaşlarıma asla açıklamadım. Vagonun çatısına yapışarak, can sıkıcı en ufak bir olayla karşılaşmaksızın Sierra'yı geçmiştim. Bu konuda kimseye bir şey söylemedim, çünkü bütün grup benle alay ederdi. Dağın üstündeki ilk yolculuğu-

ma dair gerçeği ilk defa bugün açıklamaya yelteniyorum.

Sacramento'ya gelmek için Sierra'yı geçerek Sacramento'ya döndüğümde oybirliğiyle onlara şeref verdiğimi mükemmel bir demiryolu ufaklığıyla tanışmış olduklarını belirttiler.

Buna rağmen daha öğreneceğim çok şey vardı. Bob bana ilk adımlarda yol gösteriyordu ve Allahtan, iyi bir okuldaydım. Sacramento panayırı sırasında,bir akşam eğlenmek için şehirde dolaşırken karışıklık sırasında şapkamı kaybettim. Yol ortasında şapkasız kalmıştım. Bob beni bir yana çekti ve bu hatamı nasıl tamir edeceğimi açıkladı. Fakat öğütlerini dinleyip dinlememek için karar veremiyordum. Düşünün: üç gün kaldığım hapisten yeni çıkmıştım, polis beni tekrar yakalarsa bu sefer işim tamamdı. Diğer yandan, korktuğumu belli etmek istemiyordum: birçok kereler cesurluğumu kanıtlamamış mıydım? Hele şimdi çeteye dahildim; geri çekilmek imkânsızdı.

Beşinci caddenin ve K. caddesinin köşesinde nöbet tuttuk. Akşam yeni başlıyordu ve her yer tıklım tıklım kalabalıktı. Bob önümüzden geçen her Çinli'nin şapkasını inceliyordu. Serserilerin, sert kenarlı beş dolarlık «Stetson» şapkalarını giydiğini görünce şaşırmıştım. Şimdi onların geldiği yerde kök salıyordum. Birazdan yapacağım şekilde, Çinlilerin kafalarından faydalanıyorlardı. Telâşlanmıştım - etrafımda o kadar çok insan var ki - ama Bob bir buz dağı kadar soğuktu. Birçok kez, tam kararla, bir Çinliye doğru ilerledi-

ğim zaman Bob beni arkaya çekiyordu. Bana kendi zevkine göre bir model seçmek istiyordu. Zaman zaman önümüzden ölçüme uygun ama biraz modası geçmiş bir şapka geçiyordu; bir düzine aşağılık şapka geçtikten sonra bir yenisi geçiyordu, fakat bu istenen kafaya uygun ölçüde olmuyordu. Pırıl pırıl bir tanesi geçtiği zaman kenarı ya dar ya da geniş oluyordu. Allahım, Bob ne kadar zorluk çıkarıyordu! Bana gelince o kadar bitkindim ki her hangi bir şapkayı almakla yetinecektim.

Nihayet rüyalarıma giren şapka gözüktü, sanki bütün Sacramento'da benim için özel olarak yapılmış gibiydi. İlk görüşte bayıldım. Bob'la bakıştık. Etrafta bir aynasızın dolaşmadığına emin olmak için çevreye bakındı, sonra bana bir baş işareti yaptı. Hemen Stetson'u Çinlinin kafasından kaldırdım ve kendi kafama geçirdim. Tıpatıp geliyordu! Birden sıçradım. Bob avazı çıktığı kadar bağırıyordu. Bir çelme taktığı kızgın Moğol'un yolunu kesmeye çalıştığını farkettim. Bütün hızımla sıvıştım, caddenin köşesinde kayboldum ve ikinci dönemece saptım. Burada gelip geçenler daha azdı; kaldırımı sakin adımlarla gidiyordum ve kamulaştırma hareketimden dolayı kendimi tebrik ederek derin bir nefes aldım.

Birden, arkamdaki yolun ucunda, iki vatandaşı ve yarım düzine insanla, bizim Çinli, başı çıplak olarak bitiverdi. Bir sonraki köşeye kadar kaçtım şoseyi geçtim ve bir sokağa daldım. Bu

sefer Ali Cengiz oyunu oynadığıma inanarak uygun adım yürümeye başladım. Fakat birkaç saniye sonra, Moğol tehlikesi arkamdan geliyordu. Bu, bilinen tavşan ve kaplumbağa hikâyesiydi. Benden hızlı koşamıyordu fakat ağır adımlarıyla beni izlemeye devam ediyordu ve bana lânet ederek nefes tüketiyordu.

Namussuzluğuma tanık olması için bütün Sacramento'yu arkasına toplamıştı; şehrin oldukça büyük bir kısmı arkasında toplanıyordu. Bir tavşan gibi kaçıyordum ve bu inatçı kablumbağa Moğol, gittikçe artan halkla beraber beni izliyordu. Sonunda bir polis kalabalığı geldiği zaman bacaklarımın bütün hızıyla kaçtım. Zig zaglar yaptım, izimi kaybettirdim ve bir çırpıda en az yirmi ev boyu yol aldım.

Bizim Çinliyi bir daha görmedim. Şapkası, şapkacı dükkânından yeni çıkan şık Stetson'u hayranlıktan bütün grubun rengini sararttı. Benim için şahane bir olayın anısını temsil ediyordu ve onu bir yıldan fazla kullanacaktım.

Demiryolu çocuklarına, tek başınıza rastladığınız ve serüvenlerini size anlatmaktan hoşlandıkları anda şahane arkadaşlardır. Ama sakın çete halinde dolaştıkları zaman onlara bel bağlamayın. O zaman kurtlar gibi vahşileşirler ve en kuvvetli adamın bile hakkından gelirler. Birinin üstüne atladıklarında, onu yere serinceye ve güçsüz bırakıncaya değin parmaklarını sıkarlar. Onları birçok kere iş başındayken gördüğümden ne söylediğimi iyi biliyorum. Hırsızlık ise günlük, olağan olaylardandır. «Kuvvetli kol» darbesine

dikkat! İzlediğim çetenin bütün çocukları bu oyunda ustaydı. Bacaklarını kaybetmeden önce French Kid bile.

«Söğütler»de tanık olduğum manzaranın görüntüsü hâlâ bugün gibi gözümün önündedir. «Söğütler» Sacramento merkezine en fazla beş dakika uzaklıkta, geniş bir alanın ortasında, garın yanında bir ağaç topluluğudur. Demiryolu çocukları tarafından ele geçirilmiş kuvvetli bir gazeteci farkediyorum. Kızgın, içinde korkunun zerresi yok, ve gücüne güvenerek onları baştan aşağı küfre boğuyor. En azından doksan kiloluk ve kasları çelik gibi sert, iri yarı biri; fakat kendisini bekleyen gelecekten kuşkulanmıyor. Serseriler, haykırıyor ve aynı anda etrafında dönüyorlar. Adam kendi ekseni etrafında dönerek sağa sola vuruyor.

Benden iki adım ötede bulunan sakal Kid öne sıçrıyor ve dirseğini adamın sırtına yerleştiriyor, sağ kolunu boynunun etrafından geçiriyor bilek kemiği boyun damarını sıkıştıracak şekilde; sonra bütün gücüyle arkaya doğru atılıyor ve bu iri levyeyle, zavallı adamın nefesini kesiyor. İşte «kuvvetli kol» olarak adlandırılan bu.

Adam direniyor fakat hareketsiz kalmış denebilir. Demiryolu çocukları hep birden üstüne atılıyorlar, hızla saldıran kurtlar gibi kurbanın vücuduna, kollarına ve bacaklarına asılıyorlar. Sakal Kid adamın boynuna asılıyor ve arkaya doğru çekmeye devam ediyor. Öbürü serseri yığınının altında yerde yuvarlanıyor. O zaman Sakal Kid avını bırakmaksızın pozisyon değiştiriyor.

Bir kısmı ceplerini karıştırırken diğerleri yuvarlanmasını önlemek için kollarını ve bacaklarını tutuyorlar. İşlerini sağlama bağlamak için şimdilik yenilmiş adamın ayakkabılarını alıyorlar. «Kuvvetli kol» adamın boğazını sıkıyor. Boğulurcasına kısık sesler çıkarıyor ve çocuklar işlerine devam ediyorlar. Fakat hiç bir şekilde onu öldürmeye niyetleri yok.

Şimdi her şey bitti. Bir emirle kıskaç kollar gevşiyor ve çocuklar daire halinde dağılıyorlar. Bir tanesi pabuçları götürüyor, bununla nerden yarım dolar elde edeceğini biliyor. Doğrularak oturan adam etrafına korkuyla bakıyor. Saf dışı edilmiş. Karşı koymak istese bile karanlıklar içinde çıplak ayakla yapılacak bir takip ona bir sonuç sağlamayacak.

Bir an oyalanıyorum. Zavallıcık boynunun kırılmadığından emin olmak istercesine boğazını yokluyor, öksürerek kısık sesler çıkarıyor. Bu kötü manzaradan kaçmak ve çeteye ulaşmak için bir kaçak gibi uzaklaşıyorum fakat orada, ay ışığı altında oturmuş, biraz şaşkın, korkmuş ve saçları dağılmış, garip bir şekilde kafasını ve boynunu oynatan haliyle onu her zaman göreceğim.

Tıpkı örümceğin sevdiği yiyeceğin sinek olması gibi sarhoşlar da demiryolu çocuklarının tercih ettikleri avlardan. Onlar için dut gibi birini soymak adı «bir kadavrayı çevirmek» oluyor ve her yerde bu tür kolay avları gözlüyorlar. Bazen, özellikle polis müdahalesinden kuşku duyulmadığı zaman, eğlenceli bir görüntü meyda-

na geliyor. Birinci saldırıda sarhoşun para ve ziyneti alınıyor. Sonra serseriler kurbanlarının etrafında bir çeşit savaş konseyi kuruyorlar. Eğer bir tanesi «kadavranın» kravatını takmaya heveslenivorsa, çekip alıyor. Biri gömleğiyle iç donunu mu istiyor? Onları hemen kaldırıyor ve bir bıçakla kolları ve bacakları kısaltıyor. Zaman zaman, istemedikleri pılı pırtıyı sarhoşun yanına bırakarak giden demiryolu ufaklıklarına büyük gelen palto ve pantolonu almaları için diğer arkadaş serserileri çağırıyorlar.

Gözümün önünde başka bir görüntü beliriyor. Karanlık bir geceden. İçinde olduğum çete bir banliyö şehrinde kaldırımları arşınlıyor. Biraz ötede, biri yandan yandan caddeyi geçiyor. Yürüyüşü düşünceli. Serseriler avın kokusunu hemen alıyorlar: O da ayyaşın biri. Karşı kaldırıma çıkarken yalpalıyor ve karanlığın içinde kayboluyor. Çete çıt çıkarmadan adamı izlemeye koyuluyor ve ağaçlık bir yerde yakalıyorlar. Fakat ne görüyorum? Bodur, garip çığırışan ve karışık şekiller av köpeği sürüsüyle, avının arasına giriyor. Bu, bir başka demiryolu çocukları çetesi. Ondan sonraki dakikalarda avlarına sahip çıkacaklardır. Gerçekten de adamı on iki ev öteye kovalıyorlar ve onlarla mücadele etmeye başlıyoruz. Kurtların yavru kurt olduğu garip ilkel dünya. Gerçekten de aralarından hiç birinin on iki, on üç yaşından fazla olduğunu sanmıyorum. Bir müddet sonra onlarla sohbet ettim; o gün dağı geçtiklerini ve Denver ve Salt Lake City'den geldiklerini öğrendim.

Bizim çete öne atıldı. Genç kurtlar küçük iblisler gibi uluyup dövüşüyorlar. Ayyaşın etrafında, iki tarafın mücadelesi epey çekişmeli oluyor. Adam karışıklığın ortasına yuvarlanıyor ve savaş kıyasıya sürüyor. Haykırmalar gözyaşları ve inlemeler arasında yavru kurtlar geri çekilmeye razı oluyorlar ve sonunda bizim çete «kadavrayı yuvarlıyor.» Fakat savaşın etrafında yapıldığını gören zavallının aptallaşmış yüzünü her zaman hatırlayacağım. Karanlıklar içinde zavallı adamın sendeleyen ve zerrece anlamadığı bu savaşta babacan bir tavırla pasif bir şekilde karışmaya çalıştığı zamanki halini ve sayısız el tarafından sıkıştırılıp çetenin en ağırı tarafından sürüklenirken dünyanın en savunusuz kişisinin kendisi olduğunu ve yüzünün acıklı ifadesini şu anda bile karanlıklar arasından seçiyorum.

«Paçavracılar» ya da dilenciler de aynı şekilde demiryolu çocuklarının sevdiği avlardan. Dilenci çalıştığı ve her şeyini yanında taşıdığından diğerleri onun üstünde biraz ufak para bulmayı bekliyorlar. Bu tür av için en iyi avlanma yeri şehrin kenarında, dilencinin uyumak için yer aradığı, demir yolları, odun depoları, ambarlar, hangarlar vb...

Çaylakların da demir yolu çocuklarından çekmediği kalmaz. Çaylaklar demiryoluna yeni gelmiş, ergenliğe yakın ya da yeni yetme çömezlerdir.

Demiryolu adımı Frisco Kid'den Tayfa Jack'a çevirdiğim sıralarda benim de bir çaylak oldu-

ğumdan kuşku duyuldu. Fakat az zaman sonra fikir değiştirilmek zorunda kalındı çünkü az zamanda gerçek bir profesyonelin bütün dış belirtilerini elde etmiştim. Şunu iyi biliniz ki, onlar demiryolunun aristokratları, senyörleri ve ağaları, savaşçıları, ilkel asilleri, Nietzche'nin kıymetli açık renk hayvanlarıdır.

Nevada'dan döndüğümde sandalımın bağlı olduğu, Dinny Mac Crea'nın gemisini bazı korsanların çaldığını öğrendim. Herhalde bana «kaçak yolculuk» yapmaktan başka yol kalmıyordu.

Sacramento'dan iyice bunaldığım zaman çeteden izin aldım, ve şehri terkedeceğim sıra dostluk gösterisi olarak trenden beni çıkarmaya kalktılar. Bundan sonra San Joakim vadisine indim. Serserilik beni avuçları içine almıştı ve artık bırakmak istemiyordu. Daha sonraları denizde yolculuk yaptığım ve her türlü zanaatı denediğim zaman, daha uzun dönemler için «kaçak yolculuk» yaptım ve önce «kuyruklu yıldız» ardından «profesyonel» oldum ve nihayet beni iliklerime kadar ıslatan bir sosyoloji banyosuna daldım.

VIII

KELLY'NİN SANAYİ ORDUSU

«Kelly'nin sanayi ordusu» adı altında tanınan, iki bin serserilik çapulcu takımıyla haftalar boyu süren zengin bir yolculuk yapma fırsatı bulmuştum. Kaliforniya'dan gelen General Kelly ve kahramanları sisler içindeki geçit vermez batı yollarında trenleri ele geçirmeyi başarmışlardı fakat kuş uçmaz kervan geçmez Doğuya varmak için Missuri'den geçerlerken başarısızlığa uğramışlardı. Doğu kumpanyasının iki bin serseriyi bedava taşımaya hiç niyeti yoktu. Durumun ümitsizliğinden Kelly ordusu bir süre Council Bluffs'ta konaklamış ve aralarına katıldığım gün çileden çıkarak bir treni zorla ele geçirmek için yürüyüşe çıkmışlardı.

Ne kadar muhteşem bir manzara! Buradan on kilometre ötedeki Weston köyüne giden ve ancak bir arabanın geçebileceği dar bir yolda, san-

cak açmış iki bin serseri, iki tümene ayrılmış, bölükler halinde boru ve trampet sesleri arasında, siyah bir ata binmiş General Kelly'nin önünde resmî geçit yapıyorlardı. En son katılan ben olduğumdan ikinci tümenin son alayının son bölüğüne üstelik artçı takımın da en arka sırasına yerleştirildim. Ordu, Şikago Milwauke St Paul ve Rock Island hatları yakınında konakladı.

Gardan ilk çıkan treni ele geçirmek amacındaydık fakat demir yolu memurları planlarımızı bozdular: Her iki hatta da makas açmadıklarından hiç bir katar geçmedi. Bu arada, terkedilmiş hatlar yakınında konak yerimizi hazırlarken Omaha'nın ve Council Bluffs'un iyi kalpli burjuvaları canla başla çırpınıyorlardı. Bize göndermeleri ve emrimize vermeleri için kışkırtıyorlardı. ayak takımını. Council Bluffs garından bir treni ele geçirmeye teşvik ediyorlardı. Fakat demiryolu memurları onlara bu imkânı vermedi. Ertesi gün erkenden tek vagonlu bir lokomotif istasyona geldi ve gara doğru yol değiştirerek kenara alındı. Rayların üstündeki bu ilk hayat belirtisiyle bütün ordu yol boyunca sıralandı.

Aynı anda iki hatta birden hareket belirdi. Batıdan, bize doğru gelen bir lokomotifin uzun ve tiz düdüğü duyuldu. Herkes binmeye hazırlanıyordu. Fakat tren gök gürlemesi gibi ses çıkararak bir şimşek hızıyla burnumuzun dibinden geçti gitti. Ona binebilecek serseri daha anasından doğmamıştı. İkinci bir lokomotif düdük çaldı ve bir başka tren daha geçti istasyondan bütün hı-

zıyla, sonra bir diğeri ve saatler boyu böylece ardı arkası kesilmedi. Bunlardan sonraki katarlar ise onarılmış eski lokomotiflerle, posta vagonlarıyla, kurtarıcı makinelerle ve diğer ıvır zıvırlardan oluşuyorlardı. Böylece, Council Bluffs istasyonu tamamen boşaltıldı kenara çekilmiş olan lokomotif doğuya doğru gitti ve yollar yeniden ıssızlaştı.

O gün ve bir sonraki gün olaysız geçti. Bu sırada yağmur, dolu ve rüzgârdan mahvolmuş iki bin serseri demiryolu kenarında beklemekten sıkılmaya başlamıştı. Fakat o gece Council'in mert halkı demiryolu memurlarına çok kötü bir oyun oynadılar. Council Bluffs'ta toplanmış büyük bir kalabalık Omaha köprüsünden nehri geçti ve Union Pacific depolarından bir aşırma harekâtını yürütmek için başka bir çeteye katıldılar. Önce bir lokomotifi, sonra bütün treni ele geçirdiler. Rock-Island hattından Missuri'yi tekrar geçmek ve katarı bize ulaştırmak için vagonların içine yığıldılar. Görevliler, başarılmış bu harekâtı bozmak için çok çalıştılar beceremediler, Weston'un baş mühendis ve yardımcısının bu becerisizlikleri Weston'un başmühendis ve yardımcısının, dehşete kapılacağı bir olaya yol açtı. Bu iki kişi, telgrafla alınmış gizli emire uyup imdat trenimizin yoldan çıkması için rayları sökmeye çalışıyorlardı. Tedbir olarak, iki arkadaşımızı yollara keşif için çıkarmıştık. Suç üstü yakalanan mühendis ve yardımcısının etrafı onları hemen linç etmeye hazır iki bin kızgın serseri tarafından çevrildi. Tren o sırada gelmeseydi sağ kalmazlardı.

Çilemiz daha bitmemişti. Şehir sakinleri Acelelerinden yeterince uzun bir tren meydana getirmeyi akıl edememişlerdi. İki bin adamı yerleştirecek yer yoktu. Böylece şehir halkı ve serseriler kardeşçe sohbet ettikten ve birlikte şarkı söyledikten sonra ayrılmak zorunda kaldılar: Council Bluffs halkı Omaha'ya dönmek için ele geçirilmiş trenlerine tekrar bindiler. Ertesi sabah, serseriler iki yüz on kilometre uzaklıktaki Des Moines'e yok yere gitmek üzere yola koyulduk. Ondan sonra Kelly ordusu bir daha trene binmedi. Bölükler bunun kendilerine pahalıya mal olacağını biliyorlardı fakat bunu prensip olarak kabul ettikleri için yerine getirdiler ve sonunda bu oyunda kazandılar.

Underwood, Leola, Menden, Avoca, Walnut, Marno, Atlantic, Wyoto, Anita, Adair, Adam, Casey, Stuart, Dexter, Carlham, De Soto, Van Meter, Booneville, Comerce, Valley, Yunction, Iowa'nın verimli toprakları üzerinde katettiğimiz yolu yeniden görebilmek için haritayı incelerken, bütün bu şehirleri tekrar hatırlıyorum. Ya Iowa'nın konuksever çiftçileri! Arabalarıyla önümüze çıkıyorlar ve yüklerimizi taşıyorlardı; öğlenleri yol kenarında bize sıcak yemekler ikram ediyorlardı; düzenli küçük şehirlerin belediye başkanları hoşgeldin söylevleri veriyorlar ve gidiş saatimizde iyi yolculuklar diliyorlardı; temsilci seçilen genç kızlar bizi karşılıyor ve sokaklara dökülen halkın bir kısmı bizimle kolkola ana caddede yürüyorlardı Bir kente girdiğimizde sevinçle karşılanıyorduk. Böylece her gün yeniden bayram

başlıyordu çünkü şehirler sayıca çok ve birbirine yakındılar.

Akşamları konak yerimiz neşeli şehir halkı tarafından istila ediliyordu. Her grup ateş yakıyor ve bu ateşlerin etrafında neşeyle eğleniliyordu. Şarkıcı ve dansözlerin bölüğünün yani bizim bölüğün süksesinde aşçıların da büyük payı vardı. Konak yerinin bir başka köşesinde «Neşe kulübünün» korosu dinleniyordu: yıldızlardan biri. L. bölüğünden bir «Dişçi»ydi ve bundan çok gurur duyuyorduk. Ordudaki bütün ağızlar onun kerpeteninden geçmişti, dişler genellikle yemek saatinde söküldüğü için hazmımız bir yığın komik olay arasında kolaylaşıyordu. Dişçinin anestezi ilâcı yoktu fakat ameliyat edilecek kimseyi sıkıca tutacak iki kişi her zaman çıkıyordu.

«Neşe kulübünün» ve bölük eğlencelerinin dışında genellikle dinî hizmetlere de yardım ediyorduk. Kentlerin din adamları kilisede ayin yapıyorlar ve vaazları bol miktarda politik söylevler izliyordu. Bu haliyle ortalık neşesi son kertesine ulaşmış bir panayıra benzetilebilirdi. İki bin serseri arasından pek çok yetenekler çıkabilirdi. Şehir takımıyla pazar günleri karşılaşan meşhur bir beyzbol ekibimiz olduğunu hatırlıyorum. Çoğu kez, arka arkaya iki kere yenerdik.

Geçen yıl, bir konferans dönüşünden sonra, Des Moines'den, Pullman'da, bir «kaydıraçlı Pullmann»da değil ama gerçek bir lüks vagonda geçtim. Şehrin dolaylarında eski maden ocağını yeniden gördüm ve kalbim hızla çarpmaya başladı.

On iki yıl önce burada, bu maden ocağında Kelly'-nin adamları konaklamış ve ayakları yara içinde kaldığından artık yürümemeye büyük yemin etmişlerdi. Maden ocağını ele geçirmiş ve Des Moines halkına, kentlerine yürüyerek girdiysek bunun aynı şekilde çıkıp gideceğimiz anlamına gelmediğini de bildirmiştik. Des Moines konuksever bir şehirdi fakat bu sefer gerçekten çok ileri gitmiştik. Şöyle bir hesaplayın, okuyucu dostum: iki bin serseri üç öğün kuvvetli yemek yerse, bu günde altıbin, haftada kırk iki bin, ve takvimdeki en kısa ayda yüz altmış sekiz bin öğün yemek yapar. Bu sınırı aşmak oluyordu. Tek kuruşumuz yoktu: Bizi beslemek için bir çare bulmak halkın bileceği işti!

Şehir korkudan deliye dönmüştü. Kampın içinde dolaşıyor, politika konuları tartışıyor, dinî şarkılar konseri veriyor, dişleri söküyor, beyzbol oynuyor, ve Des Moines'ların masrafını çektiği günde altı bin öğün yemeği silip süpürüyorduk. Belediye demiryolları kumpanyasına, yardıma gelmesi için rica etti, ama kumpanya gözlerinin yaşına bakmadı; bize tren vermeyeceğini açıkladı: bu son sözüydü. Hiç bir şekilde geçmiş bir örneği uygulamak istemiyordu. Bu arada biz yemeye devam ediyorduk. Durum korkunç bir hâl almaya başlamıştı. Waşhington'a gitmek istiyorduk. Des Moines'lar özel bir tarife uygulansa bile biletlerimizi ödemek için bağış kampanyası açmıştı.

Adamın biri dahiyane bir fikirle meseleyi halletti. Mademki biz yürüyerek gitmeyi reddediyor-

duk. O halde gemiyle gidecektik. Des Moines'dan Keokuk'a Missisipi'ye çıkan beş yüz kilometre uzunluğunda Des Moines ırmağı akıyordu, sağlam bir gemi temin edilirse, diye belirtiyordu bizim dahi, Missisipi üstünden Ohio'ya kadar gidebilir ve sonra da dağların üstünde kısa bir yolculuktan sonra Waşhington'a ulaşabilirdik.

Böylece Des Moines şehri bir yardım kampanyası açtı. Cömert şehir halkı buna binlerce dolarla katıldılar. Kalafatlamak için hatırı sayılır miktarda tahta, çivi, halatlar ve üstüpü alındı, Des Moines ırmağı kenarında gerçek bir tersane törenle açıldı. Aslında Des Moines ırmağı haksız yere «ırmak» rütbesine yükselmiş kötü bir akarsuydu. Bizim batıda bunun gibilere «derecik» denirdi. Şehrin yaşlıları başlarını sallayarak bu ırmakta yüzemeyeceğimizi, bizi taşımak için yeterli su olmadığını bildiriyorlardı. Des Moines yüksek yetkilileri buna önem vermiyorlardı; başlıca amaç bizden kurtulmaktı; ve bizler de başaracağımızdan öyle emin ve öyle iyimserdik ki buna pek aldırmıyorduk.

9 Mayıs 1894, bir çarşamba günü büyük bir şevkle yola koyulduk. Sonunda, Des Moines şehri bizden kurtulmuştu ve onu bu çıkmazdan kurtaran hemşerisine bronz bir heykel borçluydu. Gemi masraflarının onlar tarafından karşılandığı bir gerçekti ve ocağında altmış altı bin kap yemek tüketmiştik ayrıca çorak bölgelerde aç kalma ihtimali olduğundan oniki bin kap yemek fazladan aldığımız da bir gerçekti. Fakat bir de Des Moi-

nes'da on bir gün yerine onbir ay kaldığımızı düşünün! Ayrılmadan önce, ırmak bizi taşımazsa geri döneceğimize yemin ettik.

Yanımıza on iki bin kap yemek alma fikri en azından erzak gemisinin «açıkgözleri»ne göre, harika bir fikirdi; gerçekten de pek çabuk ortadan kayboldular ve bir daha onları görmedik.

Yolculuk başlar başlamaz guruplar dağıldı. Bütün insan toplulukları içinde belli bir oranda kaytarıcılar, yeteneksizler, vasat insanlar ve kurnazlar bulunur. Bizim gemide, L. bölüğünün kalburüstü on kişisiydik. İki sebepten dolayı bu manganın içindeydim: birincisi yiyecek bulmakta benden daha beceriklisi yoktu ve sonra da adım Tayfa Jack değil miydi? Gemileri ve denizciliği biliyordum. L. bölüğündeki kırk arkadaşımızı dert edinmeksizin, yiyeceklerimiz azaldığı anda kendi olanaklarımızı kullanarak elde etmeye karar verdik. O zaman küçük donanmanın bütün gemilerini arkada bırakarak bütün ırmağı tek başımıza geçtik, şuradan buradan ne yiyecek olursa topluyorduk ve maalesef! İtiraf etmek zorundaydım ki, zaman zaman çiftçilerin ardımızdaki ordu emrine ayırdıkları erzağı çekip alıyorduk.

Bu beş yüz kilometrelik yolculuğumuzda genellikle, ordudan yarım gün veya tam gün önde oluyorduk. Birkaç Amerikan bayrağı elde etmeyi başardığımızdan küçük bir şehre yaklaştığımızda ya da kıyıda bir köylü grubu farkettiğimizde, direğe çekiyor, kendimizi levazım subayları gibi tanıtıyor ve Kelly ordusu adına hazırlanmış erzak-

ları görmek istiyorduk. Derhal, önümüze seriliyordu. Hareket tarzımızda bayağı hiç bir şey yoktu: taşıyamayacağımız kadarını asla almıyorduk. Fakat en iyisini çekip alıyorduk. Örneğin, insancıl bir çiftçi epey kıymetli bir tütün bağışında bulunursa, hepsini kaldırıyorduk, aynı şekilde şeker, tereyağ, kahve ve konservelerini de; ama fasulye ve un çuvalları ya da kesilmiş iki üç dana hediye edince almaktan kesin olarak sıkınıyor ve erzağın bizi izleyen levazım gemilerine aktarılması emrini vermeyi ihmal etmeksizin yolumuza devam ediyorduk.

Allahım! ne bolluk içinde yaşıyorduk bu bereket ülkesinde! General Kelly boşuna bizi geçmeye uğraşıyordu. Bizi yakalamak ve korsanlıklarımıza son vermek için çift kürekli hafif bir sandalla iki kişi yolladı. Gerçekten bize ulaştılar, bu gerçek, ama on kişiye karşı iki kişiydiler. Bize generalin onlara bizi tutuklamayı emrettiğini bildirdiler. Bizi götürme isteklerinin reddedilmesi üzerine şehrin yüksek yetkililerinden yardım istemek amacıyla bir sonraki şehre doğru yola koyuldular. Onlar gittikten sonra karaya indik, hafif bir yemek yedik ve karanlıktan yararlanarak şehri ve polisini geçtik.

Yolculuğun bu kısmında günlük tuttum, şimdi onu yeniden okurken sürekli aynı lafı yazmış olduğumu görüyorum. «Nefis yemek». Hiç şüphesiz bir elimiz yağda bir elimiz baldaydı! Kahvemizi kaynar suyla da pişirmeye tenezzül etmiyorduk... Saf süt kullanıyorduk ve yanılmıyorsam, bu şa-

hane içkiyi «Solgun Viyana» adlı altında vaftiz etmiştik.

Ülkenin en iyi ürünlerini toplayarak önde giderken ve erzak gemisi de kaçıp gittiğinden ordunun büyük bir kısmı açlıktan ölüyordu. Bunun için acı bir durum olduğunu itiraf ediyorum, fakat, ne yazık ki, onumuz da açıkgöz ve cesur bireycilerdik. Besinin ilk önce varanların ve «solgun Viyana»nın güçlülerin hakkı olduğuna inanıyorduk. Bir defasında ordu kırk sekiz saat boyunca yemek bulamadı; sonra yaklaşık olarak üç yüz nüfuzlu bir köye, Red Rock'a geldi. Burada da, ordunun bütün geçtiği yerlerde olduğu gibi bir savunma komitesi kurulmuştu. Aile ortalamasını beş kişi olarak alırsak, Red Rock köyü altmış hanelikti. Bu savunma komitesi, gemilerini kıyı boyunca iki üç sıra halinde demirleyen iki bin aç serserinin aniden gelişiyle büyük bir kaygıya kapılmıştı. General Kelly iyi bir adamdı. Hiç bir şekilde köylülere yük olmak istemiyordu. Bu altmış ailenin onlara iki bin kişilik yemek hazırlamasını da beklemiyordu. Ayrıca, ordunun belli bir bütçesi de vardı.

Fakat Red Rock savunma komitesi iyice şaşırmıştı. «İşgalciler desteklenmeyecek» diyorlardı. General yiyecek satınalmak için görüşmeye gelişinde, komite açık bir şekilde satmayı reddetti. Ellerinde satacak hiç bir şey yoktu ve General Kelly'nin parasını ne yapacaktı. Böyle olunca, bizimki en büyük kozu kullandı. Boru çalınmasını emretti. Ordu gemilerden indi ve kıyı boyunca olayı

seyreden komitenin önünde, savaş duruşuna geçti.

Generalin söylevi kısa oldu.

— Evlâtlarım, dedi, ne zamandan beri yemek yemediniz?

— Evvelsi günden beri!

— Aç mısınız?

İki bin gırtlaktan çıkan onaylayıcı haykırış yeri göğü titretti. Sonra General, Red Rock komitesine döndü.

— Baylar durumu anlıyormusunuz. Kırk sekiz saatten beri çocuklarımın kursağına tek lokma girmedi. Onları şehre salarsam, olacaklardan sorumlu değilim. Tahammüllerinin sonlarına geldiler. Yiyecek satın almayı kendim önerdim fakat satmayı siz reddettiniz. Size bildirdiğim rica değil bir emirdir. Düşünmeniz için beş dakika veriyorum. Ya altı dana kesip, dört bin tayın sağlarsınız ya da adamlarımı salarım. Beş dakikanız var Baylar!

Savunma komitesi üyeleri korku içinde iki bin aç serseriye baktılar ve hemen teslim oldular. Daha kötüsünü göze almayacaklardı. Altı süt danası kesildi ve tayınların dağıtımı hemen başladı. Böylece ordu o akşam yemek yiyebildi.

Bu arada, hırslı on bireyci önde olma durumlarını koruyorlar ve gözlerine kestirdikleri şeyi topluyorlardı. Fakat General Kelly bizden baskın çıktı. Gelişimize karşı çiftçileri ve şehirlileri uyarmak için kıyı boyunca atlıları koşturdu. Bu görev çok iyi yerine getirildi. O ana kadar gayet

konuksever olan çiftçiler, bizi buz gibi soğuk bir şekilde karşılamaya başladılar. Üstelik kıyıda çok oyalandığımız zaman, arkamıza köpeklerini salmaları için polislere haber veriyorlardı. Bazı şeyler biliyordum. Bir gün beni ırmaktan ayıran bir dikenli tel çitinin önünde bu çoban köpeklerinden ikisine yakalandım. «Solgun Viyana» hazırlamak için iki kova süt taşıyordum. Çite bir şey olmadı ama adi suyla yapılmış «fakir kahvesi» içmek zorunda kaldık ve bana da yeni bir pantolon dilenmek düştü. İki elde birer kova sütle böyle bir çiti aşmayı deneyiniz bir kez sevgili okuyucum! O günden beri dikenli tel örgülere karşı aldığım tavrı hâlâ sürdürüyorum ve bu konuda size yararlı bilgiler verebilirim.

General Kelly geldiğimizi bildirmek üzere iki atlıyı gönderdiği müddetçe açlığımızı dindirmenin imkânı yoktu, bu yüzden orduya yeniden katıldık ve gerçek bir isyanı körükledik. Bu önemsiz bir olaydı ama ikinci tümenin L. bölüğünü dağıtmaya yetti. Yüzbaşı bizi yeniden bölüğüne almayı reddetti, bize kaçak, hain, dönek muamelesi yaptı ve L. bölüğünün tayınları geldiğinde bizim payımızın verilmesini yasakladı. Bu yüzbaşının adamlarının kıymetini bilmediği bir gerçekti.

Üsteğmene oyun oynamakta gecikmedik. Bu subay, gemisindeki on adamla birlikte bize katıldı. Biz de ona «M. bölüğü yüzbaşısı» rütbesini verdik. Bunun üzerine L. bölüğünün yüzbaşısı zıvanadan çıktı. General Kelly, Albay Speed ve Albay Baker bu ise karşı çıktı. Fakat yirmi kişi-

lik küçük bölüğümüz iyi direndi ve sonunda kazandık.

Bundan böyle levazım amirliğine mudana etmiyorduk. Uyanıklarımız köylülerden en iyi yiyecekleri çalıyordu. Bu arada yeni şefimize hiç güven vermiyorduk. Gittiğimizi görünce, bir daha bizi göreceğinden hiç de emin değildi. Böylece işi sağlama almak için bir demirci çağırdı. Bizim geminin kıç tarafına iki halka ve kendisininkinin ön tarafına iki çengel taktırdı. İki gemi ucuca getirildi, çengeller halkalara takıldı ve böylece bir güzel bağlanmış olduk. Bundan böyle yüzbaşımızı kaybetmek imkânsızdı. Fakat hiç bir şey bizim yaratıcı gücümüzü yok edemezdi. Bağlanmış olmamıza rağmen donanmadaki bütün gemileri geçmeye yarayacak bir strateji bulmayı başardık.

Bütün büyük keşifler gibi, bizimki de rastlantı sonucu olmuştu. Küçük bir akıntıda ilk defa bir kütüğe çarptığımızda baştaki gemi demir atmış gibi takılıp kaldı arkadaki ise akıntı yüzünden fır fır dönüyordu; dönerken de öndeki gemiyi beraberinde sürüklüyordu. Arkadaki geminin dümenindeydim. Kurtulmaya çalışmak boşunaydı. Bunun üzerine baştaki geminin adamlarına arkadaki gemiye gelmeleri emredildi. Birinci gemi hemen takıldığı yerden kurtuldu, adamlar tekrar yerlerine döndüler.

Bu deneyden sonra ağaç gövdeleri, sığ yerler, kara ve kum yığınları bizi hiç korkutmadı. Öndeki gemi bir engele çarptığı zaman, on adam arka-

daki gemiye atlıyordu. Birinci gemi kurtulduğu zaman ikinci gemı takılıyordu. Şartlanmış gibi, yirmi adam öndeki gemiye atlıyordu ve böylece arkadaki gemi de kurtulmuş oluyordu.

Ordunun gemileri hep birbirine benziyordu. Seri halde yapıldıklarından, altı ayak genişliğinde, on ayak uzunluğunda ve bir buçuk ayak derinliğinde, düz ve dikdörtgen şeklindeydiler. Birbirine bağlanmış iki geminin kıç tarafından dümenine geçtiğimde yirmi ayak uzunluğunda, her türlü âlet edavatla dolu bir gemiyi ve devamlı kürek çeken yirmi kuvvetli serseriyi görüyordum.

Bir türlü rahat duramadığımızdan General Kelly'nin başına yine iş açtık. Önde yanyana giden önlerine kimsenin geçmesine izin vermeyen üç polis gemisini süvarilerine emanet etmişti. M. bölüğünü taşıyan ikili gemi, polis gemilerini yandan sıkıştırmıştı. Onu rahatlıkla geçebilirdik fakat bu kuralları çiğnemek olurdu. Böylece, olayların gelişmesini bekleyerek belirli bir uzaklıkta durduk.

İlerde, henüz serserilerin el değdirmediği bir kırlık alanın uzandığını biliyorduk. Bütün istediğimiz, su üstünde kapışmaktı. Irmağın bir dönemecini döndüğümüz ve uzakta bir anafor farkettiğimiz anda olacakları önceden anlıyorduk. Bing! Bir numaralı kotra sığ bir yere girmiş ve kaza yapmıştı. Bum! iki numara onu taklit ediyordu. Bang! üç numara da aynı olayla karşılaşıyordu. Tabii ki bizim gemi de engele çarpacaktı. Ama... bir, iki! öndeki geminin adamları arkadakine at-

lıyorlar, bir iki! yeniden öne geçiyorlardı; bir, iki! arka gemideki adamlar oraya geliyorlardı... ve yolumuza devam ediyorduk.

— Hey,! Durun orada! diye bağırıyorlardı polisler.

Ne yapabilirdik? Bu, Allahın cezası akıntının hatasıydı! ve erzak depomuzu doldurmak için ne bulursak toplayacağımız cömert köye kadar, bizi gözden kaçırtan insafsız akıntı tarafından sürüklenerek kaçarken inleme taklidi yapıyorduk. Yine «solgun Viyana» içiyorduk ve yemeklerin önce varanların hakkı olduğu görüşünü destekliyorduk.

Zavallı General Kelly! Yeni bir taktik uyguladı. M. bölüğü sıradaki gerçek yerini aldı, yani en sona kondu ve bütün donanma önümüze geçti. Hemen ertesi gün, işleri karıştırdık. Önümüzde kırk kilometre uzunluğunda akıntı, sığ yerler, birikintiler, kum yığınları ve sığlıklar uzanıyordu. Des Moines ihtiyarları başlarını, yolculuğun bu kısmı için sallamışlardı. Önceden akıntıya kapılmış iki yüze yakın gemi arapsaçına dönmüş bir halde iç içe girmişlerdi. Tereyağdan kıl çeker gibi bu beceriksiz donanmanın arasından kayıp gittik. Kayalıklar, kum yığınları ve ağaç gövdelerinden kaçınmak imkânsızdı... Onları aştık ... ...

Bir iki! bir, iki! öndeki gemi, arkadaki gemi arkadaki gemi, öndeki gemi! Herkes arkaya! Herkes arkaya! Herkes öne! yine arkaya! O gece tek başımıza konakladık ve ertesi gün diğerleri gemilerinin avaryalarını onanırlarken biz konak yeri-

mizde yan geldik yattık.

Becerikliliğimizi frenlemek imkânsızdı. Bir direk dikip örtülerden yelken yaptık ordu bize ulaşmak için canı çıkarken bu, bizim kısa sürede çok yol almamıza yarıyordu. Bizler, tartışmasız, Des Moines ırmağından geçmiş olan en kuvvetli beyinlerdik. Polis gemileri gözden kaybedildi ve bizim yanımıza albay Speed verildi. Bu kıymetli subayla Missisipi üstünde Keokuk'a birinci varma şerefine eriştik.

General Kelly ve albay Speed'e burada hemen hiç gecikmeden, saygılarımı sunmak isterim. Kahramandınız, ikiniz de, insandınız! M. bölüğünün verdiği sıkıntıların hiç olmazsa yüzde onu için suçlarımı halk önünde ceza olarak açıklıyorum.

Keokuk'da bütün donanmanın, gemileri birbirine bağlanmış ve büyük bir sal meydana gelmişti. Bütün gün tatlı bir meltem tarafından itilerek, Missisipi'nin uzun bir gemisi tarafından, İllinois'de Quincy'e kadar yedeğe alınmış ve orada ırmağın ortasında konaklamıştık.

Sal fikrinden vazgeçilince gemiler dörtlü kümeler halinde toplanmış ve güverte yapılmıştı. Birleşik Devletlerin en zengin şehrinin Quincy olduğunu birisi söylemiş olduğundan, içimi dayanılmaz bir şekilde oraya gidip dilenme arzusu kapladı. Bir gerçek profesyonel, böylesine verimsiz bir bölgeden hiç bir şey takip etmeden gidemezdi. Şehre gitmek için küçük bir kayıkla bütün ırmağı geçtim ; dönüşte, büyük bir gemiye bindim, dilenerek elde ettiklerimin ağırlığı gemiyi

küpeştelerine kadar suya batırıyordu. Tabii ki geçiş parasını ödedikten sonra kalan paranın hepsini kendime saklıyordum; şapkalar, çoraplar, giysiler, modası geçmiş gömlekler, ceketleri ayırdım sonra M. bölüğü bütün istediklerini aldığı zaman yine de geriye hatırı sayılır bir yük kalıyordu, onu da L. bölüğüne hediye ettik. Çok yazık! o zamanlar gençtim ve savruktum! Quincy'deki iyi kalpli insanlara binbir maval okuyordum ve bunların her biri şahaneydi; dergilerde yazdığımdan beri, o günlerde Quincy'de, İllinois'da boş yere harcadığım üretken gücüme hikâyelerin zenginliğine çok kez acırım.

Missouri'de bulunan Hanibla'da galip on adam birbirinden ayrıldı. Dağılış çok sade bir şekilde uygulandı. Bakırcı ve ben gizlice sıvıştık. Aynı gün İskoçyalı ve Davy İllinois'ya kaçtılar; Mac Avoy ve Balık da aynı şekilde kaçmayı başardılar. İşte başı çekenler bunlardı. M. bölüğündeki diğer dört kişi ne yaptı? Asla öğrenemedim.

Demiryolu üstündeki yaşantımızdan size bir eşantiyon sunmak isterim, Kelly ordusundan kaçışımı izleyen günler boyunca anı defterimde belirtilenleri açıklıyorum.

«25 Mayıs, Cuma Bakırcılarıyla birlikte adadaki kampı terkediyoruz. Bir sandalla İllinois kıyısına geçerek karaya ayak bastık ve on kilometrelik yürüyüşten sonra Wabash üzerindeki Hull'a ulaştık. Orada, orduyu aynı şekilde terkeden Mac Avoy. Balık İskoçyalı ve Davy'le karşılaştık.

«26 Mayıs, Cumartesi. Sabahın saat ikisinde, bir demiryolu geçidinde yavaşlayan Cannon - Ball ekpresini yakaladık. Scotty ve Davy kovuldular. Bizim dörtlü buradan altmış kilometre ötede sarp yalılarda çukura atıldı. Ağzımıza bir iki lokma yemek koymak için öğleden sonra, şehirde dolaşırken Balık ve Mac Avoy bir marşandiz trenine atladılar.

«27 Mayıs, Pazar. Sabah 3.21 Cannon - Ball trenine atlayarak orada posta vagonunda Scotty ve Davy'ı bulduk. Sabahın alaca karanlığında, Jacksonville'den kovulduk. C. ve A. oradan geçiyorlar, ona bineriz. Bakırcı'yı görmez olduk; hiç şüphesiz bir yük trenine binmeyi başarmış olsa gerek.

«28 Mayıs, Pazartesi. Bakırcıdan haber yok. Bir köşede uyumak için giden Scotty ve Davy 3.30 da giden yolcu trenine binmek için zamanında gelmediler. Gün doğuşundan sonra, Masson City'e (yirmibeş bin nüfuslu) ulaştım. Akşam hayvanları taşımaya yarayan bir trene bindim ve bütün gece yolculuk yaptım.

«29 Mayıs, Salı. Sabahın sekizinde Şikago'ya gelerek...»

Çok sonraları, Çin'de kaldığım bir sıra Des Moines ırmağının akıntılarında kullandığımız tekniğin - bir, iki,! bir, iki! birinci gemi, arkadaki gemi! yöntemi - yeni olmadığını öğrendim. Söylendiğine bakılırsa Çinli kayıkçılar, tehlikeli su akın-

tılarında gidebilmek için binlerce yıldır bu yöntemi kullanıyorlarmış. Yine de iyi bir buluş. Zaferini biz elde etmemiş olsak bile. Doktor Jordan'ın mükemmel bir gerçeği bulmaya yarayan şu özdeyişini ne güzel karşılıyor:

«Bu işliyor mu? Hayatınızı ona emanet edebilir misiniz?»

IX

«AYNASIZLAR» (1)

Serseriler, Birleşik Devletlerden birden kaybolsaydı, birçok aile sefil olurdu. Serserilik binlerce kişinin ekmeğini namuslu bir şekilde kazanmasını, çocuklarına ahlâk vermesini, onları senyör korkusuyla ve çalışma aşkıyla büyütmesini sağlıyor. Ne dediğimi iyi biliyorum. Bir ara babam polislik yapıyordu ve geçimimizi sağlamak için hoboları yakalıyordu. Toplum, yakaladığı serseri başına o kadar çok şey bağışlıyordu ki galiba üstelik sanırım yol tazminatı da veriyordu ona. İnsanın iki yakasını bir araya getirmesi meseleydi o zamanlar. Yemekte et, yeni bir çift pabuç, bir günlük gezinti ya da okul kitapları,

(1) Bulls: Amerikan serseri argosunda. polis görevlisi.

hepsi babamın bu insan avındaki şansına bağlıydı.

Her sabah, gece avlarının sonucunu, toplanan serserilerin sayısını ve ne kadar ceza yiyeceklerini öğrenmek istediğimi çok iyi hatırlıyorum. Çok sonraları, kendim serseri olunca, (aç polislerden) açlıktan nefesi kokan bir kaç polisten kaçabilmiştim ama kaçmama rağmen babalarının eve dönüşünü bekleyen ufak kız ve erkek çocukların geleceğine acıyordum. Dolaylı yoldan, bu çocukların yaşam sevinçlerini dolaylı olarak çalıyormuşum gibi geliyordu bana.

Fakat her şey düzenli. Serseriler topluma meydan okuyorlar ve toplumun çoban köpekleri serserilerden ekmek kazanıyorlardı. Bazı serseriler daha çok kışın düşünmeden kendilerini polise yakalatmaya çalışıyorlardı. Doğal olarak, hapishanelerinde angarya olmayan yerleri ve yemeklerinin iyi olduğu küçük köyleri seçiyorlardı. Belki ödüllerini yakaladıkları serserilerle paylaşan tahtakozlar vardı. Bu gibilerinin koşturmaya ihtiyaçları yoktur. Düdük çalarlar ve sanki armut pişer ağızlarına düşer. Meteliksiz zavallı şeytanların bir alay insanı geçindirmeleri şaşırtıcıdır!

Bütün güney bölgesinde, en azından haytalık yaptığım devirlerde, para ödeyen çiftçilerin çalıştırdığı tutuklu ya da tarım kamplarına rastlanıyordu. Fakat Vermont'daki taş ocaklarında olduğu gibi kötü kullanılan zavallıların ve saygı duyulmayan enerjilerinin, bu esir tüccarlarının ya-

rarına kullanılarak kapılarda ya da yollarda tüketildiği yerlerin konuşulduğunu da duydum.

Şahsen, Ruthland taş ocaklarını hiç bir şekilde görmedim ve bundan oldukça memnunum, çünkü orada da işçileri kışkırtmam gerekecekti. Serseriler genellikle duyduklarını birbirlerine aktarırlar, bunu ilk defa Indiana'da yol aldığım gün öğrendim. Yeni İngiltere'ye gelmiştim, devamlı olarak rezilce bir ceza sayılan taş ocaklarına karşı dikkatim çekiliyordu «Taş ocaklarında el emeğine ihtiyaç duyuluyor, diyordu hobo yolculuk sırasında. Yakalanırsan, en azından doksan gün bir yere kıpırdıyamıyorsun.» New Hampshire'i geçtiğim zaman bundan farksız yerden nasıl sakınmam gerektiğini biliyordum ve bu yüzden fren memurlarından, gar polislerinden ve «aynasız» lardan sakınmak için gayret sarfettim.

Bir akşam gitmekte olan bir yük treni gördüm, Concorde şehir garında iniyordum o sırada. Boş bir yük vagonu buldum ve yan kapısını açarak tırmandım... Ruthland'ın yaklaşık olarak bin kilometre uzağında bulunan Vermont'a götüreçek olan White River'i sabah geçmeyi ümit ediyordum; ama sonra kuzeye doğru yönelince tehlikeyle aramdaki uzaklık çoğalmaktan başka bir şey yapmayacaktı. Vagona girer girmez beni görünce olağanüstü bir korku gösteren bir «çaylağa» rasladım. Beni fren memuru sanıyordu. Kendisi gibi bir serseri olduğumu öğrenince Ruthland'daki taş ocaklarına karşı korkunç bir korku duydu-

ğunu açıkladı. Genç bir köylü çocuğuyla ve ufak mahalli hatlardan başka bir yerde kaçak yolculuk yapmamıştı. Katar harekete geçti. Vagonun bir kenarına uzandık ve uyuduk. İki üç saat sonra, bir istasyonda, yavaşça açılan sağ kapının gürültüsüyle uyandım. «Acemi çaylak» uyumaya devam ediyordu. Hiç kıpırdamadan gözlerimi araladım, neler olup bittiğini göz kapaklarımın arasından görebiliyordum. Kapının yanında önce bir fener, sonra fren memurunun kafası gözüktü. Öfkeli bir bağırış veya alışılagelmiş «İnin, sarhoşun köpekleri»ni bekliyordum. Oysaki dikkatle feneri geri çekti ve usulcacık kapıyı kapadı şaşırmıştım. Bu adamın tavırlarında karanlık olduğu kadar olağanüstü oyunlar seziyordum. Kulak kabarttım, dış sürgünün yavaşça mandalı üstüne düştüğünü duydum. Kapı dışardan kapanmıştı. İçerden açmak imkansızdı. Kaçış şanslarımız kaybolmuştu. Hay aksi şeytan! İşler karışıyordu.

Birkaç saniye bekledim, sol kapıya kadar süründüm ve onu açmaya çalıştım. Henüz sürgüyle kapanmamıştı. Kapıyı açtım ballasta atladım ve kitlemeden sadece kapattım. İki vagonun arasından dolaşarak sağ tarafa geçtim ve memurun kapadığı kapıyı açtım, geri döndüm ve arkamdan yine kapattım. Yeniden iki çıkış yeri de serbestti bu arada «acemi çaylak» hâlâ uyuyordu.

Tren yola koyuldu. Bir sonraki istasyonda yol üstünde ayak sesleri farkettim. Sonra sol kapı gürültüyle açıldı. «Acemi çaylak» uyandı ve ben-

de onu taklit ettim. Yerimizde doğrularak gözlerimizi memurlara fenere diktik. Öbürü lafla vakit öldürmedi.

«Üç dolar verin!» dedi.

Ayağa kalkarak ona danışmak için yaklaştık. Hiç şüphesiz ve en içten dileklerle bu üç doları kendisine vermek için yanıp tutuşuyorduk ama, kara bahtımız, onu memnun etmeyi engelliyordu bu yüzden pek üzüntülüydük Bizimle uzlaşmaya çalıştı. İki dolara razı olacaktı. Maalesef iyice yolsuzduk. Pek hoş olmayan sözlerle cevap verdi bize, it muamelesi yaptı ve aynı cinsten küfürlere boğdu. Sonra tehditlere geçerek, eğer ödemek istemiyorsak, yetkililere teslim etmek üzere, White River'e kadar bizi vagonda kapalı tutacağını bildirdi. Ruthland taş ocakları hakkında uzun ve ayrıntılı bilgiler verdi.

Bu çıkarcı üçkağıtçı namussuz herif bize böyle davranmakta haklı olduğunu sanıyordu. Kapılardan birini kontrol altında tutmuyordu ve birkaç dakika önce diğerini de dışardan kapamamış mıydı? Taş ocaklarından bahsedildiğini duyunca acemi çaylak korkarak kapıya doğru yürüdü. Gözcü kahkahalarla kaba kaba güldü:

— Kaçmaya çalışma, dedi, son istasyonda onu kapadım.

Kendinden o kadar emindi ki ses tonu hiç bir şüphe bırakmıyordu. Acemi çaylağın dizlerinin bağı çözüldü ve ümitsizliğe düştü.

Gözcü kesin kararını bildirdi. Ya iki dolar verecektik ya da bizi hapsedecek ve White River polisine teslim edecekti bu da bizim için taş ocaklarında doksan gün mecburi hizmet demekti.

Sevgili okuyucum bir an sol kapının kapalı olduğunu farzet insan hayatının güvensizliğini düşün. Bir dolar yüzünden taş ocaklarına layık görülüyordum ve üç ay boyunca bir köle gibi çalıştırılacaktım. Acemi çaylak da öyle. Benden bahsetmiyelim, ben nasıl davranacağımı biliyordum. Ama arkadaşımı düşün. Bu doksan günlük sersemleştirici çalışmadan sonra serseri bir hayata adanmış olarak hapisten çıkacaktı. Daha sonra, parana el koymak için bir sopayla senin beynini —evet seninkini! ya da savunusuz bir başka yaratığınkini— patlatabilirdi.

Halbuki öteki kapı kapalı değildi ve bunu yalnız ben biliyordum. Arkadaşımla birlikte gözcüyü insafa getirmeye çalıştık kendi rica ve sızlanmalarımı kurnazca acemi çaylağınkilere ekledim. Hatta daha da fazlasını yaptım: en taş kalpli insanı bile yumuşatacak bir hikâye uydurdum, fakat bu aç gözlü memura hiç bir şey tesir etmiyordu. Meteliğimizin olmadığını anlayınca kapıyı kapatıp sürgüledi ve sonra, belki de ona oynamaktan vazgeçip fidyemizi vereceğimizi umarak bekledi.

O zaman öfkemi kontrol etmekten vazgeçtim. Ona mendebur bir adama yapılan muameleyi yapma sırası bendeydi ve kendi bölgemin renkli ve galiz küfürlerini karıştırarak hakaretlerini ia-

de ettim. Bana küfür edilmesine ve New Englandın sıradan bir demiryolunda yüksekten atan bu namuzsuz fren memuruna yenilmeye göz yummayacaktım. İlk önce kahkahalarla gülerek beni sindireceğini sandı. Sonra laf altında kalmamak gibi bir hata işledi. O zaman zıvanadan çıktım ve her şeyi göze alarak en ağır hakaretleri savurmaya başladım. Aşırı duyarlığım yalnızca kapris veya laf olsun diye değildi; bir dolarım olmadığı için beni üç ay zindan hayatına mecbur edecek bu aşağılık yaratığa karşı başkaldırıyordum. Üstelik, polisin aldığı primlerden de komisyon alıyor gibi bir düşünceye saplanmıştım.

Fakat intikamımı aldım. Binlerce dolar değerindeki gururunu kırdım. Gelirse bağırsaklarını deşeceği tehdidini savurarak beni yıldırmaya çalıştı. Bunun karşılığında, vagona binmeye cesaret ederse, suratının ortasına bir tekme atacağımı söyledim. Üstünlüğün benim tarafımda olduğunu anlıyarak kapıyı bir daha açmadı ve diğer memurları yardıma çağırdı. Yol kenarında ona doğru koştuklarını duyuyordum. Bütün bu olaylar sırasında, diğer kapının mandalı açıktı ve bunu hiç hesaba katmıyorlardı, acemi çaylağa gelince neredeyse korkudan ölecekti.

İşte böyle, arkamdaki güvenilir ricat yeriyle bir kahraman gibiydim. Memura ve arkadaşlarına hakaret etmeye devam ettim. O kapıyı açtıkları fenerlerin ışığında kızgın yüzlerini gördüm. Onlara göre iş basitti! bizi vagonun içinde

kıstırmışlardı ve kalabalık bir şekilde gelip pestilimizi çıkaracaklardı. Şimdiden tırmanmaya başlamışlardı... Kimsenin suratının ortasına tekme atmadım. Bir darbede arka kapıyı açtım ve acemi çaylakla birlikte yola atladık. Ekip bizi kovalamaya başladı.

Yanılmıyorsam bir taş duvara tırmandık. Fakat atladığımız yeri gayet iyi hatırlıyorum .Karanlıkta ayağım bir mezar taşına takıldı. Acemi çaylak da bir diğerinin üstüne serildi. Ondan sonra bu mezarlıkta hızlı bir koşu başladı. Ölülerin ruhları, bizi zincirinden boşanmış şeytanlar zannedebilirlerdi. Takipçilerimizin de düşüncesi aynen böyle olmalıydı ki, yolu katetmek ve karanlık bir ormana dalmak üzere bu uğursuz yerden çıktığımızda, avı bıraktılar ve trenlerine döndüler.

Aynı gece, acemi çaylakla birlikte tesadüfen bir çiftlik kuyusuna rasladık. Ne nimet! Zaten biz de su içmek istiyorduk. Kuyunun bir yanından ince bir urgan sarkıyordu. Yukarı çektik ve ucunda en azından beş kilo kaymakla dolu büyük bir kova bulduk.

Bakın Vermont'da Ruthland'daki taş ocaklarına nasıl gitmeyi başardığımı da anlatayım.

Serseri kardeşler size şu veya şu şehirde «aynasızlar kırmızı görmüş boğa gibi» derlerse bu şehirlerden sakının ya da geçmek zorundaysanız tetik durun; nasıl tedbir alınacağı bilinemez. Örneğin **Union Pacific** hattı üzerindeki Cheyenne şehrinin bütün ülkede böyle kötü bir ünü vardır. Ve bu Jeff Carr isminde bir patavatsız yüzündendir. Bu Jeff Carr bir bakışta hobonun ne mal ol-

duğunu anlardı. Asla hoboyla tartışmaya girmezdi. Onu şöyle bir incelerdi ve elinde taşıdığı herhangi bir araç ya da copla adamın ellerinin üstüne vururdu. Adamcağızı mat ettikten sonra bir daha eline düşecek olursa daha beter edeceğini söyleyerek onu şehirden çıkarıyordu. Jeff Carr mesleğini zanaatını çok iyi biliyordu. Kuzeyde, güneyde, ve batıda en uzak yerlere kadar Kanada ve Meksika'da dahil olmak üzere Birleşik Devletlerde bu şekilde kaba ve sert muamele görmüş bütün serseriler, hempalarına Cheyenne'dan vebadan kaçar gibi kaçmalarını öneriyorlardı. Bereket versin ki Jeff Carr'a hiç rastlamadım. Cheyenne'i bir kar fırtınasında diğer yirmi dört serseriyle birlikte geçtim. Sayıca fazla olduğumuzdan bir çok tehlikeyi umursamıyorduk ama Jeff Carr'ın korkusu beynimizi uyuşturuyor, yiğitliğimizi yok ediyordu. Bütün çete, onun bir köşeden çıkıverdiğini görme düşüncesiyle korku içindeydi.

Çok kez, kafa dengi olmadığı zaman polislerle uzlaşmaya çalışmak gereksizdir. Uygulayacağınız tek taktik, tabana kuvvet kaçmakta. Bunu geç anladım. Bu konuda son eğitimimi veren bir New York polisi oldu. O zamandan beri, bu heriflerden biri bana doğru yönelince, otomatik olarak sıvışırım. Bu olay o kadar yerleşti ki kurtulmayı asla başaramıyorum. Sanki içimde bir yay vardı ve istediği anda geriliyordu. Herhalde seksen yaşında koltuk değnekleriyle yalpalaya yalpalaya gidebilen bir ihtiyar haline geldiğimde bile ansızın karşımda bir polis görsem koltuk değ-

neklerini bir yana fırlatır ve bir zebra gibi kaçarım.

Olay, New york'ta bir hafta süren bir sıcakdalgasının sürdüğü bir yaz gününde geçti. Sabahları dilenmeyi ve öğleden sonraları Şehir Otelinden ve Newspaper Row'dan pek uzak olmayan küçük bir parkta geçirmeyi alışkanlık haline getirmiştim. Bu çevrelerde ,bir kaç yüzlük karşılığında seyyar satıcılardan baskı ya da cilt hataları yüzünden indirimli satılan yeni kitaplar alabiliyordum. Aynı parkta bardağı bir sente elde edilen, kaynatılarak mikrobu kırılmış ve enfes bir şekilde soğutulmuş pastörize değil üstelik kaymaklı süt satılan büfeler vardı. Her öğleden sonra okumak için bir banka oturuyor ve gerçek bir süt ziyafetine dalıyordum. Günde beş on bardak içiyordum. Gerçekten dayanılmaz bir sıcaklık vardı.

İşte böyle çalışkan, sakin, süt içen bir serseriydim. Fakat... sonrasını bekleyiniz. Bir öğleden sonra koltuğumun altında bir kitap, korkunç derecede susamış, bir halde parka doğru yöneldiğim sıra, yolun geçmek zorunda olduğum yerinde, Şehir Otelinin karşısında, bir kalabalık gördüm. Merak ederek durdum. İlk önce hiç bir şey görmedim. Bölük pörçük konuşmalarla şöyle bir göz atarak New York caddelerinde oynanması yasak olan bilya oynayan birkaç ufaklık olduğunu öğrendim. O zamanlar bunu bilmiyordum, ama öğrenmekte gecikmedim. Ufaklıklardan biri «polisler!» diye bağırınca belki otuz saniye duraladım. Ufaklıklar usta taktikçiydi: kanatlanıp uçtular. Ben ı ıh!

Birden kalabalık dağıldı ve iki kaldırıma yayıldı. Oraya buraya dağılmış elli kişiyle birlikte, park tarafındaki kaldırıma doğru ilerliyordum. Gri üniforma giymiş, iriyarı, kuvvetli birinin, aynasızın, acele etmeden salına salına yol ortasına doğru yürüdüğünü gördüm. Üstelik benim düz olarak ulaştığım noktaya o eğilimli olarak ilerliyordu. Kaçınılmaz bir şekilde çarpışacaktık; kendimi o kadar masum hissediyordum ki «aynasızlar»ın yöntemleri hakkında tecrübe sahibi olmama rağmen, niyetlerini asla tahmin edemiyeceğim bu adamdan hiç şüphelenmiyordum? Kanuna olan saygımdan, yolunu kesmemek için tümüyle durmaya hazırlanıyordum? Gerçekten de durdum, ama kendi isteğim dışında bu, geri geri giderek yapılan bir duruş olmuştu. Hiç haber vermeksizin «aynasız» aniden üstüme atılmıştı ve soyuma sopuma bir alay küfür yollarken, yumrukları göğsümü dövüyordu.

Damarlarımdaki özgür Amerikan kanı ancak bir kere dolaşabildi. Bağımsızlığa susamış bütün atalarım ruhumda isyan ediyorlardı. «Benden ne istiyorsunuz?» diye sordum. İyice dikkat ediniz: bir açıklama getirilmesini istiyordum. Cevap verdi. Bang! Cobu kafama indi. Sarhoş gibi sallanıyordum, seyircilerin yüzleri denizdeki dalgalar gibi etrafımda alçalıp yükseliyordu, kıymetli kitabım çamurlara düştü üstelik aynasız başka bir darbeye hazırlanıyordu. Bu şaşkınlık anında, bir hayal gördüm: cop defalarca kafama inip kalkıyordu; kan içinde, aşağılanmış bir halde mah-

kemeye çıkarılıyordum ve mübaşir güvenlik kuvvetleri görevlisine hakaret, itaatsizlik ve diğer suçları okuyordu. Bir de Blackwell adasına sürüldüğümü de gördüm. Ah! başıma gelecekleri biliyordum. Artık bir açıklama yapılmasını düşünmüyordum. Kitabımı toplama zahmetine bile katlanmadım ve topuklarımın üstünde geriye döndüm. Tabana kuvvet kaçmaya başladım o kadar berbat bir haldeydim.

Aynasızın biri coplarla konuşmak istediği bir anda tabanları yağlıyacağım. Hayatımın sonuna kadar da kaçacağım. Serserilik günlerimden çok sonra Kaliforniya üniversitesinde okuduğum sıralarda, bir akşam sirke gittim, Gösterilerden sonra, o gece gidecek olan bu büyük sirkin taşınmasını seyretmek için oyalandım. Bir ateş etrafında sirk arabalarıyla gitmeyi tasarlayan yirmi çocuğun arasına düştüm. Fakat cambazlar bu çocuk çetesini başlarına dert etmek istemiyorlardı. Saat dokuzdan sonra gece çıkma yasağına uymadıkları için bu çocuk sürüsünü tutuklattırmak amacıyla komiserliğe edilen bir telefon oraya on polisin gelmesine yetti. «Aynasızlar» ateşin etrafını sardılar ve karanlıktan istifade ederek yaklaştılar. Tek bir işaretle çocukların üstüne atıldılar ve bir sepette kaçmak için kaynaşan yılan balıklarını toplarcasına bir hızla, onları toparladılar.

O ana kadar polisin geldiğinden hiç haberim yoktu. Bu madeni düğmeli üniformaların birden bire ortaya çıkışıyla, benliğimin bütün güçleri uyarıldı. Yapabileceğim tek bir şey vardı: kaç-

mak. Ve koşmaya başladım. Daha önce de söylediğim gibi ,bu iç güdüsel bir hareketti. Kaçmam için bir sebep yoktu. Bir serseri değil, fakat doğduğum şehrin, üniversitesinde okuyan bir yurtdaştım. Her hangi bir kötü hareketle suçlandırılamazdım. Hatta ismim gazetelerde yayınlanmıştı, üstümde iyi cins elbiseler vardı ve onlarla uyumuyordum. Buna rağmen kovalanan bir geyik gibi şuursuzca, çılgıncasına kaçıyordum. Epey ev geçtikten sonra koştuğumun farkına vardım. Kendimi frenleyebilmem için somut bir gayret sarfetmem gerekti.

«Hayır! Benden daha güçlü olan bu alışkanlığı asla alt edemiyecektim. Bir «aynasız» yaklaştığı zaman, hop! hemen toz oluyordum. Üstelik, kendimi hapse tıktırmak için felâket bir şekilde kolaylık da gösteriyordum. Normal bir hayat yaşadığımdan beri, kaçak yolculuk yaptığım zamanlardan daha sık içeri tıkılmıştım. Bir pazar sabahı, bir genç kızla bisiklet gezintisi yapıyordum. Şehir sınırlarını aşmadan önce kaldırımda bir yayayı ezmekle suçlanarak, işte yine yakalanmıştık.

Bundan böyle dikkatli olmaya karar verdim. Bir akşam, bisikletimin asetilen lambası iyi çalışmıyordu. Trafik kurallarına karşı gelmemek için dikkatle, bu ağır aksak alevin bitmemesine özen gösterdim. Çok acelem vardı, fakat lambamı söndürmemek için salyangoz gibi ilerliyordum. Belediyenin sınırları dışına çıkınca kaybettiğim vakti telafi etmek için bütün hızımla pedal çeviriyor-

dum. Ve de sekiz yüz metre ötede «aynasız» beni enseliyordu, dolayısıyla ertesi gün karakolda ceza yemek zorunda kalıyordum. Hain kent kapıları kırlık alana bir kilometre daha ileriye gitmişti ve ben bilmiyordum ,işte bütün sebep buydu.

Sakin insanlar karşısında serbestce konuşma hürriyetimden yararlanarak, bir gün bir sabun sandığının üstüne çıktım ve beynime üşüşen bütün düşünceleri sayıp döktüm, o zaman «aynasız» beni indirdi ve nezarete attı, ordan ancak kefalet karşılığı çıkabildim. Ne kadar dikkat edersem edeyim dikkatim hiç bir işe yaramıyordu. Kore'deyken aşağı yukarı her gün enseleniyordum, Mançurya'da da öyle. Japonya'da son kalışımda casuslukla suçlanarak hapse atıldım. Suçsuz olduğumu ispat etmiştim ama yine de içeri tıkılmıştık, durumum ümitsizdi. Kaderim tutuklu Chillon'un kaderine benziyordu. Alın yazım değişmemişti.

Bristol New Jarsey'de bir «aynasız» beni yakaladı ve hemen bırakmak zorunda kaldı. Buna ben mi sebep oldum Allah bilir! Ona öylesine kötü çarpmıştım ki herhalde hayatta böyle bir çarpışma başına gelmemişti. Bakın olaylar nasıl meydana geldi? Gece yarısına doğru, Philadelphia'dan gelen bir trene atladım. Tren karmakarışık demiryolunu geride bıraktığı sırada fren memurları beni çukura attılar. Yeniden bindim yeniden attılar. Şunu da bilmelisiniz ki bütün kapılar kapatılmış ve sürgülenmiş olduğunda trenin dışında yolculuk yapacaktım.

İkinci defa indirilirken memur bana küçük

bir vaaz verdi. Onun düşüncesine göre, bu ekspresin üstüne çıkmakla hayatımı tehlikeye atıyordum. Bunun beni korkutmadığını söyledim fakat hiç bir şey dinlemek istemedi ve intihar etmeme göz yummayacağını bildirdi. O zaman ballastta kalmaya göz yumdum. Üçüncü kez iki vagon arasındaki tamponlara yerleştim. Anlatmak istediğim tamponlar birbirine zincirlerle bağlanmış ve dayanıp sürtünerek gıcırdayan hakiki demir tamponlar değil; fakat doğrudan doğruya tamponların üstüne yerleştirilmiş desteklerdi.

Üstünde yolculuk yaptığım destekler o zamanın furgonlarında bulunan destekler gibi geniş ve enli değildi. Tam tersine çok dardı, yaklaşık olarak dör beş santim enindeydi. Oraya güç belâ koşabiliyordum ve ellerimle tutunabileceğim hiç bir yer yoktu. Gerçekten de furgonların köşelerinden, hiç bir yeri olmayan kaygan satıhlardan, faydalanamazdım. Vagonların düz yerlerine sadece ellerimi dayayabilirdim. Ayaklarımı koyduğum destekler yeterince geniş olsalardı bu da yeterdi.

Katar Philadelphiya garından çıkarak, hızlanmaya başladı. Fren memurunun uyarılarını o zaman anladım. Tren git gide hızlanıyordu. Pensilvanya'nın bu hattı birbirine paralel dört yoldan meydana gelmişti ve Doğuya giden trenim batıya gidenleri şaşırtmayacaktı. Ona tek bir hat ayrılmıştı, ayaklarım yan basıyordu, ellerimi öne arkaya, yukarı aşağı sarsılan vagonların duvarlarına ümitsizce bastırıyordum. Güvensiz bir durumdaydım.

Dört nala giden iki atın sırtında, dengede durmaya çalışan bir sirk cambazını hiç gördünüz mü? Eh işte, şimdi, biraz daha değişiğiyle durumum böyleydi. Cambaz kendini tutabilmek için dizginlerden faydalanırdı ben ise hiç bir şeye tutunmuyordum; o sıkı basarak dururdu ben ise ancak yan taraflarla basabiliyordum. O bacaklarını ve vücudunu rahat bir şekilde eğip bükebilir, dayanıp gerinebilir ve bu şekilde ağırlık merkezini düşürerek daha çok güç ve dayanıklılık kazanırken ben dimdik durmak ve bacaklarımı kasmak zorundaydım; sirk cambazı öne doğru bakardı ve benim suratım yana dönüktü; ayrıca yuvarlanırsa oldukça iyi bir şekilde talaşların üstüne düşerdi, ben ise ,aynı şartlar altında trenin tekerlekleri altında ezilirdim.

Üstelik bu trenin oldukça hızlı gittiğine inanmanızı istirham ederim Dönemeçlerde, bir deli gibi bağırıp çağırıyor, gıcırdıyordu, asma köprüleri gök gürültüsüne benzeyen bir gürültüyle geçiyordu; bir vagon havaya kalkarken, diğeri iniyor ya da bir tanesi sola yatarken diğeri sağa doğru itiliyordu. Bu, arada ben de trenin durması için dua ediyordum. Duam pek de çabuk kabul olmadı. Tren ara duraklara uğramıyordu. Bu seferde bu tür yolculuğa iyice doymuştum. Tamponları terkederek yandaki merdivenlerden birine ulaşmayı başardım; bu kolay bir iş değildi çünkü asılmaya yarayacak yerleri bu kadar kısıtlı bir vagon görmemiştim.

Birinci düdük sesinde trenin yavaş yavaş hızını azalttığını anladım. Durmayacaktı fakat bi-

raz daha yavaşlasa şansımı denemeye kararlıydım. Yolculuğun bu noktasında tren bir dönemece girmiyor sonra bir kanal üstündeki köprüyü ve Bristol kentini geçmek zorunda kalıyordu. Merdivene tutundum ve olacakları beklemeye başladım.

Ne pahasına olursa olsun inmek istiyordum. Karanlık içinde, konabileceğim bir yer seçmeye çalışıyordum. Trenin arkasına doğru bir yerde bulunuyordum ve henüz bizim vagon şehre girmeden lokomotif garın bir kısmını geçmişti bile ve hızını artırmaya başlamıştı.

O sırada bir cadde farkettim. Genişliğini ve ya karşımda ne olduğunu anlayamıyacak kadar yoğun bir karanlık vardı. Oysa ki ayak üstü düşerken yere değmek isteyince bütün bir yol genişliğini bilmem gerekiyordu. Evlerin kenarına gelince vagondan atladım, görünüşte kolay bir deneme ama bakın bu gerçek abrobasi numarası nelerden meydana geliyor: ilk önce, merdivenin üstünde, geri çekilebilmek için hız alırken, vücudumu mümkün olduğu kadar uzağa, tren yönünde eğerim. Sonra kafamın arkasıyla toprağa dokunmak istercesine kendimi arkaya doğru atarak sallanırım... sonra kendimi bırakırım. Bütün bu gayretler trenin vücudumda önceden yarattığı kasılmaları etkisiz kılmak amacıylaydı. Ayaklarım yere değdiği zaman yolla benim aramda kırk beş derecelik bir açı meydana geliyordu. Öne itimi ayarlamayı başarmıştım ve hemen yüz üstü taşların üstüne düşmedim. Aslında ayaklarım yere değdiği zaman kaybettiğim direnci vücudumda

muhafaza ediyordum. Sonunda ayaklarımı hızla kaldırmak ve ne pahasına olursa olsun koşmak zorundaydım aksi takdirde beyin üstü düşebilir ve suratıma ciddi bir şekilde zarar verirdim.

Elimde olmadan yolun diğer yanında ne olduğunu merak ediyor, duvar veya telgraf direği olmamasını diliyordum. Aynı anda bir şeylere çarptım Felâket! Onu çok az önce gördüm, karanlıklar içinde ayakta duran bir «aynasız»dı. Üst üste yere yuvarlandık ve bu belâlı herifteki tepki o kadar iç güdüsel oldu ki düşerken beni yakaladı ve bırakmamak istercesine sıkıştırdı. İkimiz de «knocked out« ([1]) olmuştuk; buna rağmen ilk anlardan sonra bile kuzu gibi uysal bir serseri kucağında tutmaya devam ediyordu:

Eğer bu aynasızın biraz hayal kurma yeteneği olsaydı, beni boşluklardan düşen bir yolcu, doğrudan doğruya Merih gezegeninden gelme biri olarak değerlendirirdi çünkü gecenin karanlığı içinde trenden atladığımı görmemişti.

— Nereden geliyorsun? diye sordu. Ardından cevap vermeye fırsat kalmadan, seni deliğe tıkmayı pek istiyorum, dedi.

Çok eminim ki bu son cümle ağzından istemeden çıkmıştı. Aslında iyi bir aynasızdı; kendime göre doğru olan hikâyemi anlatınca ve üniformasının tozlarını silkelemeye yardım edince, bundan sonraki yük treniyle şehri terketmemi emretti. İki şart koştum: birincisi, trenin doğu-

(1) Knocked out : Nakavt.

ya gitmesi, ve sonra kapıları sıkıca kapalı sürgülü bir ekspres olmaması. Polis şartlarımı kabul etti ve işte böylece Bristol anlaşması sayesinde hapisten kurtuldum.

Ülkenin bu yöresinde başka bir aynasıza rasladığım bir geceyi hatırlıyordum.

O zamanlar, Waşhington'da bir ahırda kalıyordum. Kendime ait bir bölme ve sayısız örtü sahibiydim. Bu kadar rahat bir meskende kalmaya karşılık her sabah bir dizi ata bakıyordum. Aynasızlar olmasaydı hiç şüphesiz hâlâ orada olurdum.

Bir gece, saat dokuza doğru yatmaya gidiyordum. O gün panayır kurulmuştu zencilerin parası boldu ve kendilerini kağıt oyununa kaptırmışlardı.

Ahırın her caddede de kapısı vardı Ön kapıdan girdim, büroyu geçtim ve bina boyunca ilerleyerek öbür yola açılan iki dizi bölmenin arasına geldim. Yarı yolda, bir gaz lambasının altında kırk kadar zenci toplanmıştı, kalabalığa katıldım. Meteliksizdim ve oyuna katılamazdım. Zencilerden biri üç kâğıtçılık yapıyor ve kazancı artıyordu ve oyuna katılamazdı. Talihi yardım ediyordu, her elde paraları topluyordu. Bozuk paralar yerde sağa sola dağılıyordu ve de heyecan son kertesindeydi. Her elde para artırılıyordu. O sırada şahane bir gürültü arka yola açılan büyük kapıyı sarstı.

Zencilerin bir kısmı ters yöne atıldılar. Yere saçılmış paraları aşırmak için bir an durakladım. Bu bir hırsızlık değil fakat sadece bir alışkanlıktı: kaçmayan herkes paraları toplayabilirdi, kapılar

gürültüyle ardına kadar açıldı ve polisler içeri daldı. Biz diğer yandan kaçtık. Büronun içi karanlıktı ve dar kapı iki kişinin geçmesine izin vermiyordu. Bunu bir tıkanıklık izledi. Zencilerden biri pencereden geçti diğerleri onu taklit ettiler ve böylece giriş kısmı açılmış oldu. Aynasızlar arkamızda kalanları tutukluyorlardı. İri yarı bir arap ve ben aynı anda kapıya doğru atıldık. O da iri yarı olduğu için omuzlarımdan tutarak beni döndürdü ve birinci olarak çıktı. Çıkar çıkmaz da kafasına bir cop indi, ve iki seksen yere uzandı. Bir manga polis de dışarda bizi bekliyordu. Kaçışımızı başka türlü durduramıyacaklarını bildiklerinden sırayla kocaman sopaları yapıştırıyorlardı. Bu sarsak zencinin üstüne yuvarlandım ve eğilerek darbeyi atlattım ve aynasızın bacakları arasından kaydım. Nihayet kurtulmuştum! O zaman tabanları yağladım. Önümde küçük bir melez koşuyordu; onu izledim çünkü şehri benden iyi tanıyordu ve gittiği yerde emniyette olabilirdim. Fakat o, beni bir aynasız sanarak arkasına bakmadan koşuyordu. Ciğerlerim kuvvetliydi ve o kadar iyi koştum ki bizimki şişti. Nihayet diz çöktü ve teslim oldu. Polis olmadığımı farkettiği anda, sıfırı tüketmemiş olsaydı beni öldürebilirdi, bu yüzden Waşhington'u terkettim, melezin yüzünden değil ama aynasızlardan sakınmak için.

Gara döndüm ve ilk Pensilvanya ekspresine yöneldim.

Tren Baltimor garına girdi. Doğudaki büyük şehirlerin adetlerine göre, demiryolları caddelerin daha aşağısında yapılıyordu. Tren istasyo-

na ışık içinde girince, posta vagonunun çatısına mümkün olduğu kadar yapıştım. Fakat nöbette ki polis beni gördü ve kovalamaya başladı: diger iki tanesi ona katıldılar. Gardan çıkınca, yol üstüne indim. Bir çeşit kapana sıkıştım. Her yanda dimdik duvarlar yükseliyordu. oraya tırmanmaya çalışır ve düşersem doğrudan doğruya polislerin eline geçecektim. Duvarların üstüne çıkabilecek uygun bir yer araya araya koşmaya başladım. bir köprüyü geçtikten sonra nihayet aradığımı buldum. El ve ayakların yardımıyla dik yokuşu tırmandım, üç polis ise peşimdeydi.

Tepeye gelince, kendimi bir duvarla yoldan ayrılmış geniş bir alanda buldum. Düşünmeye vaktim olmamıştı. Duvara yaklaştım ve üstünden atladım. O anda, hayatımdaki en büyük şaşkınlığa uğradım; genellikle bir duvarın her iki yanında da yükseklik aynıdır fakat bu sefer istisna oluyor ve geniş alan yoldan çok daha yüksekte kalıyordu. Bir uçuruma düşer gibi oldum. Üstümde, kaldırımın üstünde, bir sokak lambasının ışığıyla aydınlanan bir aynasız duruyordu. Onun üstüne düşeceğimi sandım; ayaklarım yere değeceği anda elbiselerim onu sıyırdı geçti. Korkudan ölmediğine şükrettim çünkü geldiğimi duymamıştı ve bir kere daha Merih'ten düşen adama benziyordum. Polis yerinden sıçradı sonra bir atın otomobilden ürkmesi gibi benden sakındı ardımdan koştu. Ona bir şeyler anlatmak için durmadım, bu özeni duvarı binbir tedbirle inen takipçilerime bırakmıştım. Fakat yine de sıkıştırdılar. Yolu çıktım, bir diğerini indim dönemeçlerde saklan-

dım ve sonunda takipten kurtuldum.

Kumardan arta kalan paraların bir kısmını harcadıktan ve bir saat kadar dolaştıktan sonra, garın civarına yaklaştım ışıkların dışında durup bir trenin geçmesini bekledim. Koşudan kızışan kanım sakinleşmişti. Fakat tanderin suyuyla ıslanan giysilerimin içinde korkunç bir şekilde titriyordum. Nihayet bir tren gara geldi. Karanlıkta gizlenerek onu yakalamayı başardım, fakat bu sefer ikinci posta vagonuna tırmanmaya dikkat ettim. Benim için havada başka su yoktu! İlk duruştan evvel altmış kilometre kadar gitti. Bana garip bir şekilde tanıdık gelen bir garda indim.. Waşhington'a dönmüştüm! Baltimor kaçışımın heyecanı içinde, bilinmeyen yolları katedip, binbir kere dönüp dolaşıp takipçilerimi atlatmak için, garın diğer yanına gelmiştim. Ters yola giden bir trene binmiştim. Bir geceyi uykusuz geçirmiş, sırılsıklam olmuş ve postu kurtarmak için koşmak zorunda kalmıştım. Ve bütün bu zahmetlerin karşılığında da başladığım yere gelmiştim.

Ya işte böyle! Demiryolu serserilerinin bütün hayatlarının toz pembe geçmediğine inanın! Ahıra bir daha dönmediğime göre bu her zaman böyle olmayacaktı. İyi bir ganimet elde etmiştim ve siyahîlere hesap vermeye lüzum görmüyordum. O halde bir sonraki trene yetişecek ve Baltimor'da yemek yiyecektim.

——o SON o——

Bu kitap: ozamanlar 18 yaşında bir delikanlı olan JACK LONDON'un Amerikadaki 1894 krizinde General Kelly idaresindeki işsizler ordusuna katılışının ve Başkan'dan iş istemek için San Francisko'dan Washington'a kadar yürüyüşünün hikayesidir. İkibin kişilik açlar ordusuyla şehirden şehire dolaşan yazar, bu orduya nasıl katıldığını, bir lokma ekmek için nasıl dilendiğini, başından geçenleri duyarlı bir dille yansıtır. Elinizdeki kitap, bir bakıma büyük bir yazarın sosyal gerçeklerden öğrendiklerinin toplamıdır.

FİATI ONBEŞ LİRA Kapak: M. Delioğlu